

Juraj Palkovič

Známost Wlasti.

Neywjc pro sskoly Slowenské
w Vhrých sepsal a na swig
náklad wydal -

Oddělenj Prwnj.

Známost geografická.

V Presspürku 1804.

V Symona Petra Webera

Revízia
1967

REVIZIA

111.51

Sfignatúra

Čís. prílohy 10.24

Čís. Inv. Úst. 196

Slovenská podnikateľská
v Bratislave

4458.2(45) 079

P ř e d m l u w a

(gegijž přečtenj se zvláštěně poraučj.)

Záškau k vlasti, gmenowitě pak k Slowenským gegim obywatelům, pužen a smyslu swému w Dhlášenj Makrobiotyky pronesenému wěrný gsa, wydávám tuto **Známost vlasti**, aneb geografické, statystické a hystorycké wypsánj země Whersté.

Takowéto, tak wysoce, zvláště pro školy, potřebné knížky, nassi Slowácy, gimž se, žel, dosti vsylných a horlivých vlastenských spisowatelům nedostává, gestě posawad neměli! Zde gim teby podávám Oddělenj gegi prwnj geografické, gako na ohledanau aneb na průbu.

Gest sporádáno tak, že se negen w školách od žáků, žáček a od samého učitele potřebowati, ale y w obecném životě, od dospělých, s prospěchem čisti může. — We weršich (trochaidých), gichž syce nassi Slowácy wúbec milownjey gsau, obsahj sem meze, přirozenau powahu, wody zc.

—○—

země nassj, též předněgssj města a městečka každé Stolice proto, aby se jim mládež školnj z paměti navěje, tím snáze hlavní věci a zvláště vlastní jména sobě zachovati mohla. Co sem pať z předku, též we werssich, o zemi a některých kraginách wübec, k dobremu zvláště té školnj mládeže a těch čtenářůw podotkl, kterj nesnadno giné přiležitosti k posčeni se o těchto věcech magj a miji budau; o tom tať saubjm, žeby žádnj, ani ti neymenssj žáčkové a žáčky školy zanechati neměli, leč sy ty werssjčky w pamět wstjpi; aby předce aspoň něco z geografie, ze školy k přessicy a k pluhu donesli. — Wje o samé wnitřnj povaze neb platnosti tohoto mého spisu nic nepowjm; přidám toliko následugjčj, na zewnitřnj geho stránku se wztahugjčj zpráwy.

Toť první Oddělenj může se jako knížka sama pro sebe považowati, a bude se y bez ostatnjch Oddělenj prodáwáwati. Budaueně mjnjm y slowensku pěkně rytau mapu země Wheršké na čtwtarchu wydati, kterau sy potom každý do swého exempláře snadně bude mocy wlepiti. — Ostatnj dvě Oddělenj, statystické a hystorycké, budau obsahowati wypsánj rozličnjch wrod a přitrozeného bohatstwj, obywatelůw, kraginské zpráwy, králowské hodnosti,

sti,

— 0 —

sti, dvořstva, zemských stavů, vrchnosti a vřadů královských, stoličných, církevních; náboženství, škol, směnj, kunstů a řemesel, kupectví a obchodu, mincí, zemských důchodků, wogenstého stavu, obecních zřizení neb institutů a jiných památnosti naší vlasti Vhersté; — K tomu hystorií o pějebých a králích země této w starodávních y w nowějších časých, kdež se y o poslední francouzské wálce mnoho powj. Na tom pak budu, abych y tato Oddělení co nejdříve, a syce spolu, wydal.

Sepsal sem toto první Oddělení minulého léta, w Saladské Stolicy, gať sem ještě mladého hraběte Otty Porczy přestaunem byl. Což pro lepší wyrozumění tomu, co na str. 67. pravím, zde sem chtěl poznamenati.

Abych knížky bezpotřebně nezvětšil, a tím dražší nevěčnil, následujících znamení, liter a sylab, místo celých slov, sem vříwal :

[] Toto znamení kládl sem hned po nekaždému známých, jináč přewýborných slovích, a zawřel sem doň, k wysvětlení gich, jiná známějši. Že sem taková slova Slowákům aspoň připomenul, aby gich docela nezapomněli, to mi gisté žádný o věci a o našem gazp=

—○—

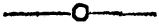
gazyku pravě a uměle saubjčy člowěš za žlé
mji nebude.

re.	.	.	znamená :	a tač dále.
a t. d.	.	.	—	a tač dále.
bar.	.	.	—	baron neb swobodný pán.
C.	.	.	—	Comitatus, t. g. Stolice.
Charw.	.	.	—	Charwati.
Cyf. a kr.	.	.	—	Cýsař a král.
D.	.	.	—	držitel, aneb zemský pán.
G.	.	.	—	Gespanschaft t. g. Stolice.
g.	.	.	—	ginj.
hr.	.	.	—	hrabě neb ěróšf.
č. p. neb v p.	.	.	—	č. p. přjkladu.
čn.	.	.	—	čnjže.
črál. swob.	.	.	—	črálowšké, swobodné (měšio.)
I.	.	.	—	Iéta.
Něm.	.	.	—	Němcy.
O.	.	.	—	Obywatelé.
rčl.	.	.	—	reynských zlatých.
Sl.	.	.	—	Slowácy.
St.	.	.	—	Stolice.
sw.	.	.	—	swatý.
t. g.	.	.	—	to gest.
Vh.	.	.	—	Vhřj.
V.	.	.	—	Vérmegeye, t. g. Stolice.
Wal.	.	.	—	Walassi (Oláfy).
Žiw.	.	.	—	žiwnošt.

Gména Stolic a měst wždy takto po sobě následují : slowenské, latinské, sberšské, německé ; a wždycky gest každé gednakým písmem tlačeno. Na pravost gich psaný (ortografii), zwlášť gmen slowenských, která y sám Windyš tak potworně psal, bedlivý sem pozor dal.

Probává se toto prvni Oddělení y mne, (nyň w býwalém Meysteterowě domě, genž gest čtvrtý od ewang. německého kostela, w školské ulicy, w Presspurku) newázané po 22 kreyc., tuho wázané w dešijku, po 30 kreyc. Každý pak, kdo 5 exempl. bud' wázaných neb newázaných za hotové peníze ode mne samého wezme, dostane šestý darmo, kdo wezme 10, dostane 2 darmo a t. d. Tu také příležitost oznamuji, že na důkaz mé znalosti k zakladatelům Slowenské učitelské stolice, při zdejších ewang. školách, a k něgakému probuzení y giných k podobné vlastenské dobročinnosti (neb se gestě k upevnění onéno stolice nemálo peněz wyhledává), každému takowému vlastenci, který na toto profesorstwi 50 rzl. aneb wjc w mincy, a a 70 neb wjc rzl. w knihách skutečně darowal, aneb příštího 1804. roku daruge, že wšech mých posawad wydaných spisů, a tak y z tohoto Oddělení Znamosti vlasti, neywš 10 exemplatůw, tento

příští

příští 1804. roč, za hotové, ke mně poslané peníze, o čtvrt obvyčejné ceny lacyněji dám; t. g. dám gim exempp. Makrobiotyky po 45 kreyc., exem. tohoto geogr. Oddělenj po 17 kreyc., Muzy po 14 kreyc. komédie po 2 kr. Krom toho nabám gim, gačo giným všem odemne samého mé spisy kupujícíým, na patero exempp. šestý darmo.

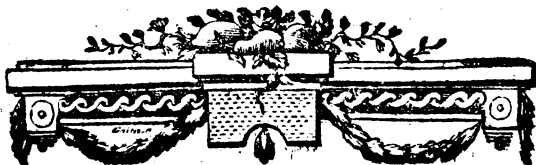
Na koncy přidaná tabelka zvěšši užitečnost této knihy.

W Presspurku, 27ho Pras. 1804.

Episowatel.

Oddě-

Oddělení První.

Geografické wypsání Země Vherské, s krátkým připomenutím způsobu okrsktu zemského, geho djlů, Europegských, Kaukasských a Vherských fragin wübec.

§. I.

W okrsktu zemském wübec.

Země naše, genž se wükol slunce točj,
Uč nám to s nj gdauchm gináť padá w oči,
Gako gablko gest okrauhlá; tať prawj
Bčenj a křetj wükol nj se plawj.
Kdoby gi chťel přjmau cestau obgezditi,
Musylby pět tisyc čtyři sto myl giti.
Třetina gen ž nj gest pewná, osuffena,
Dstatnj pať wšsecka moři zatopena.

Europečané, když se po moři okolo celé země plawj, nikdy se zpátky neobrácegi, nýbrž pořád gedau, a předce domů přicházegj. Což mezy ginýna

těž provkazuje, že zem okrauhlá gest. — Linve přimá od východu k západu prostředkem wúkol celé země w myslí wedená a **L E W á t o r** řečená, má 5400 mj. Tak welká gest zem !

§. 2.

W suché neb perwné zemi.

Pět gest dílů země, které potud známe :
 Prwnj **E u r o p a**, kdež my přebýwáme,
A z y e gest druhý, **A f r y k a** pať třetj,
 Čtvrtý tam kde widjš slunce zacházeti,
A m e r y k a sluge, **A u s t r a l i e** pátý,
 Kterau nassel **R ú k**, muž slawný, předsdnatý.

Ameryku wynalezl Kolumbus, Genueyčan, léta 1492. Australii pať, která y **P o l i n e z y e a p o l e d n j I n d y e** slowe, **R ú k** (**C o o k**) Angličan, w předesslém stoletj.

§. 3.

W E w r o p ě.

Žewssech dílů země neymenššj gest syce
 Europa násse, ale w nj gest wjce
 Wměnj a kunsstů, než w těch čtyřech spolu ;
 Mysliž sy gi gako wšseho swěta školu.

E ý s a ě s t w j má trogi, z njchžto prwnj sluge
A ž j m š k o, **N ě m e c k é**, to Němcy obsahuge ;
 Druhé **A u š k é**, genž gest neprozššitřeněššj,
 Ač, že má moc paussstj, ne y neymocněššj ;

Třetj

Četj Turcké tam na východě ležj;
 A Uzi wssak djl dwau těchto přináležj.

W Němcých hrdá Wjden stkwj se město hlawnj,
 W Rusých Petrow s Mozkwau welkau, sta-
 rodawnj,

Konstantynopole Turkům gestj sláwa,
 Na prostrannost wssch měst Europejských hlawa.

Králowstwj gsau tato: Pruské, ze Slowanské
 řeči gmenowané; potom Swedské, Dánské
 Aneb Denemarské, odkud do Anglie
 Která gináč sluge Welká-Brytannye,
 Králowstwj get můžeš. W Portugallu, dále
 W Spanyelech wěz yw Neapoli krále.
 Má též gessně swüg trůn malá Gardynye,
 A wssch králowstwj gest konec Petrurye.

Pořádkem, njmž ona zde gsau přednessena,
 Takto následujj hlawnjch gich měst gměna:
 Berlin, Stokholm, genžto na ostrowjch stoji,
 Kopenhágen, Londýn, sláwa země troji,
 Lizabona Madryt, Neapole gasná,
 Ekrowné Rašliary, Florencye krásná.

Swobodné gsau obce aneb Republiky:
 Francouzj, zem slawná, národ přewelký;
 Tu gest hlawnj město Paříž přewznessená.
 Potom Holland s Hágem; dále obnowená
 Helweeye neb Sweyc. Nezapomniž nové
 Eysalpinye též, kterážto y slowe

Wlastná republika, Mayland hlawa gegi.
Menšši pro krátkost se tuto pomigegj.

Dunag welký stawj na předeł se směle
Děkám nescjlnym Europy celé.

Diozššřeněgšši pať po nj řeči neni;

Nežli Slowenšká gest w rozličném swém zněnj.

Europa gest hlawa ostatnjch dšlu swěta. W nj se nacházý neywětšši wycwičenost. W nj kwetau neyawlawněgšši a neomylně y neynepřemoženěgšši mocnosti lidške, gegjchž wláda y na ty nevwzdáleněgšši kraginy po ostatnjm swěte se wztahuge. —

Rušké, neb gať se v nás obyčegně, ale nedobře gmienuge, Mozkwitycké Cýsařstwí, aneb Rušká Říše, gest na prostrannost skoro dwakrát takwelká, gaťo celá Europa. — Prussy gest toliť, gaťo po Rusy, odkud latinské gegich gměno Borussia, a německé Preussen. Slowácy Prussy y Brandeburkem nazýwagi. — Skrowné králowstwí Sardynské za nasseho času welmi vměššeno gest, nebo kraginy, které na pewné zemi k němu patřily, totiž Piemont a Sawoyško (Sabaudia) nedáwno Francauzy zawgali. — Setrurye gest nowé králowstwí. Před pokogem po Francauzské wálce w Linewillu 1801. zawřeném, bylo welké Říjžetstwí, Tosškana řečené.

Londýn gest sláwa země trogi, totiž Anglie Šotlandu a Irlandu. Londýn a Konstantynopole gsau neywětšši města w celé Europě, a syce Londýn na lidnost (bydlj w něm, aspoň w zymě, do milionu lidu), Konstantynopole pať na prostra-

prostrannost; ačkoliv samé město, bez okolních blížých vesnic, tak nemírně prostranné býti nemá. Lidu, podle neynowějšších zpráv, toto město nyní sotwa má 500,000, ač vždy gessťe obecně zdání gest, že se ho na milion počítá. Po těchto dwau městech následuge hned Paříž, co se lidnosti a sloužitnosti (lidu mělo minulého léta 547,756), a M o z k wa co se prostrannosti týká. Nekterj ale Paříž Konstantynopoli, ba y Londýnu — tomuto wšak gisťe nepravě — předkladaj. — W i d e ň (Vienna, Wien, *B'los*) cýsařské sydelné město a hlawa Rakauské monarchye, má do 320,000 obywatelůw. — W Neapoli gest neywjć teplo a horko, tedy y gasno. — F l o r e n c y e gest zwláště pěkné město. — S e l w e c y e nemá obecnjho hlawnjho města. — G e n u a, Rağuz a, republika od Slowana Polimira Běleho, syna Wratislaw a, krále Bosenskeho, w totém stoletj založená (město Rağuz a slowensky Daubrawno s'uge), Wallis ic. gsau též swobodné obce. Neymenšj pak republika gest M a r i n o w e W l a s s i c h, město na skále w 5. tem stoletj wystawené a toliko 7000—8000 obywatelůw mgjcy. — Zde se mohau y země Papeže Ř i m s k é h o gmenowati.

Poznam. Francouzské republice přispadly krom oněch zemj krále Sardynského, gessťe wedlé dotčeného pokoge, ussecky ty krajiny, které za Reynem, počna od Elfasu neb Alfacye, až do Hollandu ležj, a které dšlem Rakauskij Nyderland byly, dšlem k Německé Říššj patřily; k tomu hrabstwj Falkenskejn. Za kraj pak Š p ů t á l řečenj, a panstwj T r a s p, kterýchž Hel-

wetím postaupilt, dostali ob těchto města Mühlhanzen, Genf, Wiennu a giná.

O Dunagi se powj dolegi w §. 7.

O rozšřřenosti Slowenskeho gazyka a národu přiwedu slowa Fr. M. De Lela, býwaleho c. k. Profesora literatury české w Praze, kronykáře znameniteho, který na stránce 44. Džlu In ho swé Nowé Kronyký České, takto pišše: „Žádneho owššem
„ národu na celém swěte neni, kterýby byl swúg
„ gazyk, swau moc, a sám sebe tak daleko rozšřř-
„ řil jako Slowanský. Nebo w kraginách od Rakusy
„ při moři Adryatském pořád k půlnocy až k mo-
„ ři Ledowému, a odtud w pravo až k půlostrowu
„ Kamšatka řečenému blíž Japanu, též od černé-
„ ho a Kasspišského moře až k Baltýckému wšřřudy
„ Slowané bydlegi. Ať se kdo na Ewropu podj-
„ wá, a wžřj, že ten djl swěta neywice Slowany
„ osazen gest. Gsau totižto za Dunagem Dalmat-
„ ská a Slowanská země těmi Slowany naplněny.
„ W Uhřjch, kde se k Polsku a Morawě blížj“ (gá
„ dokládám: y po celé zemi roztrauššenj) „ Slowa-
„ né bydlegi, též w Morawě, w Čechách a w Lu-
„ žicých, y také w Slezsku hořegšřřim a za řekau O-
„ drau se nacházegj. Polsko, bezmála tak weliké,
„ gako řišše Německá, Slowané magj. Ruská ze-
„ mě, neywětšřři řišše w celé Ewropě, toliko Slo-
„ wany w sobě obsahuge. Tjž Rusové od dwau
„ set let do Syberye Slowany posýlagj, a gimi
„ tu zemi osazugj. Nynj bezpochyby též půlo-
„ strow Krym řečený na Černém moři opanowaw-
„ šše, geg Slowany naplněgj. Gazyka pak gedno-
„ ho totiž Slowanského wšřřickni ti Slowané wžřj-
„ wagi,

„ wagi, ačkoli se w některých slowich a wyssloweni dě-
 „ li, tak že se pět hlavních Slowenstých gazyků po-
 „ čítati muža. Toť gšau: Ruský, Polský, Srb-
 „ ský, Charwatský a Český ic.

§. 4.

O dědičných zemích domu Rakauského.

Země dědičné gšau domu Rakauského :

B h r y s krájinami přislussenstwi swého ;

Č e c h y, kdež gest Praha město velké, stěwauch,

M o r a w a, kde nagdes Brno s Holomaucy,

S l é z s k a dšl, kde Lěssjn město dosti známé ;

S t y r s k o s městem Grécem, Rakausy též samé.

T y r o l y, genž gšau ted' hodně rozmnožené,

W l a c h y s Benátkami w nowě přiwtělené.

Praha gest gedno z neyznamenitějšich měst nasseho dšlu swěta. Před časy bylo sydelné město Cysářaw sw. Řimské říše. Nynj má 80,000 lidu. Rakausy aneb Rakauské okolkj (Oesterreichs-ster-Kreis) obsahuge neypraw samé Arcyknížetstwi Rakauské; potom tato z Knížetstwi: Sstyrsko, Kránsko, kdež hlavní město Lublaw a (Leubach), Korytany, kde Klágenfurt neb Selanc; k tomu Grabstwi Tyroly, k nimž nynj wedlé konwency Pařížské 26ho prasynce 1802. zawčene, a wedlé prohlášení Wjdeňského na den 4ho Unora t. r., y Trydent a Brygen auplně přimálezeg. Počtagi se take k Rakausim Fryauly, a některé krájiny a města w Šwabích, krom Bryskowa (Breisgau)

a Landfoystkwi Ortenowa, gestto sle též
Parížské konwency W ý w o d o w i M o d e n s k é m u
postaupeuy gsau.

Podlé zmjnéneho Linewillského pokoge obdra-
žel nás dwúr ty Wlasté země, které mezy Udry-
atským mořem a řekau Lč (Adige) řečenau leží ;
tamž patří Benátky (Veneiæ) město welmi slawné
w moři na malých ostrowjch wystawené do 150 tisíců
lidu magicy; Benátské ostrowy na Udryatském moři,
Kattaro, tak nazwané Laguny [mělčiny mořské s
mnohými ostrowy]c. Tyto Wlasté země gmenu-
jí se nynj Ra ka u s k ý m i W l a c h y. K těmto
přistupují: I s t r á n s k o, D a l m a t y a k nim pa-
třjcy wšecky ostrowy na Udryatském moři.

§. 5.

W krajínách k Uhrům přináležejjících.

Země, kteréžto se k Uhrům počtají,

Za pána y krále Uherského mají,

Ty gsau : S e d m i h r a d s k o, částka D a l -
m a c h e,

Částka Ch a r w a t, potom celá S l a w o n y e,

S a l i e, které gináč S a l i e y e gméno,

R o d o m i t s k o, k njmž gest také připogeno

Polské Weywodstwi tré. Zde gest K r a k o w s
L w o w e m,

Prwnj město slawné w přjdawku tom nowém.

Ku Salicyi se gestté připojila

Malá B u k o w i n a, kdež wčel, wolů sýla.

S e d m i

Sedmihradsko, Transylvania, *Erdély-Országh*, Siebenbürgen, gest weliké knížetství, obydlené od Uhrůw, Němcůw, Káců, Walachů. — Dalmaty, Charwáty a Slowany, *Galicye* a *Lodomerye* gsau malá království Slowanská. Roku 1790. když Polské království Rusy, Prusy a Rakusy docela mezy sebau rozdělili, náš Důr dostal troji Wýwodství: *Krakovské*, *Sandomiřské* a *Lublinské* (První a druhé giž 1291. na Wáclawa, krále Českého byla připadla.) W *Krakovském* gest *Krakov*, někdejšího Polska hlavní a sídelné město. *Lwow*, ginač *Lemberg*, gest *Saliče* hlava, gač *Černowic* *Bukowiny*.

W samých V h ě j ch.

§. 6.

W mezých země Uherské.

Uher na poledne *Dráwa* meze-wlažj,
 Kdež se se *Slowany* potom s *Erby* srájj;
 Na východ se gich tkne *Walachye* dole,
Sedmihradsko wýš, tač *Bukowinské* pole;
 Na půlnocy *Latry*, gestto k nebi čelj,
Salič, *Polsko*, *Slézsko* wúkol od njch děljj;
 Na západ tauč saú gim od *Morawy* hrázzj,
Rakusy se s nimi tamj y *Estycko* scházzj.

Walachyi neb Walachy gmenuji někteří Slo-
wácy Oláchy neb Olásky, od vheršského gmena
Oláh, kteréz půwodně ze Slowenskeho Wlach
pochází.— Na západy Charwaty se Vher dotýkají.

S. 7.

W horách, lesích, řekách a gezerích Vheršských.

Tatry přebelické, menší od nich Matra

W Běhách známé Hory, Liptowská y Fatra.

Z lesů Wakoni se slusně přednost dáwa.

Rěky největší jsou: Dunag, Tisa,
Dráwa;

Menší: Wáh, Hron, Hernát, Tpel,
Slaná skroná,

W dobroš, Kereš, k tomu mnohá jiná rovná

Z Gezer gen tři větší tuto gmenujeme:

Wlaton, Fertow, Palič; menších po-
mineme.

Ze všech Vheršských hor jsou Tatry, Mon-
tes Carpatici, die Karpat-schen Gebirge, nejpředně-
jší a nejpamatnější, které se k alpům připod-
bniti mohou. Počinají se při Presspurku (Press-
purký zámek jest na nejkrasnějších gegích vr-
šku); odtud wedle Morawy, Slezka, Polska,
Lodomerye, Zalice, až k Sedmihradsku dobíhají.
Vhry a Sedmihradsko do půlkola otáčejí. Nej-
výšše se wznášejí w Spišsi a w Liptowě, *) tak
že se

*) Nadewšsky vyniká K r i w á n na pomezí Liptowském
a Spišském; potom následují Choč w Liptowě a
Magura w Spišsi.

že se při čistém povětrí z Debrecýna w Uhřích a z Arakowa w Polsku spatřiti mohou. Vrchy gegich věčným sněhem přikryté gsau, a mezy nevyššími strmými skalami nacházejí se tu y tam jezera vody jako křišťál čisté, a w těchto výborné ryby, zvláště pstruhy. Na spodku gegich huště lesy gsau Angličané, Wlachy, a jiní cizozemcy přicházejí ge spatřiti a ohledáwat. — Na tra leží w Žewěšské stolicy, z níž bez pochyby za starodáwna, tak jako nyní gessťe z Ltny, oheň kypěl. — Gsau y jiné menší hory, jako Budjnské, které se od Budjna wedlé Dunage k S. Ondřegi, Wýssehradu a tak dále táhnau; Werteské, na půlnocní straně Bělehradské Stolice; Sytno w šontě; a téměř wšecky Slowenské k půlnocy se wztahující Stolice rozličnými horami, kteréby wúbee Slowenskými horami slauti mohly, naplněny gsau.

Les Bačoň we Wespřymské Stolicy, kde se Saladstau mezuge, 12 mil dlouhý, 2 — 5 široký, záleží na wětším díle z dubiny, ceryny a bučiny. Rozprostřen gest po wrších a dolinách, w nichž se wždy wjc a wjc dědin osazuje, čímž les tento velmi mizý. Wšak předce y nyní gessťe mnohá stáda weprů w něm wypasených daleko do cýzyny se wyhánějí. Gsau tu y pily, w nichž se bukové, dubové jc. desky a laty řezau.

Dunag, Danubius, Duna, dle Donau, který se králem wšech Ewropegských řek, a to slusně, gmenuge, má swůg počátek w Šwábích y městečka Donešsingy. Potom gaž křz Němcy mimo Ulmu,

Vlnu, Kezna, Lince a Wjdně přes 100 mil přeběhl, mlévá se do Vher, a prostředkem gich do Turek a k černému moři pospichá, do něhož n. folika wý-
 tofy s takowau prudkostí se žene, že praud geho mnoho mjš daleko w moři poznati se dá. — Tisa, Tibiscus, Tizza, die Theiß, vychodj z Tater w Mar-
 marušské stolicy, z dwau pramenu, z njchž geden černý, druhý bjlý sluge. W žádné Ewropegské řece není tolik ryb gako w teto. Dosáhši v Zem-
 pljna rowiny, a spogiwši se w Sabolčské Stolicy se Sámossém, teče zpozdíle, býwá kalnau, než y ryb-
 nau. Wpadá do Dunage wýšse Bělehradu v Ty-
 tulu. — Dráwa a přicházý z Tyrol, z Dusstého vdo-
 lj, a dělj Vhry od Slowanska (Sáwa teče dále k po-
 ledni, pomezým Slowanským a Bosenským). —
 Wáh vyplýwá z Tater w Liptowě a zron z
 Králowé Hole w Gemerské Stolicy. Onen při Ro-
 márně, tento při Ostřihomě do Dunage wpadá.
 Morawa (Marus, die March) dělj Vhry od Ra-
 kaus, potom wteká do Presspurské Stolice, a tak
 do Dunage. Poprad a Dunagec (někteřj pi-
 ššj Dunawec), které 2 řeky kšpectwj Vherškemu
 welmi prospěšně býti mohau, tež z Tater plynau
 a gsau w Předtisý, gako y Sernát, Slaná (Sfa-
 jawa, gměno gegi, welmi vherčinau páchne) a
 Zadwa. W Játisý gsau Sámoš, Bodrož,
 Kereš trogi, bjlý, černý a rychlý, Marusse
 a Temes; w Jádunagi Leytha, Kába, Sala,
 Mura, a t. d. — W Dunagi, w Drámě, Maru-
 ššj, Kereššj a w některých giných, nalezá se zlatý
 pišek.

Blatoň (takto by se měl slowensky gmenowa-
 ti,

ti, ačkoliv snad není od blata, vheršky *Balaton* řečen), *Platten - See*, gest w Šimecké a *Saladské* stolicy, dlouhý na 8 vheršských mjl a místem do 2 mjl široký. *Fertow*, *Lacus Peilonis*, *Neusiedler-See*, gest rozlit mezy *Sopronskou* a *Mossonskou* Stolicí, dlouhý 4, široký 2 Vheršké mjele. — *Paličské* w okolí 3 mjele magjcy, gest w *Báčské* Stolicy v *Sabadky*. — *Mensši* gezera gsau: *Welenceké* w *Bilehradské* Stolicy, při vsy *Welency*, z něhož *Budjncané* negednau rybu snědj; *Zelená woda* pod *Liptowským* *Rěwánem* a t. d.

S. 8.

O Obywatelich Vheršké země, počtu měst y dědin, a o králowšské hodnosti.

Sebem milionů Vhry lidu magj,

Sto pať gest měst velikých, w nichžto přebý-
magj;

Malých pět set, k tomu wjc než padesáte;

Wsy čta načteš tišce do gedenáctkráte.

Vher, *Slowan*, *Němce*, má zvlášt by-
dlo zdegšši;

Slowané wšak gsau snad w počtu neysylněgšši.

Vheršský trůn nyní *Makaušský* dům dědj,

Král pať *Apofstolský* gest kdo na něm sedj.

P. Prof. Swartner z popisů let 1785—787. zawrá w své *Statystyce*, že prawdy neyblížšij počet obywatelů Vheršké země, a syce bez wogenských hranic, w dotčených rocých byl 7 milionů lidu. —

Tentýž

Tentýž Spisovatel počet měst odemne dotčený položil na stránce 113. své Statistiky. — Přigdeli popis k místu, který na posledním sněmě vložen jest, tak se bude moci gistéjší počet nynějšho lidu Vherškeho oznámiti. Ovšem pak §. tento obšírněji se vysvětlí w Statistickém wypsánj.

§. 9.

o přirozené powaze a vrodnošti země Vheršké.

Málo nagdeš fragin, kde tak wšedko gměnj
 Rozsyla, gať w Běhých, ruka přirozenj;
 Blata, stříbra w horách, giných kowů také,
 W lesých ptactwa, zvíři, hogně wšeligaté. —
 Progd' se w krásném létě po rowinách dolnjch,
 Gatá bohatstwj tu spatříš zbožj polnjch!
 Luto osenj se nekonečná chwěgj,
 Lamto frage stády přikryté se směgj.
 Dále otočj tě winohrady kolem,
 Půgdeš ginde dynnjm přeweselým polem.
 Nečekáli z Vher chleba, masa Němec,
 Wjna těž, gať mnohý giný cyzozemec?
 Dlauhé wšakby bylo wšedko wyprawiti,
 Čeho přirozenj Bhrům chtělo přjti.

o tomto tež se w Statistickém oddělenj mj-
 sněgi powj.

o rozdělení Vheršské země.

Na hornj a dolnj Vhry děljváme,
 Zas pak Okolj w nich čtyry znamenáme:
 Dunag předdunagské s zádunagským
 dáwá,

Tisau Předtisý se se Zátisým stává.
 Prwnj, dolnj Vhry, druhé hornj slugj;
 Stolice pak zase w sobě obsahugi.

Dobře slowensky můžeme řícy: Předtisý, Zátisý, Předdunagi, Zádunagi, místo: Okolj před Tisau, Okolj za Tisau ic. — Chcessli pak sobě dobře toto čtweré Okolj předstawiti a wěděti, které se drži za Předdunagi, které za Zádunagi, tedy 1.) myslí se býti w Presspurku, w kterémžto městě leta 1723. sněmugicý Stawomé Vheršstj podlé tohoto čtwerého Okolj (Districtus) 4 dysřyřtuálnj tabule neb práwa nařjdili, a ku každému Okolj ty Stolice počtli, které až podnes k nim počítáme. 2.) Mysl sobě liny po západnich kragich neb mezých těchto Stolic: Spišské, Gemerské, Borsfodské a Zewesské, od Tater až k Tise w Solnoku wedenau. Tato liny dělj Předdunagi od Předtisý. Z následugicýho gessťe náležitěgi se pozná, co se ku kterému Okolj počtá.

I. O Předduňaji neb Okolj předduňajském.

§. II.

O Stolicy Prešpurcké.

Ze Stolic se neyprw o Prešpurcké řekne:

Tu se Prešpursk sítwj, město hlawnj, pěkné, Korunáč slavné. Královská gsau čtyři

Krom něg gestě města: *M o d r a*, *S w a t ý G i ř j*, *T r n a w a* wssak wětšj, krásšj, slowněgšj;

Wzypněk gest čtweré. Městečka gsau zdepšj: *S o m o r y n*, *S e n c*, *Č e k l e s*, *D ě w j n*, *S m o l e n i c e*,

Š a l a n t a a *Š t ř e d a*, *S t u p a w a* y wšec.

Prešpurcká Stolica, C. Posoniensis, *Posony V.* dle Prešburger *S.* gest gedna z neypředněgšjch. Ležj na pomezj Rakauškém v Dunage, v něhož gest rovná, k půlnoocy wrchopatá. Má vrodnu zem na obilj, zvláště na wýbornau pšeniicy a na wýborná bjlá wjna. Má tež dobré wody a zdrawé powětrj. *O. Vh. Slow. Něm. Charw.*

Prešpursk, Posonium, *Posony*, Prešburg, král. swobodné a hlawnj město v Dunage, 9 mjl od Wjdně, gest weliké, lidné (má do 28,000 lidu) a pěkné. Domowé w něm gsau neywjc o dwogjm o trogjm ponebj neb štoku; má patero welkých vlic
(From

(krom mnohých menších) prostranných a kamenině
 dlažených, dva velké pěkné rybníky zc. Než zvlá-
 ště okrasou jeho vsau: neyprw královský vtěšený
 čtverhraný a čtverau wějí ozdobený, na pěkném
 wrchu wystawený zámek, potom mnohá giná nád-
 herná stavení, paláce a chrámy, gačo vsau: dům
 král. komory, dům král. místopředsedy rady, dům
 generálkomanda, dům královský, radní dům měst-
 ský, palác Arcybiskupský, kasárna, divadlo, farní
 chrám městský, kde králové korunowani býwají, a
 na jehož hlavním mramorovém oltáři stojí obraz
 sw. Martina rytíře z olowa 100 centnýřů wážícy;
 kostel Frantiskánský s klášterem, chrám sw. Sal-
 wátora, chrám a klášter geptisek [mnjisek] řádu
 sw. Wřifaly a t. d. Na Swatomichalské wějí stojí
 sw. Michal Archangel z mědi. Památný gest též
 královský pahrbek v Dunage. W Presspur-
 ku se držíwají sněmy [dyety]. Tu gest také král.
 Akademie a Arcygymnazium. Ewangelicy rovně
 magi zde hlavní křesťanský gymnazium s konwi-
 ktem Jesenákowským, a 2 chrámy, německý a
 československý. — Mnozí slawní wědci aneb
 tu zrozeni vsau, aneb tu žili, w p. Matěj Běl,
 nímž se Slowáci, gačo gedním z neyslawnějšich
 wědčích mužůw, kterěz Wherstá zem měla, honositi
 mohau. — Saslé, Bencúr, Rybný zc. též
 Slowáci; tak y Sečner, Sfróek, Windyč
 zc. kunsťyř Kempelen (dworská raba), genž
 takowý člowěčí obraz z dřewa wědnil, který w šá-
 chy hrá, a při tom se oklamati nedá. — O. Něm.
 Sl. a někteří W. ; Šiw. dělání země, kupectwí, kun-
 sty, řemesla.

Trnawa, Tyrnavia, *Nagy-Szombath*, *Tyrnau*, v účky Trnawy, w pěkném krági, město staré, síčně, čtverhrané, od mnoha chrámů a klášterů *Małym Kijem* nazwané. Konstancý, králowna Česká, a dcera Bělý III. krále Vherškeho, gi založila, dobře opravila, a zdj cyhelnau obehnała (podle giných *Belá II.* a *Geyza II.* králowé Vheršstj, gi založili.). Z chrámů a giných stawenj pamatnj gsau: kapitolstý, kostel starý, welký, welebný; chrám sw. Michala pro Slowáky; chrám sw. Jana křtitele, chrám sw. Jakuba, sw. Trogice ic. kláštery: *Frantiskánský*, *Pawlánský*, *Trynytářský* ic. palác *Arceybiskupský*, farnj dům, býwale stawenj wysočkůch škol ic. Nynj gest zde hlawnj kapitola arceybiskupstwj *Olšřehomského* (která ale má zpátky do *Olšřehoma* přeložena býti) král. Akademie, krom giných seminarij, hlawnj seminarium duchowenstwa katolického, které 1802. z *Presspurku* sem přeloženo gest, zemanský konwikt, s nádherným stawenjím; potom dystřektuálnj tabule, znamenitá hwězdárna y temná komora. — *Šámbočý* (*Sambucus*), něčdy welmi wznessený, včený muž, zde narozen gest, a *Munkáč* zde žil. — Chléb *Trnawský* gest powěstnj, garmarky welké, zvlášť na sušna. — *O. Sl. Něm.*; Žiw. polnj hospodářstwj, obchod, řemesla.

Modra, *Modra*, *Modor*, *Modern*, má vtěšněné položenj pód *Tatranskými* a *winnými* wrchy. Gest zdj a náspem ohrazena. *Benedyktyni* magjtu rezydency a kostel, *Evangelicy* *latinské* školy a 2 chrámy, geden pro Slowáky, druhý pro *Němce*. — *O. Sl. Něm.*; Žiw. winice, řemesla.

Pezynet, Bazinium, *Bozin*, *Pöfing*, leží na něco zwýššené rovině, gest podobně zdi a náspem opraveno. Krom giných katol. chrámů magi w něm Kapucýni kostel a klášter. Ewangelicy též pěkný chrám. Gest tu zámek, lázeň a nowá bane na zlato.

Sw. Giřj, Fanum S. Georgii, *Sz. György*, *St. Georgen*, též ohrazené, někdy welmi kwetaucý a bohaté město. Zdegššj farnj kostel v sw. Giřj gest znamenitě stavenj. Piaryské magi zde též kostel a kolleg, gať y Ewang. chrám. Rodj se tu výborné wjno a Swatogiřský auspruch gest znám. Y tato dvě města magi welmi pěkné položení. — **O.** w obau, Něm. Sl.; Žiw. winice, řemesla.

Somorýn, Samaria neb S. Maria, *Somorja*, *Sommerein*, město obššjrné, pěkně stavené a hlawnj na ostrowě Čalókež neb Šitt řečeném, který zde Dunag formuge. Somorýn má mnohé pěkné swobody. Tu se nalezá w celé Vhersté kragině gedinký klášter a kostel mnichů řádu sw. Frantiska z Pawly. Trhy zdeggššj býwagi dobré, a chleb welmi pěkný a chutný. — **O. Vh. Něm.** — W tomto ostrowě gest též **Waykanstá Stolice**, *Sedes Episcopalis Vajkenlis*, *Vajka-szék*, w njž arcybiskupšti zemané, **Preyalište** řečenj, bydlj, kteří sweho zvlášštniho Palatyna, **Wice-Spána** zc. magi, a pod Stolicy nepřináležegj. **Wayka** gest hlawnj městečko w nj. — **O. Vh.**

Senc, *Szempts*, *Wartberg*, městečko hodné a dost welké. Mjwá dobré garmarky na dobytek. — **O. Vh. Něm. Sl.**; Žiw. winice, obchod, řemesla. **D. br. Esterházy.**

Čeklés, Landsig, leží na vršku. Zde gest gedno z nevtěšeněgšich panstých sýdel w Vhěch, hraběti Esterházymu náležicý. Ueykrásněgšij kassitel s nádherně wyfflechtěnými swětnicemi a počogi, nevtěšeněgšij zahrady, obory, háge. ic. tu se nalézaji. — O. Vh.; Žiw. polnj hospodářstwj.

Děwjn, Dévén, Eeben, kde Morawa do Dunage wpadá. Má dobré wjno, ovoce y sýlu lekořice neb sladkého dřewa. Při něm gest starý, wysoký zámek. — O. Něm.; D. hr. Pálfi.

Smolenice, Szomolán, městečko lidné, dobré rolj y dobré winice magjcy. Nálezi y s zdegšim zámkem hr. Erdödyemu. O. Něm.

Galanta, pěkně a obširně městečko, w pěkném a vrodném kráji. Galantšij cyfáni, gačo zwláštnj hudcy, známi gsau. — O. Vh.; D. hr. Esterházy a g.

Stěeda, Szered, v Wáhu, má rolj a dobré garmarky na dobytek a dřewo. — O. Vh. Sl.; D. Esterházy a g.

Stupawa, Stompfa, Stampfen, se Stupawškým zámkem, město welké, šwárné, dobrau orbu magjcy. Zdegšij kassitel hr. Pálfiho tež pěkný gest.

Gsau gestě w Presspuršké Stolicy městečka: Grynawa, Sumpital, Kéca, Lewáry, Malacka, Dřessany dolnj a hornj, Čtwerťel, ic. ic.

○ Stolicy Nytranské.

N Nytranské, genž se štře přes vrch, přes rowiny,
 Nagdes Skalicy, vlast čisté Slowenciny,
 Nytru, Nowé zámky, Belké Topolčany,
 Freyštát, Holíč, Safftjn, k pauti spo-
 řádaný.

Nytranská Stolice, C. Nitriensis, Nyitra
 V. die Neutraer S. Krz/njž Wáh teče, má teplice, ky-
 selé vody, neb štawice, obilj, wino, dobytek y
 owoce. — O. Sl. Vh. Ném. — Gedinke králowské
 swobodné město gest w nj, totiž

Skalice, Szakolcza, Skally, na Morawské
 hranicy, v řeky Morawy, na škole, od níž v gmeno
 wozala. Běla II. král Vheršký, gač některj Systory-
 cy pissi, w tomto městě se narodil, a potom ho zdi
 obehnal, y rozličnými stawenji ozdobil. Thrámy
 a klášttery w něm gsau: býwalý Dawlinšký, Franti-
 škánšký, starojezuitšký; chrám farnj, chrám v
 sw. Trogice, chrám Pwangelický. Byl tu předtim
 y král. hlawnj třidcátek. Skaličané, znamenitj Slo-
 wácy, magj žiwnost z rolj, winic, a ze sawkeni-
 ctwj.

Nytra, Nitra, Neutra, v řeky Nytry, gest
 biskupské, dost lidné město. Prw než Vhřj do Vher
 přišli, giž zde dáwno bylo biskupstwj, kterěz po-
 tom zassle, od Běly II. přigmjm slepého, a Geyzv
 II, králůw Vherškých, obnoweno a nadáno bylo. W
 zdegsim zámku gest biskupšký palác, katedrálmj
 chrám, kapitola 12ti kanownjků, seminarium a

Frantisskánský klášter s chrámem. Piaryské magi též w městě kostel a kolleg, rjdi y gymnazyum. Chléb zbegši gest zvláštne dobré chuti. — O. Sl.; Š i w. obchod, řemesla.

Nové zámky, *Ersek-Ujvár*, *Menháusel*, předtim welmi znamenitá, ale 1726. z králowského rozkazu rozbořená pewnost. Nynj gest otemřené městečko, a leží w širé rowině při řece Nýtře. Gest w něm krom pěkného farnjho kostela y Frantisskánský chrám a Kákócyho palác, w němž se panstvé Stolicy držíwagi. — O. Sl. Vh. Něm.; Š i w. obchod a řemesla. D. Arcybiskup Oštréh. — Na místo této pewnosti postawena gest giná, *Leopoldstát*, proti *Freystátu*, na druhé straně *Wáhu*.

Velké *Topolčany*, *Nagy-Topolcsán*, před časý králowské město, nynj městečko hodně obydlené. Má podkragi na obilj a šafran vrodné, mívá též pivo wýborné a dobré garmarky. — O. Sl.

Freystát, *Galgótz*, *Freystádtl*, v *Wáhu*, se zámkem a s Frantisskánským klášterem a kostelem. Zde se též pěkný bílý chléb peče. — O. Sl.; Š i w. obchod s obiljm, winice. D. hr. Erdódy.

Solič, *Salitsch*, hodné, pěkné městečko, fabrika na majoliku, gjž podobné w *Vhřjch* není, a polnjm hospodářstwjm *Gebo Milosti* cýs. a král. známé, y zámkem, a náspy opatřené. Fabrika, gjž *Frantissek* I. 1746 založil, zanepřazdňuje 6 vřednjků a na 90 dělňjků. Šljna potřebná od *Sytna*, *Sontského* vrchu, se dowáží. *Kapucýni* magi zde chrám a klášter. — O. Sl.

S f a s s t j n, *Sasvár*, *Schoßberg*, s powěstnan fabrikau na *Kartaun*, kterau rovně *Frant. I.* 1756 založil, a která do 10,000 lidj zaneprazdňuje. Gest zde *Pawlinský klášter* a chrám, w němž se di-
wotworný obraz panny *Marye* nalezá, ku které-
muž lid z husta putowati zwykl. — *O. Sl.* — *Sol-
ič* a *S f a s s t j n* naležegi *Gebo Welebnosti* cýf. a
králi gako pánu zemskému. *Frant. I.* ge za své pe-
njze kaupil. — W této *Stolicy* gsau gestě :

Nowé město nad Wáhem, *Vag-Ujhely*,
Neustädtl an der Waag, městečko hodné, lidné s
wýnosným probosststwjm a s kr. hlawnjm třicát-
kem. Rodj se zde čerwené, *Buržundskému* nápo-
dobné wjno. — *O. Sl.*

Přiwičze, *Prividia*, w převrodné zemi, by-
dlo *saučenjku* a *šewcůw*, s kollegj *Piarystskau*,
kdež tito otcowé neypraw w *Vhřích*, přiciněnjm
hr. *Karla Pálfiho*, 1678. vznikli. — *O. Sl.*

Bognice, *Bajmótz*, w pěkném krági v *Uy-
try*, se zámkem neb káštelem, který tolik oken
má, kolik w roce dnj, y s láznj a probosststwjm. —
O. Sl.; *Dr. hr. Pálfi.*

Pečany neb *Pjščany*, *Pösthény*, měste-
čko v *Wáhu*, kde zvláštnj, velmi horké *teplice*
gsau, které, gať se zdá, hlawnj swůj pramen na
dně *Wáhu* magj. Kdo se kaupati chce, wykopá sy
gamu na břehu, a tam se kaupá. Čjm blíž k wo-
dě, tjm gest takowá kaupel teplegšši, a w řece sa-
mé, když se nohama dno gegi otewře, teplá wo-
da se prýššti. Nynj wšak se giž zde nalezá y pě-
né dwogj stawenj, w nichž se wzácněgšši osoby kau,

pagi. Sogj tato kaupel swrab, wředy, rany, lámánj audů ic. — D. Sl.

Vjlať, kde hr. Miř. Forgáč pěknau rezydency a fabriku na rozolku [rozoliš] má.

Čachtice, s zámkem, w němž powěstný sbognjř Šwehla v wězenj seděl y žiwot složil.

Wrbowé, Senice, Sobotiště ic.

§. 13.

W Stolicy Trenčanské.

Trenčanská má Trenčjn, který patj králj,

Žlawu a Pauchow, gichž se sukna chwálj,
Žilinu a Beckow, Leplicy a Nowné,
Nowéměsto, Raguec, Biču, město skrowné.

Tato Stolice, která we wšech 4 gazycůch gendaké gměno má, ležj podle Morawy a Slézška. Wáh skrz nj teče. Hornatá a tak nehrubě wrodná gest; kyselých wšak a teplých wod, owoce tež, zwláště karlatek [vherstých šwestek, Bystrických šliw] hognost má. — D. Sl. a někteřj Něm. a Uh. — Bediné král. město w nj gest

Trenčjn, w Wáhu, s wysokým a přetwrdým zámkem hr. Zlěšházyho, w němž se 95 sáhů hluboká studnice, djlo Turecké, nalezá. Wnitřnj město obehnáno gest dwogj zdi. Pamatný gest tu zwláště nynějšj Piarystský, předtim Jezuitský, od Arcybisk. Lippaiho 1652. wystawený kostel, gemuž na krásu a nádhernost w Uhřjch málo podobných gest.

gest. Tíž Piarysté magi zde dobré gymnazyum, pod gegichž zpráwau y král. zemanský konwikt zůstává. Gest tu y král. hlawnj třidcátel. Zdegšš pivo welmi dobré gest. Včeni muži, Pater, Záwodský, Sadjk ic. zde se narodili. — O. Sl.; Žiw. obchod, řemesla. — Nedaleko Trenčína, we wsy Teplicy, gsau welmi znamenité teplice, které se wůbec Trenčanskými nazývají, a y od cyzozemcůw zhusťa pohledáwany býwají.

Zlawa, městečko hezké, v Wáhu, s blížným hradem, sydlem Trynytarů. Zdegšš katol. kostel gest pěkný. — R Zlawskému panstwj y městečko Bělusse patří. — O. Sl.; Žiw. orba, řemesla.; D. hr. Rönigsek.

Pauchow, v Wáhu, městečko hodné. Přebýwají zde, zwláště w Nowém městě, minozý dobří saukenjcy a postřiháči; y magi Pauchowská sukna welkau chwálu. — O. Sl.; D. hr. Uspremont.

Žilina, Solna, Sillein, w pěkném kráji, zdi obehnané, dobrým obilím, dobrým piwem, kapustau a — koláčky známé městečko, w němž y Frantiskánský klášter a dobrá škola gest. — O. Sl.; D. kn. Esterházy.

Beckow, pod zámekem téhož gména, zdi a násy oprawené městečko, s Frantiskánským klášterem. Má dobré pastwy. — O. Sl.; Žiw. řemesla; D. Kéway ag.

Teplice, (powážská, nebo gest v Wáhu), proti Žilině, hodné městečko. Zdegšš fabrika zafila. — O. Sl.; D. hr. Windyšgréc.

R o m n é, blíž Bičy, gest lidné, velké, a pracovitě obyvatelé, genž gsau Slovácy, magjcy. D. kn. Esterházy.

N o w é m ě s t o (hornj), *Kisutza - Ujhely*, na Sléžské hranicy, při Rysfucy, kupčj s wjnem a s kořalkau. — O. Sl.

R a g e c, gedno z nejkrásnějšich měst w Trenčanské, ba y w mnoha giných Stolicých, s čtwerhranným ryňkem a s pořádnými vlicemi. Bydlj w něm na 200 vmělých koželuhů. W podkragj geho rodi se mnoho lenu a konopj. Zdegšj měšťtané, wššeko Slovácy, magj welkau náklonnost k vměnjm, co gim k zvláštnj pochwale slauzj. Medaleko Rague sa u slowůtné Raguecké teplice. — D. Bar. Medňanský, Kaljzyus a g.

Biča, městečko hezké v Wáhu, s hradem, někdy Palatyna Gřihho Turzýho sydlem. Ewangeličy měli zde w 17tém stoletj gimnazjum. — O. Sl. Žiw. obchod, zvlášť s dřewem; D. kn. Esterházy.

B u d e t j n, **L e d n i c e**, **D u b n i c e**, **P r u s k á r c**.

§. 14.

O Stolicy Liptowské a Oravské.

Drawa, kde **Rubjn** s **Welkau** w sý a s hradem

Drawa u, w swých horách potýká se s hladem.

Liptowu, kde **Lipče**, **Mikuláš** a nad to

Kožmberk a **Boca**, kde se kopá zlato,

Pastwa, kow a dřewo dáwá chléb, ač chudý;

Ľem Pač d'olč, gegj tisknau na — panjčky wššudy.

O r a w a,

Orawa, *C. Arvensis*, *Arva V.* die *Armer S.* na *Dolsté* hranicy, mezy *Tatrami*, gest w celé zemi neynevrodněžšš. Powětrj y wody má zdrawé, a *Orawcy*, wššeko *Slowácy*, ač na wětššim díle o wššným chlebem žigj, předce gsau sylnj, vroštlj, gač y zdrawj a pracowitj lidé. *Plátna*, kterěž y *Dolčem* nazýwagi, mnoho dělaji, a po celé zemi prodáwáwagi. Pomáhá jim též z nauze chowánj dobytká, gmenowitě owec, a polnj práce na dolnj zemi. Od hradu *Orawy*, aneb od řeky téhož gměna, celá *Stolice* gmenowána gest.

Liptow ležj níže, a gest do kola strážššými horami otocen. Zde se nalézaji neywyššj *Tatry*, gačo *Křiwán*, *Choč*, *Spuššák*, *Koháč*, *Sstjt*, *Wysoká* at. d. na nichž gsau pětná jezera, spády wod, v p. *Dopradu*, který s hory *Wysoké*, přes neystrmššj stály s takowau sýlau dolů hřmij, že se celé okolj třese, — wššeliké drabé kameni, řjďká zwěř, ptactwo, wzácné limbowé dřevo. ic. *W* wrchu, neb raděgi w stále *Benikowé*, která přes 3000 kroků wysoká a strmá gačo stěna gest, nalézaji se welké gestyně, a w těchto wššeligaké podiwné figury z kapaličného kamena, aneb z kameného mléka, které se na kámen obracý, — též y oššti tak welké a zwlašštnj, gačowých za naššich časů žádně známě zwjře nemá. *W* wššy *Swatém Janě* gest takowá woda, nad kterau gestili se za chwjšku ptácy, a některá čtweruhá zwjřatka držj, wdusšena a wššmrcena býwagi, a w zdegššim katolickém kostele pohřbená mrtwá těla neporusšená zůstáwagi, což se suché zemi a opuče [*Tusstein*], w nichž ta těla ležj, připsati může. —

může. — Liptow gest na obilj nevrodný, ale má báně na zlato, a stříbro, železo, antymonyum ic. má dobytek, sýr, máslo, dřewo. — W obau Sl.

Trvdoffin, Trstěná, Dolnj Rubjn a Weličná, neb Welká wes gsau Drawská městečka. Liptowská pak gsau :

Německá Lipče, Lipsa Teutonum, *Né-meth. Liptse*, Deutsch. Liptsche, tak gmenovaná, že gi, gať se prawj, Lipští kupcy, kteří we wodě tam tekaucý, zlatý píseť spatřili, založili y wystawili, gest lidné a dobře se magický městečko. — Ži w. orba, báně, zwláště na antymonyum.

Sw. Mikuláš, Nicopolium, *Szent Miklós*. Sankt Miklas, městečko swárné y hodně obydlené.

Kožmberk v Wáhu, s chrámeňi a s kollegij Diarystskau, kteříž duchownicy y zdejší gymnazyum hledj. W tomto lidném městečku gest y solnj sklad.

Boca, banšké městečko, ležj hlubočo w horách a w lesých. Tu se neylepší zlato dobývá, ač nynj báně negsau w neylepším stawu. Má dobrau šrawicy, ale žádných — wrabců, nebo Bocané žigj gaťo ptactwo nebesté, nesegj ani žnau, ani do stodoly neshromáždugi.

Syby, Gelb, před časy banšké městečko; Trnowec, Urbice, Szadek, kde dobročinností P. Wsnera z Morgensternu dobrá hlawnj škola zkwetla, s nįžto y theoreticko-praktické včeni o opatrowánj lesů, spogeno gest. — Lykawa, zámek, rekem Janem Korwj-

Korwijnem: vystavený, ale 1707. w bauřích Ká-
lócských rozbořený.

§. 15.

W Stolicy Zwolenské.

W Zwolenské gít můžeš do Bystřice swárné,
Krom něj Zwolen, Březno, Krupina
a zdarné

Kde prw bání byly, Libětowa, k stavům
Patěj; Madwan, Lipče k gich se nezná
právům.

Zwoleneská Stolice, C. Zolienfis, *Zólyom V.*
Soler S. gest hornatá, w kterýchžto horách nachá-
zý se zlato, stříbro, mnoho mědi, železa, rtuti
[žiwého stříbra], witroljmu, peregrýnu a giných
rud, gichž dobývánjm a owec chovánjm obyvatelé
se žiwj, nebo tu orba nehrubě kwete. Y zde samj
Slowácý byli, wygmauc několič Bystřičanů. —
Sron tuto Stolicy swlazuge. Pták Koleč, kre-
rý se w nj nalézá, gest pamatný, nebo gest řj-
ký.

Bystřice, Neosolium, *Besztercze - Bánya,*
Meusohl, v Srona a Bystřice, w přjgenném vdo-
lji, gest slowútne, pěkné a tač weselé králowské
baňské město, že nášši Slowácý to přjslowj magj:
Za žiwa w Bystřicy, a po smrti w ne-
bi. Gest zdi a bastami vpewněno. Má domy ney-
wic o dwogim ponebji, aneb, gač my řkáme, na
2 kontygnácy, prostranný ryňk, a mnohá u zně-
šená stavenj, mezy kterýmž gest starý obširný
zámek

zámeč na vrchu, s nádherným kostelem, při němž
 gest zvon 100 centnýrů wážjící; dále biskupská
 rezydencý, komora, radni dům městský, dům što-
 liční, špitál ic. W známém hostinci v raka měl
 byt swüg knjze Betlen, gač tu 1620. sněm
 držel, a za krále wyhlássen byl. Gsau zde gestě
 chrámy: biskupský neb starojezuitský, s klášterem,
 Slowenský na hradě, který ale 1781. skoro docela
 zhořel. Ewangelicy též magi chrámy, a nynj šta-
 wěgi nowý, nádherný. Krom gegich škol, gest tu
 také dwogi zřízení neb inštytut wychowávání
 díteč obogišo pohlawj, gehož půwodem gest P.
 L o w i c h, zdeššiwang. Saráč. Katolicy magi
 dobré gimnazyum. Gest též Bystřice slowútná ba-
 němi na měš, mnohými hutěmi, hamry ic. y král.
 baňským vřadem. Trhy w nj býwagi hrubé, pivo
 [marč] znamenité, a meče, které zdeššiwýbor-
 ni mečjři dělaji (gedinj Zubrohlawškowcy
 vměgi ge kaliti neb hartowati), gsau oblíbené a
 powěstné. Před dwěššiwety Bystřičanům, tehďáž
 čjřým Němcům, na sněmu pokuta 2000 zl. wložena
 byla, že nechťeli Slowáky za měššitany přigiti.
 Nyněššiwého času bez mála samj Slowáky tu bydlj.
 Léta 1650. prwnj Slowáky a Vhřj do rady měst-
 šké woleni byli. Léta 1761. zde strassný oheň byl,
 který wjc než za 2 miliony škod nadělal; owššem
 pač toto neššiwěššiw často Bystřicy potkalo. — Onen
 slawný wčený F. A. Kolár, c. k. dworská ra-
 da, gač y Doktor German, Pěššik ic. byli
 rodem z Bystřice, a náš Matěg Běl zde wy-
 chowán gest. Má toto měšto lidu na 5000. —
 Šiw. bane, obchod, řemesla.

Swolen,

Zwolen, Vetusolium, Zólyom, Utschl, Kro-
wné, ale staré král. baňské město při *Sroné*. Má
 pěkně položenj, a na zdegšším zámku *Matyáš* král
 rád se bavjwal. Nynj náleži tento zámek hr. *L.*
sterházymu, který má na něm pěknau zbirku staro-
 bylé a nové zbroje y fagek. W tomto městě bý-
 waji stoličné sgezdy. Na zdegšši *Borowé* hoře
 našla, prý, před časý gedna děwka přirozeným
 zlatem obwinuté řezowé síyblo. Škoda že se ta
 kowéto zlaté žito tak zřídka rodj! řekne tu nege-
 den. — Gest tu katol. y ewang. chrám. — *V. Sl.*;
Žiw. orba a řemesla.

Březno, Brezno-Bánya, Břez, baňské mě-
stečko, ac tu wjc storo žádných banj neni. *Pia-*
rysté magj zde rezydency a školu. Nynk zdegšši
 gest prořranný, a (na mnoha domjch) šsau hromo-
 wodowé, neb tyče [štanžy] proti hromu. *Ewan-*
gelicy, množšši než katoljcy, magj zde chrám y
 školy. *Březňanská* brinze a osštěpty šsau daleko
 široko známy.

Krupina, Korpona, Karpfen, též přestaré
 král. baňské město, w pěkném a vrodnem kráji.
 Má y winice. Gest tu *Piarystský* kostel, kolleg
 y gymnazyum, a ewang. chrám. *Krupiná* gest
 wětšši, aspoň lidněšši než *Zwolen* a *Březno* (má
 na 3000 lidu.) — *V. Sl.*; *Žiw.* dělání země, ře-
 mesa.

Libětowa, Libeth-Bánya, Libethen, po
Kušté neymenšši král. swobodné (a baňské) mě-
 sto, gen asý 1280 lidu magjcy. Předtjm tu byly
 dobré bání na zlato; nynj se nedobývá leč něco
 mědi a železa. Y s *Libětowau*, gako s *Bocau*,
 wrabcy

wrabcy se docela rozžehnali; hlad ge přinutil. —
 O. Sl.

Krom těchto k stawům patřících, t. g. krá-
 lowských měst, poznamenánj hodna gsau:

K a d w a n, při samé Bystřicy, hezké a lidné
 Slownské městečko. — Žiw. řemesla; D. Rad-
 wanstý.

Slownská Lipče se zámkem, Pognjky,
 Welká Slatina s dobrau štawicý, Dobro-
 niw a (Döbring) s hradem, Sása, Tájowá,
 kde mnoho hutj, Rybáry, s teplicý welmi
 zdrawau a Očowa, kde náš slawný Matěj Bel
 1684. narozen gest. Než pamatná gest zvláště
 Sspanj dolina, Vallis dominorum, Herrengrund,
 kde samj rudnjcy [banjcy] bydlj, a neywětšj krá-
 lowská bane neb důl se nalézá. Může se w nj pod
 zemj několič mjš daleko giti, a na giných mjstech,
 zvláště při Staré hoře, na swětlo wygiti. Zde
 gest také ona welmi pamatná cementowá aneb
 měděná woda, která železo, gestli w nj za 2,
 3, týdne ležj, na měď obracý.

Poznam. Wes Bzowská Lehotka přináleži ob
 1802. k této Stolicy, ne k Hontské.

§. 16.

O Stolicy Turčanské, neb o Turcy.

Pěkný, mezy vrchy, gest frag Tur ec w létě:

Tu gsau o legkáři, známj po wšem swětě:
 Tu ge Swatý Martin, Mossowce a Prá-
 wno,

Sučany a Stubná, lajnj známá dáwno.

Tur ec,

Turec, C. Thurotziensis, *Thúrótz V.* die **Thur-
röger S.** gest rovný, vysokými horami mákol obe-
hnaný, zahradě podobný kraj. W těchto horách
nalézají se veliké gestyně neb daupata, gatowá
gest trogi **Mazárna** na hoře **Tlšké**, w níž
množstwí kamenného mléka. Tu též z gedné sluge
[dutiny, gestyně] takowý witr fučí, že zřídka kdo
do ni proniknauti může. **Giné** daupě, wýslovně
Daupnau nazwané, až k **Ragey** w **Trenčansté**
Stolicy dosahuge. Na oné hoře **Tlšké** gístá dšw-
ka gednau s trawau zlatý prauteček odžala. —
Zem gest w **Turcy** wrodná, ale k wyžiwení wšfeh
obywatelůw nedostatečná. Rodí se w ní zwláště
gečmen a owes, též wšfeliké waření, kamž y obli-
bená **Turčanstá** řepka patjí; potom owoce.
Wáh a **Turec** gi swlazugi — **D. Sl.** křeji or-
bau, držením dobytka a olegkářstwím, gehož přj-
činau do **Němec**, do **Rus**, **Wlach**, **Sollandu** ic.
putugi, se žiwí.

Sw. Martin, **Martinopolis**, *Sz. Márton*, **St.**
Martin, w pěkné rowině. Před 200 léty bylo krá-
lowsté město; nynj gest městečko prostranné a ho-
dně obydlené. Chrám katolický a stoličnj dům,
gsau w něm pěkná stavení. Piwo a garmarky mj-
wá dobré. — **D. Sl.**; Žiw. orba, obchod, řemesla;
D. Kéway.

Mosowce, **Mossovia**, *Mosótz*, městečko
tak nazwané že má moc šewcůw. Předtím
bylo wětšj. Geho garmarky býwají hrubé.

Práwno (**Slowensté**) *Tót-Próna*, **Windisch-**
Proben, má dobrau orbu. Familie baronůw a
pánůw **Pronayowcůw** od něho predykát má.

Sučany, městečko v Wáhu, w pěkném kra-
gi, má pěkný radnj dům. D. hr. Liary.

Sstubna (hornj), wes Kremnicy náležjcy,
má welmi zdrawé a powěstné teplice.

Zámky někdy slawné : Znyo, Sklabin-
ský, Blatnický.

§. 17.

Ⓞ Stolicy Teřowské.

Ⓞ Teřowské Hron Slowák, Bher, Němec wige z

Baňská Kremnice zde dukáty nám bige.

Tu y Nowá Wáně, která nekwete wje,

Teřow, Lopolčany, Morawce, from
Lewic.

Teřowská Stol. C. Barhiensis, Bars V. die
Barscher S. gest na půlnocy hornatá, na poledne
rowná. Tam zlato, a střebro, teplé a kyselé wody y
wzácné kamenj, gafo acháty, granáty (na Skále a
Lisťowickém poli, blíž Kremnice), k tomu
dobré pastwy; tuto dobré rolj má. Chowánj owec
zwláštěně se w nj dařj. — Ⓞ. z neywětšj částky Sl.

Kremnice, Cremnicium, Kormöztz - Bányá,
Kremnis, powěstné a w dolnjch Vhřjch hlawnj kral.
baňské město. Kdo nezná krásných Kremnických du-
kátů, které se zde bigj? — Ležj w hlubokém wy-
sokými wrchy obkliččeném vdolj. Wnitřnj město gen
w 32 domjch pozůstává, má zdi a 3 pěkné brány.
Na sausednjm wrchu gest ohrazený zámek, w němž
gest chrám sw. Kateřiny, předtim ewangelický, a
na kterémž zámku y páwy, gať někdy na Řimském
Kapi.

Kapitolium husy, na důkaz wděčnosti se chowagi, že před 500 léty swým Kyhánjm nočnj na město autoč Tatarů zgewili. W Kremnicy gest králowská komora a mince, do kterěz se zlato a střebro ze wšech baňských měst dodává, a na penjze bige.— Stawenj pamatnigšj gsau: farnj chrám na rynku, chrám sw. Alžběty, komora, mince, a giná králowská stawenj, frantiskánský chrám a klášter, ewangelický kostel ic. Do zdeššich znamenitých bání, z nichž některé do 170 sáhů hluboké gsau, dali se y Frantissek I. a Jozeff II. Cysákové, w drahé baňické rauchó oblečenj, spustiti. Zde gest také moc hutj a hámru. Kremnice mnoho neschěstj zakusyla, zwláště ohně, gačo 1777. kdez 114. domů a 8 lidí zhořelo. Wodu má nezdrawau. Tu se narodil onen słowátný hystoryk Dan. R o r n y d e s. — O. Něm. Sl. (wůbec 5000 lidu); Žiw. bání a řemesla.

Uowá bání, Regiomontum, *Uj-bánya*, Rbnigšberg, malé a staré králowské baňské městečko. W zdeššich zlatých banjch předtim takové pozebnání bylo, že se dělnicy gen tjm zlatým prachem platili, který se při práci na gich rauchó a nástroge vsadil. Odtud posšla obywatelů wážnosť v králů, zwláště v krále Matyáše, ale y neschěstj. Nebo bohatj gsauce, počali welmi rozpásané, neschětně žiti a pyšněti. Za pýchau pač palice chodj. Gednau, gač w bání pod zemj skwošně hodowali, vzniklo zemětřesenj, a tu wrch, který se na ně sful, přes 400 gid pohřbil. Břew vsmrčených za několik dnj ze země tekla. Od té doby nemohli na ty bohaté žily trefiti. Wynj magj žiwnosť z slenných hutj, z dělání země, a z piwowárů. — O. Sl.

T e l o w, Bars, Bersenburg, starý a nový. Gronge dělj. Onen byl před časy královské swobodné město se zámekm, od něhož Stolicy gméno. **V. Sl.** — **N o w ý** gest dobře obydlený od Vhrů. — **D. obau kn. Esterházy.**

L e w i c e, Léva, Lewenz, hodné a lidné město, se starým hradem, a s Frantiskánským klášterem a chrámem. Má welké, na pšenicy (Lewický bily chleb gest znám), kufurycy, dohán, wjno y tráwu vrodne podkragi. Tu dělaji pártý, ozdoby hlav nassich Slowenských a Vherstých děwčat. **L. 1663.** Turcy zde poraženi byli. **Fr. Kaz y, Jezuita, hystoryk,** byl rodem z Lewic. — **V. Vh. Sl. ; D. kn. Esterházy a g.**

T o p o l č a n y (malé), městečko mezy vrchy, s pěkným klášterem, s pěkným nowým chrámem, špitálem, s pěknými panstými zahradami a s obo-
rau [zwěřincem] ic. — **V. Sl. ; D. hr. Keglewic, Roháry.**

M o r a w c e, Aranyos Maróth, městečko w dobré zemi ležící. Gsaw něm řemeslnicy, zwláště dobřj saulenicy. — **D. Migázy.**

Sw. Bened y k, gest lidný, s opatstwjm na skále, kdež znamenité wyobrazenj Moháčské bitwy.

W r a b l e, Verobly, při wodě Žitwě, městečko předtim ohrazené. Bydlj w něm, gať y w několika okolnjch dědinách, predyalisté, neb arcybiskupšstj zemané, o gaťowých w §. II. dotčeno.

Sw. K ř i ž, Fanum sanc. crucis, v Grona s pěkným káštělem. — **V. Sl. ; D. biskup Bystřický.**

Při dědinách **S t l e n n é m.** a **W y c h n é m,** mile od Sstáwnice, gsaw welmi znamenité teplice,
itere

řteré wffeliké nemocy hogi. — V Slinjka [*Golotnek*] dobývagi, wyděláwagi a daleko řřiroka se rozwázegi žernowy [mlýnské kameny]. Šymeš a Salsenssteyn, hrady.

§. 18.

Ⓞ Stolicy Komárské.

W Komárské, řřez řterau řpěšný Dunag běži,
Komárno, giž gedno z královsřkých měst, leži;
Šrdá geho pewnost nenj nikdy wzata.

Šsau tu geřřtě Šuta, Meděr, zwlářřt pař
Lata.

Komárská Stoli. C. Comaromienfis, Komárom V. die Komorner Š. řterau pro wloženi hlawnjho gegjho města k Předdunagi počjřti fluffi, geřřt na obilj y na wjno welmi wrodná. Dobyřřka řěž moc se w nj pase. Dunag obywatelům k obchodu a rybářřtwj wýborně flauzi, řteřj w něm ročně mnoho wzácných wyz [Hausen] a giných ryb lapj. Uno w wymýwánjm zlatého dunagsřeho piřřku mnozý se žiwj. Djl ostrowu Šřittu w této Stolicy obřažen geřřt. — Ⓞ. Vh. a někteřj Šl. a Něm.

Komárno, Comaromium, Komárom, Komorn, od 1751. řwobodné královsřké měřřto, a až po nářře řasy welmi powěřřtná a nikdy nedobytá pewnost; w řautě ostrowa Šřittu, řde Wáh do Dunage wpadá. Měřřto zďj nemá, geřřt wřřak pěkné a wesele. Zde geřřt zwlářřtě welebný řostel řw. Ondřege, přeřřtim jezuitřřký, gafowých w celé zemi málo. Šsau k tomu řrámy: řarnj Němeřřký,

Frantiskánský s klášterem, bývalý Trzynotácký s klášterem, kácký velmi ozdobný, kalwinský a ewangelický; potom stolíčnj dům, radnj dům ic. — Hrad zdegšj gest dwogj, starý a nowý. Na něm gest k půlnocy kamenný obraz panny držící gednau rukau wěnc, druhau wkazující sř, čím se nedobytoř této pewnosti wyznamenáwá. Tento hrad, 1783. hrozně zemětřesenj velmi zka. zylo (gakož owšsem toto nešťěsij Romárno zhusta nawšštewuge). — R á l L a d i s l a w, přigmjm Dohro. beř, Arcybiskup K o l o n i e a Spisowatel G r o s. s y n g e r zde se narodili. — O. Vh. Něm. a někteřj Sl.; Ži w. zwlášř obchod s obiljm, wojnem, dře. wem, rybami.

T a t a, Theodatum, Tata, Dotis, městečko w mnohém ohledu paměti hodné. Delj se na samau T a t u, kdež gest zámek, někdy Matyášowj králi velmi milý, králowšř škola pěkných a wžitečných uměnj, sem ze S e n c u přeložená, panšř kářtel ic. — a na G e z e r n é [Tóváros], které krom pěkných domů, špitál, fabriku ná majolikurc. má. Tu se také nalézá několik gezer, z nichž gedno velmi rybne gest, Kapucynšř klášter y chrám. Onen hrad štoj na wrchu, na němž se neykrásněgšj mra. mor láme, a kde y dobré teplice gsau. Zde se též zhusta nalézaji pamatné řjmské starožitnosti. — O. Vh.; Ži w. řemesla, obchod, winice; D. hr. Ešterházy.

G u t a, w wřádu Wáhu do Dunage. — O. Vh.; Ži w. rybářšwj.

M e d e ř gest dobře obydlen. W N e s m é l u a školo neho, dobré, Šsonlowšřemu podobné wjno se rodi. —

se rodj. — W dědině Súni přišel na svět 1701. podivný lidský plod. Narodily se totiž dvě na zadku frostěné sestry, které tak frostle až do 2-ho leta věku svého žiwoše, potom téměř gednjm a týmž časem vmřely. — Po mnohých fraginách byly na odivu wozeny.

§. 19.

W Stolicy Sontské.

Gednu Sřáwnicy gen má král w zemi celé,
W Hontě, s baněmi tu w Pukancy a w
Bělé.

Zde gsau také: S y t n o , řáhagjčj ř nebi,
Wátowce a Beržen, Sřahy, Se-
bechleby.

Sontská aneb Welkohontská Stol. C. Honthenlis, *Honth. V.* die Honter S. má w hornjch stranách wrchy na zlato, stříbro, cynobr, witroljm ic. bohaté; w dolnjch rovněgšj frage, vrodne na obilj a wjna, mezy kterýmiz Sřirakowské, genž Sřampaňskému poněkud podobné býti má, zwláštjn sýly a štuti gest. Palánský dohán tež znamenitý gest. — W. Sl. a některj Vh. a Něm.

Sřáwnice, Schemnicium, *Selymetz. bánva*, Schemnitz, gest mezy wšsemi králowskýmj baňskýmj městy w Vhřjch na welikost, množstwj a bohatstwj zlatých a stříbrných banj, gačo y na lidnost (má přes 22,000 lidu) a na prostrannost neypředněgšj. Založili ho leta 745 nassj předkowě Slowané. Ležj w nepřjgemném místě, w dlauběm v dolj a po wršřjch. Některé wlice přes 1000 kro-

řá od sebe vzdáleny jsou. Gest dílem zde oprave-
no, a má hrady 3, 2 staré a jeden nový, krom
nichž ho gestě tato stavení Mechtj: farní kostel,
wúbec Slo w e n s t ý m nazwaný; Německý, neb
starojezuitský, též kostel sw. Anny, kostel ewangeli-
cký ic. K tomu královský komorní dům, radní
dům, Prassowna, dům bar. Sellenbacha, w němž
giž 2 Cýsařové, při nawstjwenj tohoto města, ho-
spodau byli, agná. — Sřtáwnice gest sídlo král. ney-
vyššjho baňsk. úřadu (pro dolnj Uhry), gehož pre-
zydent slowe komornj hrabě [Kammergraf], též
baňské Akademie, od M. Therezye založené, w njž
se vměnj baňských věcý včj, a která tak slawná gest,
je powěst gegi až do Ameryky w Ameryce sáhá, a
že Dánové, Šwédové, Rusy, Španyelé a t. d.
přicházýwagi na ni se učiti. Y Ewangelicy magi
dobré latinské školy, gichž rektorem byl Sewe-
rýny, Slowák welmi pčený a spisowatel slo-
wútný. — Wzdegšjch banjch wjc než 5 tisíc lidu
pracuge, a bání [důl] Windffacht řečená, z
njž kunstowná ohniwá machyna [štróg] wodu wá-
ži, gest prý w celé Ewropě neyhlubšj. Mezy gi-
nými slawnými muži narodil se w Sřtáwnicy wzne-
šený hwězdář Zell. — O. Něm. Sl.

Pufanec, *Buka-bánya*, Pufanz, gest rovně
král. baňské městečko, od poly zde ohrazeno. Má
katolický starý, se znamenitau wěži, y ewangeli-
cký kostel. Má též úřad baňský. Wzdegšjch ba-
njch dobýwá se něco zlata. Obywatelé, téměř samj
Slowácy, wjc žigi z winic a z rolj, než z řowů.

Bělá, *Béla-bánya*, Dillen, malé, ohrazené,
král. baňské městečko, obydlené od Slowáků a
Něm.

Němcůw, kteří wic rolnicy než rudnjcy gsau, wšak se předce wřad baňský tu nalezá.

Bátowce, Báth, Frauenmarkt, městečko dobré rolj a trawnjky magicý. — O. Sl.; D. kn. Esterházy.

Beržen, Börsony, Vilsen, městečko předtjm dobré bání, nynj dobré lesy a rolj magicý. — O. Ném.

Sfahy, Ipoly-Ságh, při Tpli, městečko hwárné, obiljm a wjnem oplýmagicý. — O. Vh.; D. biskup. Bystřický a Rožnawský.

Sebechleby, Klb, na podkragi Sfahům podobné. Očtweráku Šelowi Sebechlebškém, kdo nestyffel? — O. Sl. Ném; D. Ošřeh. kapitola. gž y zdegsšj městečko Němce (Németi — O. Sl.) náležj.

Sytno, hora wysoká, na njj Koháryho zámek.

Bzowjé s probosststwjm Premonstráckým, Sw. Antal, Škalka a t. d. — Při dědinách Slatiné a Madarádu, gest dwogi zwlášttnj štwice, která se powěstně Selcké [Selgerwasser] wrownáwá.

Poznam. 1.) Wšy Domanjé a Ročowce na sněmu 1802. k Šontu se přiwěšly.

2) D Malém Šontě, který na témž sněmu ku Šemeru připogen gest, dolegl, kde o Šemeršké Stol. řeč bude, se powj.

S. 20.

W Stolicy Neogradské.

W Neogradě Tpel má y Zadwa pramen:

Lučenec tu blatný, Šalič, Modrý kámen,

D'armoty a Divjn, Bugák s Neogradem,

Sečany a Wadkert, Filekovo s hradem.

Gedna z neylepšich Stolic gest Neogradská, aneb dobře slowensky: Nowohradská, C. Neogradiensis, *Nógrád V.* die Neograder G. Půlnoční gegi sirana gest hornatá, s mnohým lesem, pastvou, zvěřj a některým kowem; východnj a polednj, zvlášť Čerhát, na wsselife obilj, wjno, owoce převrodná. Wody kyselé pigj se w nj rozmanité. Tpel, který z Malinských hor (ne gať Windys na str. 31. své geografie diwným omylem prawj, w Nytranské Stolicy) vyplývá, chowá dobré ryby, gať pstruhy, štikyic. Žeby se w něm y mnoho bobrů [Biber], gať tentýž geografš piše, nalézalo, Neogradčané, za to mám — tůze zapřati budau. — O Sl. Vh. a některj Něm.

Lučenec, *Losontz*, *Losowong*, městečko hodné, w vrodné rowině, ale šeredné blatiwé, tať že ho Lutetia Hungarorum nazýwagi. Chrám y tu magj Reformáti, Ewangelicy a Katolicy (reformátský gest zdi obehnán, ne katolický; y tu se Windys myšl), prwnj pať magj y dobré gymnazyum. Zdegšš garmarky býwagi hrubé. — O. Sl. Něm; Šiw. orba, obchob, řemesla.

Šalič, *Gáts*, *Gatsch*, šwárné městečko s pěkným zámkem hr. Ant. Forgáče. Gest tu tehož hraběte fabrika na wlněne cayky a sukna, w njž se ročně na 600 centnýřu wlny zpředeláwá, teť fabrika na majoliku, neb bjle nádobj. — O. Sl; Něm; Šiw. orba, řemesla. D. hr. Forgáč.

Darmoa

Garmoty, Balassa-Gyarmat, městečko hodné se starým hradem w pěkném a převodném kraji. Z něho pochází slavný rod hraběcí *Balassowski*. Tu býwagi stoličnj shromážděnj. Garmoty zdejší welmi se pohledáwagi. — O. Sl. Vh. Něm. ; D. hr. Balassa.

Sečany, Szécsén, městečko rovně w pěkném a vrodném místě, na pahrbku ležjící, s ozdobným zámkem hr. Forgáče. Kákócy 1705. zde dyetu držel. Gest tu y Frantisskánský klášter a chrám. — O. Vh. a Židé ; D. hr. Forgáč, a g.

Silokowo, Fülök, předtim slowútné město s hradem přetvrdým. Leží w dobrém a pěkném kraji. Gest w něm Frantisskánský klášter a kostel. Zdejší hrad hrdinšy bránil proti Turkům reť *Roháry*. — O. Vh. ; Žiw. polnj hospodářstwj, čeměsla ; D. hr. Roháry.

Wadkert, gest od nedáwna městečko — O. Vh.

Modrý kámen, Kékko, Blauenstein, se zámkem. — O. Sl. ; D. hr. Balassa.

Diwin, mezy wrchy, též se zámkem na skále welmi přikré. Před časy byli Diwinčané, gestto gsau wšsecko Slowácý — wdatnj a sřdnatj bogomjcy ; nynj gsau neywjc oráči a lowcy.

Neograd, býwalé město s hradem, který we wálkách mnoho trpěl. Gest toho času gen dědina.

Wes Lowino-báně, byla předtim baňské městečko. Z *Abelové* byl onen slavný *Matematykus Mikowiny*, a z dolnj *Střehowé* Rektor *Sewerýny*.

§. 21.

**W spogených Stolicých, Pestiánské,
Pilišské a Žoltské.**

Pestiánská a Žoltská s Piliškau se pojí;

**Bde gšau : Budjn a Pestt, hlawa Bher
dwogj,**

Kaloče a Wacow, biskupská dvě sýbla,

Kečekemét a Kérés, Cygléd, dobrá bybla,

Ufód, Sedelow, Žolt, Nákos slawné pole,

**Swatý Ondřej, Čépel ostrow, Pataj
dole,**

**Starý Budjn, Káta, Šambél s Wya
ššehradem,**

Pustina též ššrá, s wššeligatým ššádem.

Pestiánská Stol. C. Pestiensis, Post V. die
Pester S. gest neyprostranněššja neypředněššj. Od
Dunage až k Tise dobšhá. Pozůstává neywjc w
rowinách, gakowá rowina gest weliká Kečekemét-
ská pustina; při Dunagi wššak a gmenowitě Pi-
lišská Stol. gest hornatá a lesnatá. Rodj se w nj
moc obilj, dobrého wjna, owoce, dynj ic. Ššrá
ššáda dobytká welkeho y maleho, gimž česky, t. g.
dobře ššowensky, brawy a ššoty ršškagj, po rowi-
nách neobydlených se pasau, na kterýchž se y moc
droššů [tuzoků, Trappe], welikých orlu, a giných
zwlášštnjch ptaků nacházý. — O. Vh. Něm. Sl. Kácý.

**Budjn (nowý) Buda, Ofen, Králowššé ššwo-
bódné, a před časy celého Králowšštwj hlawnj a
ššydelné přeslawné měššto, y pewnost přewznesšená.**

Tu

Tu měli svou rezidenci králové Vherstij, tu nyní reziduje v královském, od M. Terezye obnovenem hrdém zámku zemský Palatyn (toho času Jeho královská Wyvýšsenost, Arcykňže Jozeff, D. bratr Jeho cýs. král. Milosti). Samo (vyšší) město, leží na vrchu, mimo něhož Dunag teče, a gest zvláštně vpevněno. Má pěkné, prostranné, kamenjm dlažené vlice, dva velké rybníky, a obsahuje na 200, všecko o 2, 3, 4 ponebí, krásných domů a mnoho nádherných stavení a paláců, mezy nimiž jsou, krom dotčeného královského zámku, hlavní chrám Panny Marie, který mezy nejznamenitější v zemi patří, potom kláštery s chrámy: Františkánský, Karmelitský, a geptiseb řádu sv. Kláry, bývalá jezuitská Kolleg, zeman-
ský konvikt, seminarium; dále dům krájinický, radní dům městský, dům stoliční, královská zbrojnice, král. magacyn, hvězdárna; paláce: Esterházyho, Erdödyho ic. V nové kaple dvorské na hradě zdržuje se až potud neporušená pravice sv. Štěpána krále; a na bráně, která Vjděnskau sluge, vnitř, spatřuje se železný palcát [bozygán], štít a ostrohy M. Toldyho, Vhersteho Serkulefa, který divokého vola giti v zdržeti, a vytylau krávu na ramenách vněsti mohl. — Předměstí gest trojí: Powodnj město (Wasserstadt) s mnohými krásnými staveními, mezy nimiž jsou chrámové a kláštery: Kapucynský a Františkánský, farní chrám sv. Anny a t. d. 2.) Ráckeměsto (Raigensstadt), v němž neywjc kacy, gač v gegich 2 biskupi bydlí, a 3.) Nový štýft, (Neupfist); všecko velmi pěkná města. — V Budjně gest krá-

low.

Iowská mířtodoržicý neb Iokumtenencyální rada, krá-
 Iowská komora a generálkomando, pod gehož zprá-
 wau stogi polnj regimenty, které w Uhřích gsau.
 Mezy obecnými zřizeny jest tu králowský zásta-
 wnj vřad, neb zřizenj půgčky, kde se komukolim
 za vložený vřof a na zástawu wěcy wnitřnj cenu
 magicý, a snadně se nerufficý, penjze půgčj; —
 hlawnj třidcátek, fabrika na majoliku, fabrika na
 koč. ic. — Teplice Budjnské gsau welmi slowůtné.
 Woda tať horká [horaucý] ze země wře, že se
 husy y prasata nj opariti mohau, a předce ma-
 lé rybky w nj se zdržugi, které ale přeložené do
 studené, hned vmjragj. Léta t. gedně z těchto te-
 plic wřidlo se zacpalo, a wedleggšjho wrchu, genž
 Gotthardůw wrch sluge, boť se otewřew, hrubau
 sýrowau páru a dým za čas z sebe wydáwal. —
 Budjnské čerwené wjno y w cyzých kraginách zná-
 mo a obljbeno jest. — Most lodnj znamenitý,
 na 40 lodich ležicý a wjc než 500 sáhů dlauhý, s
 Budjna do Pesti wede. Platj se od něho 25 — 30
 tisíc zl. ročnj arendy. — Tento Nowý Budjn
 wzniel za Štěpána krále (Starý se počal giž 256.
 léta po nar. Kr.), kterýžto prwnj Uheršký král
 tu hrad postawil, y celý ten wrch vpewnil. Běla
 IV. učinil ho král. swob. městem, a potom sobě
 obyť w něm obljbil. O přjbězých geho mohlaby se
 celá kniha sepsati. Nebo Budjn byl proti Tur-
 kům neypředněgšj hrad celého křesťanstwa w zá-
 padnjch kraginách. Přemnoho krwe při něm wylit-
 o jest; často obležen, často dobyt a zas wzdan
 byl, gaťož jestě gen 115 lét jest, co Turcy z
 něho wyhnáni gsau, potom gaťž ho pořád za 162.
 léta

léta w mocy měli. Léta 1669. tať zhořel, že tolik
 to 6 domů zůstalo, a krom mnohých giných lidí,
 4000 Turku, kteří v wězení byli, s ženami a dět-
 mi, šrz zapálení prachowny, do powětřj wyle-
 telo. — Má Budjn do 22,000 obywatelůw, genž
 gsau Němcy, Rácy, Vhřj. Žiw. obchod, řemesla,
 kunnsty, dělání winic. Narodili se w něm někteří
 králowé a mnoho giných welkých y včenyých mu-
 žůw, gaťo Systerýk Aleš Sorány ic. — Leží Bu-
 djn od Konstantynopole 233, od Presspurka 28,
 od Kossic 35, od Temesswáru 36 mil vzdálij.

Pest, Pestinum, Pest, Pest, gest hlawa wšech
 kupeckých měst w Vhřjch, město staré, welké, krás-
 né, králowské, na lewé straně Dunage, w rowině.
 Domy, vlice, patero welkých ryňků, gaťo gsau:
 ryňk swatottrogicný, Frantiskánský, trhowý ic.
 wšsecko w něm gest sličné a krásné. Má zdi a přj-
 kopy. Zwášť od času Jozeffa II. welmi rozšířeno
 gest. Před (býwalau) Wacomskau bránau, celé no-
 vě město, plně nádherných stawenj, s vtěsseným,
 welmi prostranným čtwerhraným placem, neb
 ryňkem, na němž armáda 10,000 mužů státi mů-
 že, wzděláno gest. Neypamatněgšj a neyslawněg-
 šj stawenj, gaťowé se málo w které kragině nalezá,
 gest dům inwalidů, nynj wúbec granatyrským
 palácem nazwaný, který od cýf. Karla VI. 1728.
 wystawen gest, a do půl milionu rzl. stál. W něm
 gsau čtyři weliké dwory, předeť geho gest 100 sá-
 hů dlahbý, tolikěz zadef, a obogj boť po 81 sáhů
 z dýlky. Může w něm y 17. tisíc lidí hospodu mji-
 ti. W něm se nalézá wšsecko gaťo w negakém městě:
 kupecký sklep, krámy, hostince a krčmy, gatky,
 apaty.

apatyka ic. ba y 22 sáhů slauhý a welmi pěkný kostel. Marye Terezye, když zde byla, řekla, že oni inwalidi w pěkněššim palácy bydleji, než gegich cýsařowna. W tom každěho z nich nowým maryášsem obdarowala. Nynj tu granatyři quaratýr magj. — Mezy ostatnjmi stawenjmi poznamenánj hodna gsau: chrámy; gačo hlawnj chrám farnj na trogičném ryňku, chrám Frantiskánský s kláštěrem, w němž gest nynj bibliotěka wysočých škol s komnatami [kabinety] naturálnjch a kunstownjch wěcy, chrám a kláštěr Dawlinský, blíž Satwanstě wlice. Tento kostel, genž pozlacené wěže má, gest w celé Pěšti neykrásněššij, a w kláštěře gest gedna swětnice s takým kunštem, že když se do nj wěročj, z profěred gegj půdy [podlahy] stoly a stolice w okamženj wyniknau. — Potom Dominykánský, Piarystský a t. d. kláštěr a chrám, kětjzto poslednj duchownicy y znamenité školy zde magj. Magj y Rácy swůg kostel. Řecy a Ewangelicy nynj stawěji. Nad to wznessený gest radnj dům na swatotrogičném placy, potom tak řečený kraginský dům, w němž nynj profesowé wysočých škol wěj; Chemnycerowa káširna při Dunagstěm mostu, městský špitál, dům hr. Urményho, Károliho ic. Na koncy nowěho města Cýsař Jozeff II. přeweliké, obšširné stawenj dal stawěti; k gáému cýli, potud se wůbec newj. — Mezy zahradami widěnj hodna gest sw. D. Orcyho, njže města. — W Pěšti gest kralowstá tabule [Tab. Regia] a tabule sedmipanská [Tab. Septemvir.], dwogj práwo neywyššij apellacy. Tu gsau též od l. 1784. kral. Uherstě wysoké školy [Univerlitas Scientiarum] gačo.

gakových wjc w Uhřích nemáme. Roku pak toho-
to ozdobena gest Pessť weřegnau v herškau bi-
bliotekau, kterau p hr. Frant Sěčeny, s při-
wolenjm Gebo milosti cýs. a kr. vheršké zemi da-
rowal. Mjsto pro ni y pro gegi vřednjšy, w
řečeném býwalém Pawlinském kláštěře wykázano
gest. Může z nj, se zachowanjm gisteho pořádku,
kdokoliw knihy k čtenj mjtí, tak gako y zdegšj
knihowna wysokých škol každý týden 30 hodin k
weřegnému vřjwánj otewřena stogj. — Fabrika
hedbáwnj, žel, zassa, fabrika na flór gestě po-
zůstává. — Garmarky Pessťanšké býwagj přehru-
bé. Z celé kraginy, ba y z cyzých zemj mnoho lids-
stwa se na ně scházýwá. Obywatelů leta 1802. po-
čítalo se 29570; Žiw. kupectwj, řemesla, kunšty.
— Za času ějmanů slaula Pessť Ucynkum; o
tomto wšak málo co wjme. Teprw od času Ště-
pána I. počala zkwětati a slowůtněgšj býti; k
čemuz gj sausedšwj Kákossě a rezydency nemálo
napomohlo. — Leta 1775. byla w Pessťi welká po-
wodeň, šrz kterau se 611 domů sfulo, t. g. zbo-
řilo. Tehož roku prolomil se lodnj most pod 163
kusy rohateho dobytka a třemi kupcy, kteřj ge z
Wacowa do hornjšo Bělehradu hnali. Předca
wšak nezahynulo leč 10 wolů; ostatnj částka, y s
lidmi, byla retowána.

Kaloča (neb sličněgi, Kaloče), *Kalocsa*, do-
le v Dunage, město a sýdlo Arcybiskupa, který
od něho Kaločským sluge. Gest w nj nowá
rezydency a zemanský konwikt. Před časý bylo
hrazené a znamenité město; ale ho Turcy zkazyli.
— V. Uh.; žiw. řemesla.

D

Wacow,

W a c o w , Vacium, *Vátz*, *Waizen*, leží w pěkném a vrodném kraji při Dunagi. Gest město biskupské, lidné hodné a wesele. Zde gest od roku 1802. w bývalém klášterním pěkném stavení na ryńku, zřízenj neb inštytut hluchoněmých, kde totiž takowé dítky, které gsau od narozenj hluché a spolu němé, darmo negen chowány a šaceny, ale y zvláštním kunstem w čtenj, psanj, a w mnohých giných uměnjch cwičeny býwaji. Mož. něgšj něco platiti musěgj. Giný wogenšký inštytut pěšjho regimentu kn. Esterházyho, k formowánj chudobných wogenšských dětí tež zde gest, gako y wýborne gimnazyum Piarystů. Biskupská rezydencý w dolnjm městě, w hornjm Terezyanum, nynj puště, obě na břehu Dunage, a oblauek neb brána t r y u m f n j blíž Terezyanum, pěkná památka někdeššj přjtomnosti cýsařského dworu, gsau stavenj widěnj hodná. Mezy kostely pak zdeššimi krásný a slawný gest kapitolšký, proti rezydencý, který wedle způsobu onoho přewelkbného chrámu sw. Petra w ějmě wyštawen gest. — Wina Wacowšská gsau dobrá, a garmarky, zvlášť na dobytek, přehrube. — W. Nēm. Vh.; Ž i w. dělání země, zvlášť winic, obchod, řemesla.

Rečkemét, Aegopolis, *Katskomét*, *Ketschemet*, gest gedno z těch měst, která pro swau welikost a lidnost zasluhugi, aby se králowškými městy stala. Leží w rowině vrodné, a má puštiny přeweliké, po njchž se welká sýla dobytká pase. Wody a dřewa nedostatek trpj. Piarysté magi w něm dobré gimnazyum, Frantiskáni klášter a kostel,
Refor.

Reformáti též kostel. Gest tu y ewangelická cýs-
few. Garmarky zdejší býwagi welmi hrubé. —
O. Vh.; D. hr. Roháry.

Kereš, Nagy-Körös, níže Rečkemétu, též
welké, lidné město, w rowině písčné, dobytlem
oplýwagický, wody a dřewa žádagický. Reformáti
magi zde znamenité gimnazyum, gehož rektorem
byl někdy Štěpán Lossoncý, muž učený a
spisowatel výborný. Y zdejší garmarky býwagi
welké. — O. Vh.

Cygléd, Tzegléd, obširně město uheršlé s
katolickým a kalwin. chrámem, dobytka a orby
hledjcy, a předtim Budinským mnisskám řádu sw.
Klára náležjcy.

Ufód leži w pěkném místě, městečko lidné a
dobře se magický. Rod swobodných pp. Podma-
nických, gimž Ufód náležj, má tu nádherný
a obširný kastel. Obywatele, Němcy a Slowá-
cy, mnoho zelených a modrých čub dělaji.

Gedelow, Godzlo, utěšené a lidné měste-
čko s nádherným zámekem, kde se gednau Mar. Tea
rezye několik dnj bawila, s rovně nádhernau za-
hradau a oborau [zvěřincem], w okolí skoro 3 mje-
le obsahující. — Ob. Vh.; Žiw. obchod, čemesla.
D. kn. Krazalkowič.

Wyšehrad, Arx alta, Visegrad, Plinten-
burg, před časý wzněšené město s hradem a s frás-
lowským, k učasnutj welebným palácem, w němž
přes 350 nádherných světnic a pokojů bylo. Ne-
bo za starodáwna králowé Uherštj tuto dworem
byli. Tu se y fortuna chowáwala. Nynj gest malé
městečko, a hrdý zámek důstogné zříceniny pla-

wjcyňi se po Dunagi, genž pod nim teče, vřazu-
ge. Leta 1335. na Wyřehradě čtyřj králowě sla-
wně spolu hodowali, totiž Karel I. Vherřký, Ka-
zymir Polřký, Jan Čeřký, a Nemagna Bosenřký a
Srbřký král. Nebude, za to mám, nemilé zde o
těchto hodech něco čjsti. Nahoře chwálený Pelcel
na řtr. 356. D. III. Nowé kronyky čeřské, takto o
nich, podle hystoryka Ságka, wyprawuge. „Tuto po-
„ znamenati sussi, kterať král Vherřký své hosti
„ etil a ge darowal. Byloť pať dáwáno od krále
„ Vherřkeho ke dworu krále Čeřkeho na každý den
„ pul třetjho tisýce pecnůw chleba wýborneho, a
„ giných pokrmiů wřsech bez nedostatku. Roňům
„ omřa na každý den pětmečytma [25] forcůw a
„ gineho obroku dosti. K stolům pať krále Polřkeho
„ dáwalo se na každý den půldruhého tisýce chle-
„ bůw a gineho wřseho bez nedostatku, tež y obro-
„ ku. Za ten čas, pokudž gsau tam byli ti hosti,
„ wypili sto a osmdesat sudůw wjna. Když se pať
„ rozgeti měli, Jan král Čeřký králi Vherřkému
„ dal krásný dar, totiž rudu z hor Bilowřských (w
„ Čechách), tať welikau a wýborně družami a
„ zlatem prorostlau, že se bylo čemu diwiti. V-
„ hři pravili, že o takowe niěkdy na vherřkých zla-
„ tých horách slycháno nebylo, a že za osm tisýc
„ vherřkých zlatých stogi. Dal geřt tať král Vherřký
„ králi Čeřkému weliké rozličné a slawné dary, totiž
„ padesát čjřřj aneb kofřitů střiřbrných, a osm zla-
„ tých, dwa luky [kuffe] wýborné se dvěma tau-
„ ly draze okrářřenými. Dwa pasy rytjěřské z
„ holeho zlata, dvě sedla welmi draze zlatem o-
„ łowaná, a geden palcát, kteryž wážil dvě řř
„ hřiwen

„ hřiven střebra. Dal gemu také šachovnicy zla-
 „ tau s šachy zlatými velmi mistrným dílem v.
 „ dělanau, a gednu matku perlouau divným a
 „ přišiš mistrným dílem vyřezanau. ” — Karla II.
 přigmjm Malého, zde Blážeg Foržác, hlavu mu
 mečem na dvě rozvalim, ze světa zprowadil. — V.
 Ném.; D. fr. Komora.

Swatý Ondřej, *Szent - Endre*, *Sankt Un-
 dra*, gest ostrow výšse Budina a na něm rácke ho-
 dne město téhož gména. Zdejší čerwene wojno za
 Budinské gmjno býwá. D. fr. Komora.

Čépel, *Tópel*, gest též ostrow na Dunagi,
 5 mij dlouhý, níže Budina, s městem *Ráckewj*,
 kde onen weleslawný wúdce *Eugenjus* nádherný
 zámeš wystawil. — V. Vh. Rácy.

Starý Budin, *O Buda*, *Alt. Ofen*, okolo
 l. 256. po n. K. řdyž římané vherštau zemj wládli,
 slawné město, *Sicambria* řecené. W 4tem stoletj
 tu *Attyla* dworem byl, od gehož bratra *Budy*,
Budjnem nazwáno bylo. Nynj gest skromné pod
 Komoru patřjící městečko, w němž se mnohé římské
 starozitnosti nacházegj. — V. Ném.

Rákos, neb *Rokos* (slovo slowenské, gme-
 nowitě polské, bez pchyby od rokowati po-
 cházegjící) gest rowina při *Pestti*, kde se od 1298
 až do 1526 fraginské sněmy, t. g. dyety držjwaly.

Žambek, *Ráta* [*Nagy - Káta*,], *Uboň*,
Sforokssár, *Žolt*, *Pataj* gsau též městečka:
Žageči ostrow gest mezy nowým a lstarým
Budjnem.

§. 22.

Ⓞ Stolicy Báč-Bodročké.

Rybnau Báč-Bodročkau Dunag, Tisa mygi,

Si y dřewa prázdnuu kaluže zem krygi.

Lu krom Sabadky zneg Zombor, Barmúr, Baji,

Nowý Widék, Báčku, Futak při Dunagi.

Báč-Bodročka Stol. C. Bács-Bodrogien-
ks, Bács-Bodrog V. die Batsch-Bodroger S. mezy
Dunagem a Tisau, gest weliká, rovná, wšak ně-
tde y pahrbkowatá, tence obydlená od Vhrů, Slo-
wáků a Káců. Dřewa má nedostatek, y slauží su-
chý hnůg za páliwo. Rybami oplývá. — Wedlé
artyf. 8ho dyety l. 1802. tato předesse dwogi St.
gednau včinkna gest, a giž gen Báčkau sluge.

Sabadka neb Sobotice, nynj Swatá Ma-
ra, Theresiopolis, Szent-Mária, Theresienstadt,
odr. 1779. král. sw. město, leži w romině, má na
2380 domů, a do 23,000 duffl. Gest tu klášter
Frantiskánský a kasárna. — O. Kácý a někteřj Vh.
Žiw. orba, obchod.

Nowý Widék, Neoplanta, Uj-vidék, Neu-
sag, též král. a zvláštnj kupecké město, proti Pe-
trwaradjnu. Má 2000 domů a přes 10,000 oby-
watelů. Rzeczy magi zde 5 kostelů, a gegich bi-
skup tu bydlj. Zdržuge se w něm mnoho kupcům
z východnjch Turckých zemj. Zdegšši katolický ko-
stel gest nádherný. Toto město se teprw před 100
lety počalo.

Zombor, Zombor, Sombor, podobně od l. 1751. král. wellé a lidné město, w vrodné zemi. O. Kácý; Žiw. orba, řemesla.

Baja [Baje], Baja, obšširné kupecké město. Panský kaštel, quartýr wogenstý, radnj a stolčnj dům, Frantistánský a farnj kostel, gsau stawej widěnj hodná. — O. Kácý, Něm. Vh.; Žiw. obchod, řemesla; D. kn. Kražalkowic.

Báčka neb **Báč**, městečko rácké, kupecké. Býwalé zdegššj biskupstwj s arcybiskupstwjm Kaločským spogeno gest.

Pandúr, od samých Srbů obydlený. Od něho přehota srbstá, w nowěššich časých, gméno **Pandúrů** doškala.

Sutač, Zenta, kde 1695. Turcy poraženi; **Wiz str. 113. Paláuška, Tytul**, kde Tisa do Dunage wpadá, gsau též městečka.

Žájmstých Šanců aneb zákopů, díla pamatného, které zde od Dunage až k Tise sáhaly, gestě patrné zbytky se spatřuji.

Gest tu též pamatné a už labš **Frantistkow**, od **Batyně** přes **Monostorset** při **Dunagi**, až k **Seldwáru** při **Tise**, kterým tyto 2 řeky spuštěny gsau, a cesta se o 40 mil vracuge. Gest dlahé 13½ mjele. **PP. Kyšowé**, bratři, bo dali kopati.

S. 23.

O menššj Rumányi, neb menššjm Kunšágu.

Rumánje menššj w zemi černé, mašné, žiwj pohodlné oráče své ššastné.

Kam gest Kúnsehtmitlóš, Galaš, Sab
badšaláš,

K tomu Šeled'háza, též v Filipšaláš.

Rumánye neb Runšág menšši, Cumania
minor, *Kis-Kúnšág*, Klein-Rumanten, gest převrod-
ná zem. Nalézá se w nj 8 městeček a 31,159 lidu.
O. Vhěj rumánšstj, kterj se tu za krále Bely IV.
osadili. Žiw. orba, drženj dobytka.

Zde předkem poznamenám, že tyto následugj-
vý frage neb dystrykty, totiž: wětšj y menšši Ru-
mánye Jazygie neb Jásšág a šestero Šayduckých
měst, t žádně Stolicy nepřináležegi, wrchnost vlast-
nj magj a insurgugj, mýta ani biskupšských desátká
neplatj, y giných přednostj a práw gako králowšká
města vžiwagj, kontribucý neb porcye platj; od ro-
ku 1791. ablegáty na dyetu pošyláwagj a t. d.

Dotčená městečka gsau obššrná: Galaš, Ha-
las, za hlavnj městečko se pokládá; na Še-
led'háze gest archyw Rumánšský ic.

II. O Okolj Zádunagštem.

§. 24.

O Stolicy Mošsonšké.

Někdy w Mošsonšké, w njž chleba, sena dosti,
Byly Staré Prady, Mošson, we wá-
nosti.

Pomyslil y Karel často na Pálwěži :

En y Rye, Kayka, Nezyder, Gols leži.
Mošson.

M o s s o n s k á St. C. Mosonienfis, *Moson F.*
de Wieselburger S. v Dunage, rovná, velmi vřo-
 ná, a před časy tať vzácná, že gegiho wrchniho
 Špána tytul králowé sobě ofobowalt. Řeka *L a y*
t h a gi na dvě děli. — O. Ném. Charw.

Staré hrady, *Ovarinum*, *Ovár*, *Utenburg*,
 pěkné městečko, s někdeggim králowským hradem.
 Leží v *Laythy*, která zde blizko do Dunage wpadá.
Salamo, král *Vherstý*, tu w dotčeném čtwerhra-
 ném, gessťe pozústawagicým zámku, dworem bý-
 wal. Piarysté magi w něm košel a klášter. — O.
 Vh. Ném.; Ži w. orba; D. kn. *Ulbrecht* ze *Sagen-*
tessen.

M o s s o n, *Mosonium*, *Moson*, *Wieselburg*,
 za starodáwna slawné a hražené město, *Limusa* a
Mylenburch řečené: nyní gessť hodné, ale gať *Lu-*
čenec blatiwé městečko, s obiljm tuze kupčjcy. Zde
 byla nedáwno y fabryča na suřna. — O. Vh.; D.
 tež kn. *Ulbrecht*.

P ů l w ě z e, *Hemipyrgum*, *Fal-torony*, *Halb-*
thurm, městečko hezké, od cýsaře *Karla III.* genž
 ho často nawštětowal, pěknými stawenjmi ozdo-
 bené. D. tentýž.

R y c e, *Köpcsény*, w pěkném mjestě s kassťelem.
 O. Charw.; D. kn. *Psterházy*.

R a y k a, *Rajka*; *Rackendorf*, obšširné měste-
 čko s pěkným stoličnjm domem.

U e z y d e r, *Nesiderium*, *Nésider*, *Neusiedel*
am See, hezké lidné městečko v *Fertowa*. — O.
 Ném.; Ži w. dělání pole a winic.

Ostatnj městečka *gsau*: *Karlburk*, [*Oroszvár*]
Gols [*Gállos*] *Cundorf*, *Poeneysýdel* ic.

Poznam. 1.) Tato St. w oné známé německé geografii Fabriho (wydání 8ho) čítá wynechána jest.

2.) Dědina Blmitce [Blmitz] patřij od l. 1802. k této, ne k Sopronské Stolicy.

S. 25.

W Stolicy Sopronské.

Sopronskau keř slawj, giná zbožj přes to ;

Sopron, Rus, má král zde, Železné v
město,

Chová tu y Černau, Ed'ház, vrodná zem,

Kerešúr a Fračno, Rákos s Esterházem.

Sopronská St. C. Soproniensis, *Soprony V.* vte Dedenburger G. při Rakausých, má wyborné winohrady, převrodné roli y zvláštnej štkince. Jezero Fertow hognoš ryb chová.

Sopron, Sempronium, *Soprony*, Dedenburg, malé, ale pěkné, hrazené král. sw. město s velkými předměstjmi. Domy má neywjc o dwogjm póněb, ryňky, vlice dlažené. Znamenitějši stawenj gsau: okrauhlá wěže, šrz njz do města brána jest, a která se za neywššj w cele zemi pohládá, radnj dům, dwogj dům kn. Esterházyho, domy hrabat Festetyče, Pejačewiče, barona Messka ic. Potom kostely a kláštery: Frantiskánský, býwalý Jezuitský, Ursulinský, Dominykánský, farnj v sw. Michala (na wessku), v sw. Ducha, v sw. Jana, k tomu ewangelický chrám. Jest tu y dwogj gimnazjum, totiž katolické, nedáwno Benedy-
-kty

kytnům odewzbané, a ewangelické znamenité, w Dresspurstém neypředněgšš, y hlavnj třidcátek Ssopronské wjno, zwláště to, které se při Fertowě rodj, wúbec se po Tokagškém za neylepšš pokládá. Ale w nyněgššich časých, že se ho giž do Slézška málo wymáží, welký díl těchto zwláštjnich winc na roli obráceno gest. Gest tu y celý kaštanowý les, a řepa se na poli po roljch rodj. Sušna Ssopronská gsau dobrá, a mnoho tu saukenjů. Zdegšš owoce sussené tež gest powěštné, garmarcky přehrubé. — Lakner, Serpilius, Lochner, Pele, Konrady zc. muži wčeni, byli zdegšš. Obywatelů, genž gsau skoro sami Němcy, l. 1802. mělo 12,319. Žiw. obchod, kunšty řemesla, dělání země.

Železné město, *Kis-Márton*, Eisenstadt, ne welké, ale pamatné král. sw. město. Zde drží obyčegně dwůr kn. Esterházy, w zámku nádherném, wffeligať ozdobeném a připraweném. Zdegšš kalwarye snad nemá w Uhřjch sobě rovné. — O. Něm.

Rušt, Ruslinum, Rušt, ze wšech král. sw. měst neymenšš, (henj w něm toliko 1105 lidí) ale pěkné městečko. Leží w Fertowa, a wjno, které se tuto rodj, Ssopronskému se wrownává. — O. Něm.

Černá aneb *Corna*, *Csorna*, vheršké hodné městečko s proboštwjw Dremonstráckým. — D. Esterházy.

Uház, *Fejér-Egyháza*, *Dubelskirchen*, lidné městečko. Tu se rodj znamenité wjno. — O. Něm. D. kn. Esterházy.

Kereštur, *Német-Karasztlár*, *Heiligenkreuz*, hodné, obšširné městečko, nedaleko Ssoprona, s
hra.

hradem blízkým a štawicí. — O. Něm.; D. kn. Esterházy.

S rakno aneb *Fortnawa*, *Frakno-allya*, *Forchtenau*, městečko w lese kasstanowém, na rakaušské hranicy, se zámkem powěšným tehož gména, w němž se pollad familie Esterházych chová, a w němž y znamenitá zbrognice se nalézá D. tentýž.

Esterházy, *Esztorház*, při wsi *Sfiteru* w *Sertowa*, gest welmi slawný a přenádherný sýdelný zámek knížete Mik. Esterházyho. Wšsecko gest tu po knížecku ba po králowsku. Od zlata, stříbra, drachého kamenj, klenotů, wšsecko se leskne. — *Tugsau háge*, štěwostné obory, zahrady a w nich wodnj. kunnšty, krásná stavenj, jako chrám Slunce, chrám *Dyanin*, chrám *Wenuffin*,allee ic. ic. Mezy ginými zvláštnostmi gsau w zámku 2 stříbrné nemalé stoly, gedem hudebnj stolec, který, gať náhle se naň sedne, hned pěkné melodye hráti začne. Slowem, Esterházy se ne bez práwa *Vherštym* rágem nazývá, aniž se bez přičiny prawj, že kdo Esterháze newiděl, ten w *Vhřich* nebyl. Od některého wššak času toto slawné sýdlo zcházeťi počíná.

Gsau gestě městečka : *Cynka*, *Kis-Czenk*, *Klein-Zinkendorf*, kde hr. *Sécény* pěkný, na nynějši způsob wystawený kasstel, s pěknau zahradau má, a kdež také tentýž pán špital pro chudobné poddané zřídil. *Biblioteka*, kteraui, gať wšše dočćeno, wlasti darowal, tu se prwé nalézala. Dále *Čepreg*, *Durbach*, *Rapuwar* ic. ic.

§. 26.

○ Železná Stolica.

Brodnost a veľkost Železná má hlavnj,
 Kráľovský zde Rysef, Sombathel též dáwnj,
 Pinkafeld a Rohonc, Gisynt s Salo-
 nakem,
 Kermend, Swatý Gothard, Šárwár,
 Tarče s Jakem.

Železná St. C. Castriferrei, *Vas V.* die St.
 senburger S. gest gedna z neywětššich, neylidně-
 ššich a nyrodněššich Stolic. - Wšselitým obiljm,
 dobrým wjnem, dobytkem, zwlášť wepry, zwěřj,
 owocem oplýwá. Kába, Kábice, Pinka,
 Sala, gi swlažugi. — V. Vh. Nēm. Charw.

Rysef, Gintium, *Köszög*, Güns, v řeky téhož
 gměna, newelké, ale krásné král. město, obydleně
 od Němcuw, genž gsau skoro wšsecko řemeslnjcy,
 zwlášť saukenjcy (techto gest do 70 mistrů) a wi-
 náři. Gest tu Tabule dyštruktuálnj, hrad
 knjzete Esterházyho, katolické gimnazyum s dvě-
 ma kostely, chrám ewangelický. Rodj se zde pě-
 tně owoce, zwlášť brošwe.

Sombathel, Sabaria, *Szombathely*, Stein-
 am Unger, byla římská osada [Kolonye], gaž to-
 y mnohé zde se nacházegicý římské starožitnosti,
 (zdi, penjze ic.) wfazugi, založená od Klaudya
 cýsaře okolo l. 48. p. n. R.; nynj gest sídlo bisku-
 pa, kapitoly, gimnazyum a škol filozofických,
 měštecško dobře obydleně a zdj opatřené, w wtěše-
 ním mjestě. Wzdobugi ho: biskupská rezydencý,
 stawa-

řavenj přepěkné; dům stoličnj, seminarium, hrad, kláštery: Dominyfánstý a Frantiffánstý. Swatý Martin, někdy biskup Turstý we Francauzých, zde l. 316. narozen byl.

Pinka feld, Pinkafej, městečko švárné na rakaušce hranicy, s pěkným zámekm, oborau, hlavnjm třidcátkem, a dobrau powěstnau šřawicy. — O. Něm; Žiw. obchod, řemesla; D. Bařány.

Rohonc, neb Rechnice, Rohoncz, Rechnitz, weliké německé městečko s znamenitým kašřtelem, w němž přes 220 světnic a pokojšků, y zwlášřtnj obrazárna [zbrřeka obrazů] a piwnice gest, do niž se třeba 40 tisřc okowů změstřná. Žiw. obchod, řemesla; D. hr. Theod. Bařány.

Gisynk, Gisinga, Német-Ujvár, Giesing, pěkné, hodné, hražené městečko, w krásném a vrodnuém kraji, s hradem přetwrdým a s klášřterem Frantiffánstým. — O. Něm.; D. Bařány.

Salona k, Salonica, Szalonak, Schleinig, městečko zdj obehnané, wysokého položenj. Gest při něm welmi pewný a rovně wysoký zámek. W zdegřřich horách gsau bane na měd a železo. — O. Něm. Židé; Žiw. obchod, řemesla. D. Bařány.

Kermend, Kőrmend, v řeky Ráby, městečko vheršké, řdež gest znamenitý zámek, obora [zwěřinec], bařantnice [řde se bařanti, aneb řařani chowagi], y solnice aneb řlad solnj. Dr. hr. Bařány.

Sw. Gothard, Fanum Sti. Gothardi, Szent-Gotthard, též v Ráby s opatřwjm Benedykřtnřm a s hradem. — O. Něm; D. řád Benedykřt.

Sřarwár aneb *Blatné*, městečko. W zdegřřim

šim zámku někdy familie Nádaždych bydlila. Tu před časy v typografii byla. Náleží nyní arcymužeti Ferdynandovi, který ho nedávno od Genueycanů vyměnil. — O. Něm. Vh.

Tarče, *Tarcsa*, *Laszmannsdorf*, gest gen wes, ale fabrikau na sukna a na wlněné cayky, kterau zde hr. Theod. Batány založil, a výbornau hogitedlnau wodau slowútná. Nad pramenem této wody chrám Vzd ravenj wystawen, a krom toho wffelike pohodlnosti pro hoste tu swého zdrawj hledjcy, týmž hr. Batánym při ni připraweny gsau. — Zde odpočiwagi kosti Generála barona Tota, muže powěšineho, kterýž w Paříži z otce Tota (Słowáka) z Nytranške Stolice rozeného zplozen byl, tam dlouho přebýwal, a w onehdegššich francouzských bauřkách sem se wystěhowal y tu umřel.

Jak, *Ják*, *St. Georgen*, obšširné měščečko, s opatštwim. — O. Vh. Charw.; D. hr. Erdódy.

Jánošháza neb Janošowce (ne Genueycanům, než hr. Erdódyemu náležjcy), kde se powěštný dohán rodi, Železné město [*Vasvár*] *Terwár* (ne *Terwár*), Swatý Michal [*Nemes Szent-Mihály*], *Terwená wěže* (*Arx rubra*, *Vörösvár*, *Rothenthurm*) ic. gsau též měščečka. W hodné dědině Demelku [*Nemes-Dömölk*] býwagi často Superintendentowé ewang. Ušy 300 kroků od ni gest w rowině Malý Cel, šwárná osádka, kam se často k dimotwornému obrázku putuge, a kdez pěkný Benedyktynšký klášter a kostel. (*Sadas gest wes.*)

S. 27.

W Saladské Stolicy.

W blahe Saladské git může ze Simeku
Do Ranyže, Lendwy, Tyrde, Eger
seku;

Gest y Teplice tu, Resthel, Syget e
Nowau,

Čakaturně, Lehrad, Fyred se Strys
howau.

Saladská St. C. Szaladiensis, Szala V. die
Salader S. gest weliká a má zem vrodnu, ač tu
y tam welmi skalnatu. Rodj se w nj obilj, wý-
borne wjno, gmenowitě na winicých Badačono-
stých v Blatonu. W gegich wodách, Sale,
Muře, Dráwe, Blatonu (z něhož polowic
ě nj patě) nalezagi se welmi dobré ryby. Lesy
také má mnohé, w njchž se negeden nákeřnjš [zbug-
njš] zdržuge. Obywatele gsau na neywětššim dšle
Vhřj, ale y Charwati, zmláššř w ostrowě (tak se
zde gmenuge ten kraj, který gest mezy Dráwan
a Murau), a některj Slowácy.

Simek, Sümeg, Schümeg, městečko středni,
od poledne a východu lesnými wrchy zastaupeň,
od západu otewřené, pěkné položenj magicy, se
zbořeným zámekem na samotné okrauhlé, středně
wysoké skále ležicým, který před časj často od
biskupů obydlen býwal. Nálezi totiž město y hrad
biskupu Wesprýmškemu. Nynj gest biskupská, wel-
mi pěkná rezýdency pod zámekem, kterau biskup
Mart. Biro wystawil (ne pať, gať Windyš
prawj),

prawy, zámeček obnowil). Gest tu y Frant. klášter a kostel. — O. Vh. a Něm.; Žiw. delání pole, wio nic, řemesla.

Kanyže, (welká) Nagy-Kanisa, před časy znamenitá pewnost w bařinnatém místě ležící. Y tu gest Frantiskánský klášter a kostel. Zdejší lauže [močar] spustěna gest, prý, 1802. aužlabim do Mury, a totěž aužlabj má Muru se Salau spogiti. Kanyžské garmarčky na dobytek býwagi welké. Giři Sušty, pamatný muž a spisowatel w 16tém stoletj, byl rodem z Kanyže. — O. Vh.

Resthel, při Blatonu, k západu, w plkném místě, gest toho času pamatné městečko. Nebo zde zřídil na swúg měšec hr. Giři Festeťyč, gemuž Resthel nálezi, hospodářskou školu (gawau w Vhřch, kromě této, gen gestě gednu, totiž na Sarwassi máme) w nž se vměnj polního y domácího hospodářstwí, orby, winářstwí, dobytčí lékařstwítc. včj. Gmenuge se ona Georgikon aneb theoreticko-praktická hospodářská škola. Tentýž slowátný a welkomyslný vlastenec zřídil zde gestě sedmero giných škol, zemanský konwikt, špitál y lázen. Gest toto městečko y gináce hezké a lidné. Panský kaštel, stawenj nádherné, gestě potud dostawenonenj. Y tu gest Frantiskánský klášter a kostel. — O. Vh. Něm.

Žgeršek, Egerszeg, městečko w Saly, kde se stoliční sgezdy držiwagi. Gest tu welký stoliční dům a stoliční žalář. L. 1779. zde gistá řemeslnička tele porodila. Že se, prý, byla na gednu astrykánškau kráwu, kterau po kragině na odiwu wodi-

li, zahleděla. Kněz se tu potworu křtiti zpěčował, a muž gegi gi do smrti zabil. — O. Vh.; D. biskup Sombath.

Teplice, neb *Tapolca*, *Tapolcza*, leží w přigemném, syc skalnatém okolí, w němž se zvláštní formy vrchy nalezaji. Nebo giné gsau gačo sto doly, giné zas okrauhlé a končité. — Tu gest pramen wody hogitedlné, ale k lázném nepřistrogený. Náleží biskupu Wesprýmskému, který ale tu žádného pěknéh o zámku nemá. Y tu Windyč omýlen gest. — O. Vh.

Na *Tyr di*, která gest dwogj, ale toliko potokem rozdělená, gest proboštwj. Při *Dědině* *Siredi* gest na břehu Blatona po celé kragině známá hogitedlná kyselá woda, která pitá a hřitá k kaupeli potřebowaná, w mnohých neduzých spomáhá. Y pěkné gsau tu pro přichozy připrawy, zvlášť od *Jozefa II.* způsobené, a mnoho panstwa každeho leta sem se schazýwá. Pramen, s okolím, náležj *Tyhan*ským *Benedyktynům*. *Tyhan* pak neb *Tyhon*, *Tihany*, gest městečko na půlostrowě w gezeru Blatonu. Tu gest opatstwj *Benedyktynské*. O. Vh. — *W Čakaturni* rodj se wýborné wjno. — *Sy get* [*Szécsi-Sziget*] *Leğrád*, *Nowá*, *Perlať* neb *Perloť*, w němž dobře se magicy kontraktualni sedlácy bydlj, *Salabér*, *Sent-Grót*, *Stryhowá* [*Stridonia*], w njž se onen slawný *Jeronym* swatý narodil, *Leńdwa* ic. gsau dobrá městečka.

Při wsy *Dekeľnicy*, w ostrowě, prýstj se ze země gista mastná woda, aneb zemská mast, která se tam za kolomaž wžíwá. — Při wsy *Démere*
[*Gyó.*

[*Gröndro*] gest gezářko Bertýn, byt ptactwa wodnjho a množstwí ryb.

Poznam. Windyš w své menší geografii, a po něm P. Bartolomeides omylem Kéthel (snad za Kéthel) a Šimek do Šfomodské Stolice přeložili. Estoda, že Pan Bartolomeides rovným omylem, gestě y Romárno (Malé Romárno, městečko w Saladské Stolici) k oněm dvěma přidal, a přes to Salu za p. wnost, Rác, Ormossd, Palaitrow, Rowý Brjn, Čobanc, za městečka Saladská počtl, gichí w této Stolici (w níž gá toto — púřhodiny od Šimeku — púřti) níkde není. Čobanc gest hrad starý neb raděgi geho zřecening, nize Teplice, a pod ním přešatrná, ani wodn nemagich, wýřka. — Sw. Šottbard má býti bez pochyby Sent. Šrót.

§. 29.

W Stolicy Wesprýmské.

Wesprýmská moc lesů má y dobrých polj,

Tu gest Wesprým dáwnj pod biskupskau holj,
Palota a Pápa, města hezká obě;

Wájon, Wářárhel, kdež Šfomlow
řtogi sobě.

Wesprýmská St. C. Vesprimiensis, *Veszprim V.* die Wesprimer Š. gest rovná y hornatá. Zem má okolo Wesprýma, Paloty, zc. skalnatu, wřřak w cele wřřdnau gař na obilj tak na wjna. Tu gest les Bakon. Tu y woda Blatná neb Šfárwiz řečená počátel bere. Potocy Šfád, Petr [*Pátor*] při Palotě zc. wznik gi dáwagi. — W. Vh. a někteřj Sl. a Ném.

Wesprým, Vesprimium. *Veszprim*, Wesprim, hodné biskupské město, w pěkném řragi, řterý od
K 2 pulno.

půlnocy vrchy a lesy Bačonškými ohrazen, na poledne a k východu otevřen a roven gest. Samo město leží w dolince, a má mnoho domů o dvojnou ponebj. Na vršku gest hrad, a w něm rezidencý biskupská s chrámem slavným sw. Michala, a s kanonickými příbytky. Diarysté magi zde kostel a kolleg, Frantiskáni rovně kostel a klášter. S. Štěpán, král, toto město často nawštěmował. Ono již kwetlo prw než Uhři tuto zem opanowali, a tomu chtěgj někteři kronykáři, že tu stař Slowensstj králowé swau rezidencý měli. — Zdegsi biskupi magi to zvláštnej práwo, králowny forunowati. Toho roku (1803.] 7ho máge byl tu weliký přjwal, který mnoho domů a zahrad zkazyl, taž že na sta lidj bez krowu zůstalo, a 7 osob we wodě zahynulo. — Dr. Wespremy, spisowatel, zde se 1723. narodil. O. Uh.; Žiw. orba, řemesla.

Palota, Palota, město pěkné a nemalé. Leží na shlednem milém vršku. Zde gest dáwnj zámek, w němž se někdy král Matyáš rád bawjwal, a nyn hr. Mikuláš Z y č i, genuž Palota náležj, bydlj. Katoljcy, reform. y ewang. magj tu kostely. O. Uh.; Žiw. orba, dělání winic.

Pápa, Pápa, tež krásné a obšjrné městečko při řjčce Teplicy neb Tapolcy. Zde wystawil hr. R. Esterházy přenádherný mramorový katolický kostel, gakowých w celé zemi málo. Samé malowání w něm stálo 17 tisíc a warhany přes 5 tisíc rzl. Gest tu y pěkný zámek a pěkná panstá zahrad, kláštery a kostely. Pawlinský a bratřj milofrdných, dobrá nemocnice, tež kostely reformátský

ský a ewang. y latinšké školy katolické a zvlášť dobré kalwinské. — O. Vh.; Žiw. orba, řemesla. D. hr. Esterházy.

Wá ž o n (welký) *Nagy - Vásony*, městečko na vrchu ležící, od řeka **D. Rynysya**, gehož nramorový obraz w zdejším starém zámeckém kostele se nalézá, založené. Obywatele, Vhři, mnoho dřewěného nádobí dělají, lesů dost magice. Za městem, k půlnocy, gest pěkné nové panšké stavenj. — D. hr. Žyči.

W á s s á r h e l, *Somlyó - Vásárhely*, aneb *Apátza - Vásárhely*, městečko newelké. Leží pod slomutným vrchem **S s o m l o w e m**, který samotný w rowině stoji, a gehož bílé wjno welmi powěstné a oblibeno gest. Neylepši gest, které se we **Wá s s á r h e l s k é m**, k polednj patřícím podjle rodu. — O. Vh. Patři k fundu nábož.

D e w e č e r, **T y s s k e w á r**, gsau též při **S s o m l o w é**, **S y ř e c** neb **S y r c**, gest německé dobré městečko s opatšwim starým Cysterckým a s pěkným kostelem, klášterem a hospodárskými přibytky ic.

W této Stolicy gsau také **W e č e y s t j** predyalisté, w dědinách **W e č i**, **T a p o l c a s i**, **D e r e č e r c**. které pod biskupem **Rábšým**, swým wrchnim **S p á n e m**, stoji. — Při wšy **W á r o š**. **l ó d ě** gest železný hámer.

S. 30.

O Rábšké a Oštrihomské Stolicy.

W Rábšké, s **Dunage**, králowšy **Ráb** též, **Lamí y Martinůw** wrch swé zas **chowá knězi**,

Ostřihomská sobě Ostřihomt swüg chwálj,

W němžto dán vznik zborný Štěpánowi králi.

Rábská St. C. Jaurinerlis, Győr V. die Raabes
S. gest malá, ale na wsecko vrodná. Na gegich
rowinách tu y tam pahrbkové se nalezagi. — W.
Vh. a nekteř; Něm.

Ráb, Jaurinum; Nagy - Győr, Raab, až po
Jozefa II. powěstná pewnost, a od l. 1742. král. sw.
město, v Dunage a Ráby, w pěkném místě, s wel-
kým předměstím. Vlité a ryňky gsau dlažené, do-
mny s dwogjm ponebj. Gest tu biskupa Rábš-
ho a kapitoly sydlo. Krom toho ozdobi Ráb
čtwerhraný pěkný ryňk, chrámy: kapitolský, sta-
rojezuitský, Frantiskánský s klášterem, Karmelit-
ský, Ursulinský s klášterem, radnj dům, semi-
nariium, mařacyny, kasárny, dwa špitále, dům
arcyopata swatomartinského, dům hraběte Šter-
házyho ic. w předměstj 2 katolické chrámy, 1 ře-
cký, 1 ewangelický, 1 kalwinský: dále král. Akade-
mie, l. 1802. z Dětifostelů sem zpátky přeložená,
a ewang. latinské školy. Těžj, to gest, tržj neb
kupčj Ráb po Dunagi zvláště s obiljm. Wody a
dřewa gest tu nedostatel, powětřj také newelmi
zdrawé býti má. Z Rábu pšlli mnozý znamenitj
lidé, gačo Šof, Kolóssi, Sláwy, Bez e-
rédy, Gómóry, Walastay ic. Obywatelů,
genž gsau Vh. a Něm. na 13,000 se počjtá. Žiw.
dělánj pole a winic, řemesla, fupectwj.

Dwě mjle od Rábu, na poledne, ležj w vtěš-
ném místě, Martinůw wrch, který y swa-
tá hora Pannonská, Sacer mons Pannoniæ, S. Mar-
tini,

tni, Martinsberg sluge, se swým pevným, obšir-
 ným a na třech wršcích vystaweným klášterem.
 Na gednom, a syce nevyšším z těchto pahrbků,
 hogi sám klášter s gedným chrámem, na druhem
 kostel panny Marye, a na třetím kalwarýe. To-
 to gest arcycopatstwj Benedyktynské, Sti. Benedicti
 Archiabbatia. Bylo od Jozefa II. zrušeno, ale
 1802. znouu wzkríšenému řádu Benedyktynskému
 přinawráceno. Toto pamatné opatstwj giž Āevza
 stawěti začal, Štěpán pak král dostawěl, a mno-
 hými swobodami a důchody darowal. Vklazuje se
 gestě stolice z čerweného mramoru, w njž, gať se
 prawj, tento bohobogný král často nábožnost swau
 wykonáwal, a která, prý, šyčelnicy hogi, když
 se do nj sedne. Pod klášterem po wrchu gsau
 winice, a dolegi městečko téhož gména, s vheršký-
 mi obywateli. Šhled s kláštera gest na wšsecky
 strany přerozkoffný, a na půlnoc a východ daleký

Oštrihomská St. C. Strigonienlis, *Eszt-
 gom V. die Graner S.* Krz njž Dunag teče, gest též
 malá, dost vrodná a od Vhrůw, Němcůw a Slo-
 wáků obydlena.

Oštrihom neb Oštrihom, Strigonium, (Istro-
 granum), *Esztorgom*, Gran, králowské, newelké,
 ale pamatné, a někdy arcybiskupa Oštrihomského
 šydelné msto, ležící v wpádu Šrona do Dunage.
 Samé město gest náspem obehnané, a ozdobené pě-
 kným radnjm na prostřed ryňku stogicým domem,
 slaupem sw. trogice, a krásným obrazem M. Tere-
 zye, farnjm kostelem ic. Na kapitolském gruntě,
 neb tak řečeném Tomášowě wrchu gest nemocnice
 W zámku zbořeném gest překrásný od M. Terezye

wzdělaný kostel, a pod nim tať řečené powodnj, neb wodnj město, arcybiskupu náležicý, w němž welký mařacyn, stoličnj dům, Františkánský klášter s kostelem ic. — W Ostřihomě se narodil a pokřten byl prwnj Vherstý král, Štěpán sw., který potom zdejší arcybiskupstwí založil a královský nadal. — O. Vh. Ném. Rácy; Žiw. polnj hospodářstwí, řemesla, obchod.

Proti Ostřihomu, s druhé strany Dunage, gest Parkan, městečko vhersté, předtim hrazené. D. arcyb. Ostřihomský.

S. 31.

W Bělehradské Stolicy.

Bělehradská chová moc stád, trávna gsauch;

Královský zde na des Bělehrad se sklaučý,
Wkazuje mrtwých královských těl sklad on.

Tu y Mór a Bičke, Čákwár, Birýn,
Udon.

Bělehradská St. C. Albenfis, Fejér V. die Etuhlweissenburger S. leží podle Dunage, gest na wětšm díle rovná, wšak y hornatá, zvláště na půlnocy, kdež gsau Werteské wrchy a lesy, až k Budinu se wztahujcý. Na rowinách moc gest trávnych pustin, kde se mnohá stáda, zvláště owec, pasau. Wody stogaté také po nich gsau, gako v p. nadřečené Welencské gezero, Bahniště neb blatná lauka [Sárrejte] kdež se řeka Blatná [Sárvize] rozliwá. Y nadelány gsau tu sruby a splawy, gakowá sruba gest ta, která se počíná od Jnoty, a gde až dolů k dedině Cey. —

67. — Rodí se w nj y obilí a wjno. Winice mě-
sta Bělehradu gsau vtěšene. — O. Uh. Něm. Sl.

Bělehrad králowský neb horní, Alba
regalis, *Székcs-Fejérvár*, *Stuhlweissenburg*, gedno
z přednějších a neykrásn gších král. swob měst, které
zvlášt w předěšlých časých slawné bylo. Leží w
širé, nízké rowině, která předtim plná bačin a ka-
luží byla; nyní okolo města struhy nakopány sau,
a kde prwé stogatá smrdutá woda stála, tu nyní
ty neyrozkosnější zahrady prokwjtagi, a neyčer-
stvější topoli hrdě se k nebi pne. Město gest zdi
(wšak se již borjící) ohrazeno; vlice gsau pěkné,
kamenjm dlažené, domy sličné na 2 na 3 fonty-
gnacye. Mězy pamatnější stamenjpatři: biskupská
rezydencý (neb tu y biskupstwí gest), kostely; bi-
skupský, staropawlinský, rácký; domy kapitol-
ské, dům stoličnj, kasárny ic. Od času Štěpána
I. krále, až do 15ho století w tomto městě se krá-
lowé vheršstí korunowávali a pochowávali. Pře-
mnoho klášterů a deset kostelů ho předtim krásli-
lo, z nichž gedem mezy neywelebnější chrámy celé
Evropy počítán byl. Pamatný gest sněm, který Běla
I. zde držel. — Gest tu nyní y král. gimnazyum a so-
minarium. Garmarky na dobytek býwagi přehrube.
Obywatelů, genž gsau Uhři a Něm. gest do 11,000.
a roč od roka gich welmi přibýwá. Žiw. dělání
winic, obchod, řemesla.

Mór, *Moor*, pěkné městečko, s pěknými pan-
skými přibytky hraběte Lamberta a barona Lužin-
ského, též s ozdobným klášterem Kapucynským,
kasárnau, zahradami ic. — O. Něm.

Birýn, Lovas-Berény, Bičke, Cákwar, Sárossd, Udón, Mártonvássár zc. Gsauenští městečka. — Při dedině Čóru, výšše Beleshradu, wyteká ze země na gednom místě tať wellký potoť, který hned tam tři mlýny žene.

§. 32.

O Tolnanské Stolicy.

Tolnanská, gž meze wlnau od Dunage,

Má keť winný, rolj, vtěšené krage.

Tu gsau: Tolna, gegž známa swobod žrátá,

Ssimontorna, Sefárd, Feldwár,
Paks a Bata.

Tolnanská St. C. Tolnensis, Tolna V. dle Tolner S. gest na obilj, wjnd, dohán, owoce, zc. wrodná, a w pahrbcích, lesých, rowinách proměnná a pěkná. — O. Vh. Rácy a některj Sl. a Něm.

Tolna, Tolna, Tolna, v Dunage, před časy králowské slowútné město; nynj městečko, ale hodné a hezké. Roku 1518. zde sněm položil král Ludwjk. — Ob. Něm.; D. hr. Fesstetyč.

Ssimontorna, Simontornya, Simonthurn, wellké, náspy obehnané městečko, s starým hradem, s koptely: katolickým, kalwinským, frantiskánským y s klášterem těchto řeholnjků. — O. Vh. Něm. Žiw. dělání winic, řemesla. D. hr. Limburk. Styrum.

Sefárd, Szekszárd, Selsard, hodné a pěkné město v Blatné, s opatstwjm wýnosným, gemuž toto město náležj, a s nádherným stolíčnjm domem

domem. Zdejší červené víno, v vyžých zemích známé a oblíbené jest. Podobá se Burgundskému. — D. Vh. Ném.; Patří opatštví y s městem, wysokým školám Pessťanským.

Feldvár v Dunage, *Duna-Földvár*, též hodné a lidné místo, rovně s opatštvím sv. Zeleny, témuž věcej Pessťanskému náležícím. Tu se mnoho wyz w Dunagi lapá. — D. Vh.

Paš, Bata, Batašet, Tomášowee [*Tamási*] ic. gsau menší městečka.

§. 33.

o Stolicy Ssomodské.

Ssomodská syč není všudy vhodná zdraví,

Wšak jí wíno, chléb, les, ovoce moc, slawí.
Baboče zbe, Ssomod', w bahnitém y poli
Syget známý, s Zrjným, Konstantynopoli.

Ssomodská St. C. Sümeghiensis, *Somogy V. die Schümeger S.* má zvlášť mnohé lesy, pastwy, ovoce, výborné wíno y obilí; powětrí ale, probahna a stogaté vody, není velmi zdravé. Polowice Blatona k ní se počítá. — D. Vh. Charw. Kácy, Sl. a některý Ném.

Měst slowútnějšich w této Stolicy není, ale před časy mnoho bylo w ní pewnosti a twrzý proti Turkům wzdelaných. Nexpamatnějši a neytwardší takowá pewnost byla, a z částky jest gessť, Syget aneb Sygetwár, slowensky *Ostrowé*, *Sigethinum*, *Gránz*, *Sigeth*, w bačinnatém místě, gegž onen slawný reč, *Nikuláš Zrjný*, s hrstau
Dhrů

Ohrů proti Turecké armádě 200 tisíc mužů sylně dlouho a tak vdatně bránil, že Soliman, Turecký císař, který ho sám osobně tímto wogstem dobýval, od hněwu do nemocny vpadl a umřel. Zriny pak wida hrad nešťastnau přjhadou podpálený, v-
mínil hrdinsky, jako onen Leonydas, smrti wstře-
giti. Y wypadl prudce na Turky, nemage s sebou
toliko 217 wogáků, a pobiw mnoho z nich, zůstal
storo sewšsemi swými na plácy. — Gest tu y mě-
stečko téhož gména, záležjcy z Nowého Wstro-
wého [*Uj-Sziget, Neonesum*] a z starého W-
strowého. — Baboče, *Babotsa*, městečko, před-
tim pewnost. D. Sstěp. Wégh; Březnice,
Rapošwár, Kéthel, (ne Resthel); D.
hr. Suňady; Sselezec. gsau též městečka. — W
Turgo wě zřjdl nedáwno wys chwálený hr. Fe-
stetyč latinské a whersté školy pro ewangeliky a
reformáty.

S. 34.

O Stolicy Baraňanské.

Tam, kde Dráwa dělj Bhyr od Slowansta,

Lejž při Dunagi kragnj Baraňanská.

W nj Pět kostelů se blystj mocnářowj,

Gest y nešťastný zde Moháč Ludwjtowj.

Baraňanská St. C. Baranyiensis, *Baranya*
V. dle Baraner S. podobá se na přirozenau po-
wahu a wrodnost Ssomoďské. Dobytka mnoho má.
Wjno, zwlášť Ssiflóske, gest powěstné. — O.
Vh. Něm. Rácy.

Pět kostelů, *Quinque Ecclesiae*, Pécs,
EJünf-

Sünkirchen, od l. 1780. královské a syce p'fnt, ho-
 dne město. Odkaupilo se od zdejšího biskupa a ka-
 pitoly, gažozto zemského panství, za 62,888 rzl.
 Leží pod vrchem Meček řečeným, a má vtěše-
 né položení, tak že Vhři w přislowi prawj: *Né-
 metnek Bécs, Magyarak Pécs*. Bez pochyby gmé-
 no dostalo od zdejšího chrámu sw. Petra, a při-
 něm se nalézajících 4 kaplj. Domy (w počtu do
 2000) gsau na neywětším díle pěkné, a zámek, w
 němž biskup dworem gest, chrám sw. Petra, kostel
 starojezuitský, geden z neykrásnějších w zemi, též
 kláštery a chrámy: Frantiskánský, Pawlinský,
 Kapucynský, Dominykánský ic. dále, seminarium,
 dum stoličnj, některé Turecké modlitebnice [messity]
 ic. slauzj mu k zvláštnj ozdobě. Zdejší biskupstwj
 Štěpán I. král. 1009. založil, a mnozí slawenj li-
 dé, gažo onen powěstný básnj, Jan Witéz neb
 Janus Pannonyus, Ondřej Dudyth, Giři Kli-
 mo ic. tu biskupi byli. Král. akademie, kterau
 cýs. Jozeff II. sem byl přeložil, zpátky do Rábu
 l. 1802. gaž gíž řečeno, nawrácena gest. — V. Vh.
 Ném. Charw. Žiw. dělání země, winic, řemesla,
 obchod. — Při Moháči [Mohács], ležícím w mo-
 křem místě, blíž Dunage, který se tu dělj, zwehl
 s Turky l. 1526. Ludwjk II. mladičský král Vherstý,
 welmi nešťastnau bitwu. Oba arcybiskupové, 6
 biskupů, 28 magnatů a přes 500 pánů y s králem
 Ludwjkem, wšech do 22,000 tu zahynulo. Ale 1687,
 na témž místě, trpce odbyli Turcy toto wítězstwj,
 poražení bywše na hlavu od Karla z Lotaryngie,
 tak že gich přes 20 tisíc padlo, a celý swúg tábor
 ztrati.

ztratili. — W Moháči mají kostely katolický, kalwini y Řzeey. — V. Vh. Rácy, (Srbi.)

Sziklós, Siklós, v Dráwy, gest místečko se starým hradem, na němž někdy cýs. a král vherstý, Zykmund, we wězení seděl. Wrchy, na nichž tento hrad gest, až k Saršánu se wztahují. Gest tu y opatstwj, též kostely: katol. kalwinský a řecký, y lom mramoru. D. hr. Baťany.

Péčwar troji, vherstý, německý a rácký. W vherstém gest opatstwj, včeni Pessťanskému náležejcí.

III. O Předtisy, neb o Okolj před Tisau.

S. 35.

O Spišské Stolicy.

Hory, lesy, kowp, má Spiš, len, snih, k tomu Množstwj prospěšných měst králowskému domu. Lewoče a Kežmarck patří k zemským štatům, Šestnáct gich, krom giných, zná se k zvláštňim práwům.

Přednj Nowá wes tu, Libowá a Bělá, Poprad, Libice též, někdy zvláštňě škwělá, Al co sine gich měli o Polského krále — Nad to baňský Smolnj, Šwedler, a tak dále.

Spiš.

Spišská St. neb **Spiš**, **C. Scepufenſis**,
 (*Scepulum* .) *Szopcs V.* die *Zips* **S.** aneb die *Zips*,
 gest na wetšim dile hornatá a lešnatá. Tu gſau *Ta-*
try, neb *Karpatſké hory* a hole, gaſ giž ſwrcu
 dotčeno, na nichž ſe mnohá gežera, gaſo: zele-
 né gežero, aneb mořské oko, při *Režmarku*;
 černé gežero, bjlé gežero, od barwy ſwé
 taſ nazwaná (woda ale ſama čiſtá gest gaſo ſklo),
 — ſowy a drahé kamenj, gaſo ſmaragdſy, rubjny,
 ģranáty, karnyoly, chalcedony, a zwláſtĕ pěkný
 cynobr, — zwláſtĕnj byliny, zwláſtĕnj zwiřata,
 gaſo ryſy [*oſtrowidi*] a mnohé přirozenj diwy
 naležajj. Poprad, *Dunagec* a *Gornád*
 neb *Sernát Spiš* ſwlažugj. Rodj ſe w něm zwláſtĕ
 dobrý len, dobrá wařenj, gaſo okolo *Lewoče*
 hrách, dobrý gečmen. Wina má nedostatek. O-
 bywatele gſau *Němcy*, z *Němec*, ze *Saska* přišſij,
 tež *Slowácy* a někteřj *Ruſy* neb *Ruſnácy*.

Záležj *Spiš* 1.) ze ſamé *Spišské Stolice*, 2.)
 z taſ řečených 16 *Spišských* neb *králowských* měst,
 a 3.) z 14 městeček *králowských* ſudličnjků.

1.) **Sama Spišská Stolice.** Tu gest
Lewoče, *Leutschovia*, *Lötse*, *Leutschau*, zna-
 menité *král. ſwob. město*, pohodlné a přjgemné le-
 žjcy, někdſy welmi pewné, totiž náſpy, zdmi a ba-
 ſtami hrazené, gaſž až poſawad ſpatřiti. Domy
 gſau krásné o dwogjm ponebj, ryňk zwláſtĕ gest
 proſtranný a pěkný, podlaubjmi y dwogji cyster-
 nau opatřený, v proſtřed něhož ſarnj, ſkrz warhany
 ſlowútný koſtel, a při něm welký radnj dům ſto-
 g. Koſtely zdegšſj gſau geſtĕ: v ſw. *Ducha* s *mino-*
rytſkým kláſterem, a v ſw. *p. Marye*, s býwa-
 lým

Iým jezuitským stavením. Zemianský konviikt přináležej též mezy ozdoby města. Před střednj bránau magi ewangelicy chrám a dobré školy neb gymnazyum. Woda Lewoči chybí: powětří ale vžívá toho neyzdrowějšho. Předměstj nemá, než má místo toho rozkossné zahrady a mayery. Zvláštňj gest, že se stoličnj shromážděnj w tomto králowstém městě držíwagi. — Jan Genkel, králowny Marie (1529) zpowědník, muž welmi věčný, familie Breyerůw, Pawel Kečekés, Borowski zc. bylinkdy Lewoči k ozdobě. — D. Něm. Sl.; Žiw. orba, řemesla, obchod. Počet obywatelůw gest okolo 4588 dušj.

Kežmarek neb Kežmarek, Kesmarkinum, (Caesareo-Forum), Késmark, Kaiseršmark, Kásmark, při Popradě, též hodné král. sw. město, zdmi, ale giž se bořicými, ohražené. Kadnj dům, sýlná věže na hornj městské bráně (nynj za prachárnu slaužicý), tak věčený panstý dům na tržišti, chrám w sw. kříže zc. zvláště ho ozdobugi. Přes to gsautu 2 katol. chrámy y býwalý pawlinský klášter. Ewangelicy magi též kostel německý a zvláště znamenité školy neb gymnazyum, při němž to ho času chwalitebné pěsaunské (pedagogické) zřízení se nalézá, gehož půwodem gest D. Rektor Podkonický. Před časy měl tu staršj Tekeli práwě králowstý zámek. Kežmarek měl negednoho slawného muže, gako Fróliha, Benčúra zc. Obywatelé, gičž se do 3600 počítá, gsau Něm. a někteří Sl.; Žiw. obchod s wjnem a s plátnem, řemesla.

S m o l n j e, Schmelnicium, *Szomolnok*, **Schmel-**
 niz, slowútné baňské městečko s welmi wýnosným
 a dáwnjmi baněmi na měď, a s nejwýššim baň-
 ským wřadem pro hornj Uhry. Pamatná gest zde
 zwláště cementowá woda, ročně mnoho centů
 nýřů železa na měď proměňující. Syry také, neb
 swábu, ročně do 200 centů nýřů tě se dobývá a stro-
 gi. Mincugi se zde také peníze a literau S se zna-
 menagi. Garmarky zdejší na plátno býwagi hrubé.

G e l n i c e (Znilice), Gölnicium, **Gölniz**, v úe-
 ky téhož gména (Znilce), německé lidné baňské mě-
 stečko, kde se wýborné železo y dobrá měď dobývá.
 Gest tu y baňský wřad, železný hámer a fabrika
 na mosázowé dráty. Mnoho y zawiráků [bičagů]
 zde se dělá. Před několika lety umřela tuto gotile-
 tá stařice, kterau 11 dětí, 63 wnuků, 68 prawnuků
 a čtvero praprawnuků k hrobu zprawodilo. — D.
 hr. Čáky.

Sem patří gest čtvero následujících baňských
 městeček :

S w e d l e r, Schwedler, kde gest baně na měď
 a baňský wřad.

W á g e n d r y s, Wagenbräusl, s baněmi na že-
 lezo. D. Maryássi.

M n j š t e y, Remete, Einsiedel, rovně s bohatý-
 mi železnými baněmi. — D. hr. Čáky.

S t o s, Stos, též s baněmi na železo a s tře-
 mi hámy, w nichž se ročně na 5 tisíce centů nýřů
 železa wkuje.

S t a r á w e s, O. falu, Altdorf, gest městečko
 lidné y wrchu Magury, s třidcátkem. — D. Sl.

Č t w r t e k, Quintoforum, Donnersmarkt, mě-
 stečko

stečko s flásterem minorytským. Mjvá dobré gar-
marky.

Při wsech: *Wellém Slawkowě, Tuper-
cy, Landokú, Ganowcy, Baldowcy* ic.
naležaji se dobré a powěstné štawice. Při Landolu-
gsau y lomy [*Steinbrüche*] na alabastr a mramor.

2.) 16 (*Spíšských*) měst. — Léta 1412. král
Zykmund byl tato městečka, to gest 13 měst a Li-
bowské panství, a tať spolu 16 měst, Polskému králi
za 37,000 grossůw českých, t. g. 80,640 rzl. zastawil;
ale ge M. Terezye zase k koruně vberšké přinawrá-
tila. Tato města negsau pod Stolicý, nýbrž magi
swé zvláštňj zpráwce, totiž hrabě neb hrófa [*Comes provinciae*],
gehož sy sami z prostřed sebe wolj,
a gemuž w polityckých a práwnjch důležitostech pod-
dáni gsau, — a komornjho administrato-
ra, který na poplatky a důchodky pozor má. Pla-
těgj králi od gruntů do 17,000 rzl. a přes to daň a-
neb kontrybucý 25,834 rzl. 34 kr. Gsau ona tato:

*Nowá wes, Iglovia, Igló, Neudorf, v Sor-
náta, gest nyní přednj mezy 16ti měšty. Má domy
pěkné, a dům obecnj neb prowincýálnj, w němž
administracý swé sídlo má, městský dům, farnj
chrám — nemálo ho ozdobugi. Gsau tu bání na
měď a železo, huti a baňský auřad. Na blížkém wr-
chu gest Zábawa, místo s hostincem, k zábawě
neb wyraženj slaužjcy, a které se y od Němcůw tjmto
přlným slowenským gménem nazýwá. — Sswarc,
někdy Generálsuperintendent w Sessen. Ssaumbur-
sku, w Němcých, muž welmi wřený, tu se narodil.*

*Libice, Libicium, Lobitz, Lebitz, v potoka
téhož gména, město před časy znamenité a ze wšech*

16ti měst nevpřednějši, v nynj gestt dost lidné a hodné. Chrám městský a farnj gsau pěkná stawenj. Podkragi [chotár] Libické gest welké a w něm mnoho lesů v rolj. Mezy obywateli mnozý gsau saukenjcy. Tu se v dobrý tabak dělá. — Jan Serpillus, někdy včený muž a Ssopronský městský rádce, byl rodem z Libice. — O. Něm. ; Šiw. orba, obchod s dřewem, řemesla.

Libowa, Lublyó, Lublau, s hradem.

Běla, Bela, Bela, v Popradu, obššrné, wešelé městečko, welké lesy a rolj magicý. Na zdegššich horách (Tatrách) spatřugi se někdy celá stáda diwofých koz. Obywatelé, Němcy, žertownj a k vměnjm schopnj lidé, hledj orby a kupčj s wjnem, tabakem a železem do Polska. Mnoho se tu y lenu rodj.

Poprad, Popradum, Deutschendorf, též při Popradě, w pěkném mjště.

Podolinec, Podolin, Pudlein, při též řece, gest hrazené městečko s Piaryštskau kollegj, chrámem a školami.

Podhrad neb Podhradj, Szepes-Várallya, Kirchdorf, hezké městečko, s kostelem a špitálem Milosrdných. Wyšše něho gest powěstný Spišský zámeček, Arx Scepusiensis, Szepes-Vár, Zipserhaus, který mnohé přiběhy we wálkách měl, a kde se Jan Zápoła narodil. Na západnjm přigenném wšštu gest kanownická kapitolá, která 1776. w biskupstwj wyzdwižená, nynj sýdlem biskupským gest.

Spišská Sobota, Mons St. Georgii, Szombathely, Georgenberg, Twarožná, Durandi villa, Durlsdorf, gsau dobrá městečka ; podlejši gsau :

Wlastá, Villa Italica, Oldřzi, Wallendorf; We-
 lka, Fulka, Fult, Gněžno, Antesen; Kustynow-
 ce, Ruszkincz, Rißdorf; Stráže, Michaelis
 villa, Michaelsdorf, Matěgowce, Mathæi
 villa, Matótz, Magdorf, Wrbowo, Menhar-
 di villa, Menhardsdorf.

3.) 14 městeček neb sýdlo královských
 sudličnjků, Sedes decem lanceatorum, wúbec
 Malau Stolicý nazwané. Gsai toto wšedko
 Slowácy, kteři syc pod wrchnjm Espánem [*Re-
 Ispány*] Spišské Stolicé stoji, ale swého zvláštñ-
 ho Mjstospána [*Vice-Ispány*] a ostatnj wrchnost
 magj, porcyj naplatj, od přjpřezi [forsspontů]
 y od drženj w swých domjch wogáků oswobozeni
 gsau. Za starodáwna musylo gich deset, sudlice-
 mi, t. g. kopjmi ozbrogených wždycky we wálce
 dolo krále býti. Odtud sýdlo gegich y sýdlem
 zemanů desýti sudličnjků slowe. — Před-
 nj gich městečka gsau Abrahánowce a Betle-
 hemowce, o njchž, gať y o ostatnjch, mnoho se
 powědjti nemůže. Znáti pak slussj, že podlé artyf. X.
 dyety l. 1802. tato městečka magj k Spišské Stolicy
 přiwtělena býti, wšak bez wgmj práv a swobod
 zemanských, gichž posawad gegich obywatelé poží-
 wali.

S. 36.

W Stolicy Sfaryšské.

Sfaryšský kraj rovně má hor, lesů mnoho,
 kdež gest z královských měst Pressow a from
 toho

**Barbyow, ble wrssku, s malým Cabinowem,
Lipany též, Šfaryš, Glaná s Hobol-
towem.**

Šfaryská St. C. Sárosiensis, Sáros V. ble Schae-
roster **S.** gest welmi hornatá, předce wssak from
dobrého, zdrowého powětří a znamenitých hogite-
dných, kyselých a kowních wod, má y obilí k do-
mácý potřebě dostatečné. Na horách nalézá se
draché kamenj, gačo při Čerwenicy [*Vörösz-
vágás*], na hoře, genž Libaněk a sluge, opaly,
při Peřlanech pač jaspisy a zafiry. Obydle-
na gest téměř od samých Slowáků, mezy njmž
wssak y Němcy a Rusy neb Rusnacy [starowěr-
cy] roztraceni gsau.

Prešow, Eperiesinum, Eperies, Eperies,
hodné, krásné král. město v řeky Taryssy, w roz-
košném, lesy, poli, pahrbky proměnném místě.
Gebo dwogj zed, baštvy, přístop, gsau gestě do-
bré, domy, zwlášt w hlavní široké, w nové dla-
žené vlicy, šwarne. Na ryňku stogj farnj kostel ka-
toličský s pěknau věží, a blíž něho býwaly jezuitský
kostel a rezydency, předtim onna powěštná ewange-
lická kolleg, které obogj staweni pod Jozefem II.
ewangelikům přinawráceno gest. Tu gest y obno-
wené katoličké školnj staweni, dále Františkanšlý
klášter s chrámem, též minorýtský s nádherným
kostelem, radnj dům, stoličnj dům, kommandant-
ský dům (neb tu wždy drabně garmyšonu leží), k
tomu domy hr. Klobuffického, Szymayho ic. W
předměstj, které obširné gest, nalézagj se ewange-
lický kostel a školnj staweni, mezy nimi pač čtwero

důstogných lip, někdy zákowstwu y giným milých. Gest w Pressowě dystryktuální tabule y hodné gymnazyum ewangelické, zřízeni také wychowávání děwčat. Při Tarysse gsau obširná bilidla (kde se plát, no, gehož se tu mnoho dělá, bjlj). Rupectwji, řemesla a kunsty w tomto městě zvláště k wetau. Wody se mu nedostává. Měl Pressow každého času znamenitých a věcných mužůw, jako byl B o l a c y u s, J. B r e y e r, Matěj B a h y l, tamnj slowenšký kazatel, K a r l o w s k ý zc. Obywatelé, gichž se do 6000 počítá, gsau na wětšim djle Slowácy; Němcůw gest méně.

B a r d y o w, B a r t s z, B a r t s e l d, též pěkně, staré král. městečko. Toho času známo gest zvláště strze lázně a kyselé vody, které se blíž něho nalézaji a Bardyowské slugj. Knížata a hrabata k nim se scházýwaji, zvláště z Polšá. Před časy byla zde dobrá typografie, jakož owšem toto město předtim w lepšim stawu se nacházelo. — O. Sl. a Něm.; Žiw. obchod, řemesla, zvláště hrcněřstwji.

S a b i n o w, Cibinium, Kis-Szeben, Zeben, zdmí a waly opatřené městečko, s katol. farnjm a dwogjm ewang. kostelem. Diaryštie magj w něm kolleg a školy. L. 1760. byl zde na wrchu O s t r á h o r k a řečeném nalezen zlatý drát, od mnohých w přirozenj zběhlých lidj za zrostlinu gmjný. — O. Sl. a Něm.; Žiw. obchod.

Městečka gsau: S l a n á, gináč S f o w á r, Salzburg, kde gsau solné bány a slané prameny, z nichž se mnoho soli wařj. L. 1788. 110,000 centnýtů soli z nich se dostalo. Y gest tu králowštie solnářstwji [solivařičstwji]. Dále, W e l k ý S l á r y š

r y š v Tarysſy, obſſirné miſtečko. Geſt w něm zwláſtĕ mnoho ſaukenjků a čizmarů. Zahradnjctwoj taĕ tu mnozý hledj. Bljž měſta byl předtim powěſtný hrad, z něhož gen rum pozůſtává. — *W. Sl.*; *D. hr. Aspremont.* — *Sanuſſowce, Hanuſfalva, Soboltow* aneb *Gaboltó, Lipany* [*Héthárs, Stebenlinden*] a t. d.

S. 37.

W Stolicy Zemplinské.

Dlauhá Zemplinská s hor w ragſké kraje wodj,
 Tu nám ſlawný Tokag ſladký nektar rodj;
 Tu Muž ſydlo Potoĕ, Bjhel, Leles, Tála,
 Zemplin, Mada, Tarcal, wimných wrchů
 chwála.

Zemplinská St. C. Zempliniensis, *Zemplin* *V. die Sempliner S.* na pólnocy, kde s Salicyj me-
 zuge, geſt hornatá, neb tu dſl Tater aneb Karpat-
 ſkých hor, welikých a drſnatých, obſahuge; ale kde
 ſe k Tiſe bljžj, tu geſt vtěſſená, pěknau rozmani-
 toſtj a proměnnostj pahrbků, polj a luĕ oku lahodj-
 eý. K tomu vrodná, a zwláſtnjmi dary přiroze-
 nj oplýwagjcy. W nj ſe rodj ono po celém ſwtĕ
 známe a obliſbené Tokagſké wjno neb Tokag-
 ĕina. We wſſech západnjch krajinách nenj mu na
 moc, ſladkoſt a chuť rowného. Sluſſně ſe nektar-
 em, t. g. božſkým nápojem, gmenowati může.
 Okoli těch wrchů, na nichž ſe ono rodj, nazýwá
 ſe Sedála, ſlowenſky Podhořj (že pod Ta-
 trami geſt) a toliĕo 4 vberſké mjle w ſobĕ obſahu-
 ge. Toto bylo předtim panſtwj, ĕteré Tokag-

šým panstvím slaulo, a všem tamu vjnu gmé-
no dalo. K němu gessť přináležejí y Tála, Mada,
Zombor, Bodroř, Keresúr [N. Břizowec], Malá
wýška [Kis-falu] Seš, Běně, Liska, Tolčwa,
Mětná Nowá wes [Vámos-Uffalu], Žadán, Wla-
chy [Olaszi], Batulow, Sántowšký wrch Šfáter
a zwláště Tarcal. — Nalézá se w teta Stolicy y
drahé kameni, gako onychy, karnyoly, zafiry, tať
řečené Tokagšké dyamanty, a gistá hlina (bolus)
hogitedlná. Zwěři rovně a ryb w zdeššich wodách
Tise, Sernátu, Elané [Sfajawl] a Bodrořku hog-
nost gest. — O. Vh. Sl. Něm, Rusy a Polácy.

Tokag, Takajinum, Tokaj, Tokay, má pě-
kné položenj, kde se Bodroř do Tisy wléwá. Krom
klášterů a kostelů, piarystšeho a kapucynšeho,
glau zde chrány sedmereho náboženšwj, totiž ka-
tolický, sgednocenoržecký, rácký, ewangel. reformi-
ruský a židowšký. Bydlj tu y ruský kommissar, kte-
rý wina skupuge. Na Tokagškem wrchu, nyní
wrchem Terezy ným nazwanem, zwláště do-
bré Tokagšké wjno se rodj. Gest pať neywýbor-
něššj a neypředněššj tokagčina ta, která se es-
sencý gwenuge, a ze suchého hrozna sama od
sebe bez čerenu [presu] kapá, potom následuge
auspruch, a tať másláš. Gest w Tokagi kr. hlawnj
třidcátek a solnice. Blížký zámeš předesse byl
welmi powěštný. Nalézaji se tu karnyoly, zafiry
a dotčená hlina. — O. Vh. Rácy, Sl.

Potoš, Patacum, Sáros-Patak, Scharosch-
patak, předtim král. město, ležj při Bodrořku, 3
míle od Tokage. Gest Muz t. g. vměnj sýdlo. Tu
magj totiž kalwini znamenité školy, gimž kolle-
gium.

gium, neb slowensky, kolleg. řikaji, a o které se y nás J. A. Komenšky, w 17tém století, zaslaužilým stal. Nebo on byl od zprávcůw těchto škol požádán, aby ge vspotádal, a knihy pro ně wypracowal, což on y učinil. A tyto geho knihy až podnes v wšech věcnych, y cyzokraginných lidj, we wellé wážnossti gsau. — Magj tu from reformátů y katolickj a Řezcy kostely, prwnj y gymnazyum. Tu gsau také hrobowé rodů Lorencsch, Bátorych, Derénych, Rákócych. Zdegššj starý hrad byl rovně předtím slowútný. Držel ho někdy y rod Rákócych; nynj náležj komoře. Wjno zdegššj geť wyborné. — O. Vh. Rácy,

Vjhel, Vjhelinum, hodné a podle geografa Korabinského, hlavní město w této Stolicy. Ležj mjli od Potoka. Ozdobugi ho 2 katolické kostely a 2 kaple, klášter staropawlinský, chrám kalwinský, od Petra Derényho wystawený, chrám ruský, dům stoličnj, w němžto žalář widěnj hodný zc. Les zdegššj, Long řečený, geť pamatný. Niho tišyc wepřů w nem ročně tyge, a geště trwá tu wešgednoho nesmjrně tlustého duba, w gehož, prý, daupněm prostředku, knjze Rákócy s 12ti ginými ze swého komonstwa hospodu mjwal, ldyž tu zwělowjwal. Okolnj wrchy wýbornými rýwm wysazeny gsau. Sgezdj také stoličnj tu býwagi. — O. Vh. Rácy, St.; D. komora.

Leles, aneb Lelesow, *Lolasz*, pamatné městečko zvláště zdegššim premonstrátským opatřim a spisownau [archywm].

Tála, *Nagy-Tállya*, na wrštku, hezké město se starým hradem.

Zemplin, neb Zemno, Gemplin, při Broduku. Zdejší garmarky na dobytek býwají hrubé; někdy w měsícy listopadu na tržišti y 20 tisíc kusů swinj se nalézá. L. 1764 žil zde jeden stoliční přísježný, který tehdáž 133 roků měl. — O. Vh.

Tarcál, Tarczal. Na zdejší wrchu Sarwaš řečeném neylepší tobagčina se rodj. D. komora.

Máda, městečko na wřstku s katolickau a kalwinskau farau.

W elké Michalany, Nagy-Mihály, Großmichel, dobře obydlené, přestaremu hraběcímu domu Staraystému náležicý.

Křižowec [Bodrog-Keresztúr], Tolčwa, kde chrámy katolický, kalwin. a řecký, a kde se zastírny nalézají, — D. Symar, Sumené, Homona, Homenau, Stará, Trebišow, s pawlinským klášterem, — D. Čáky. — Králowstý Chlumec, Stropkowé s frantiskánským klášterem a s zámkem, Sečowce, Gall-Szécs, D. Semere — Wránow, D. Barkócy, Forgáč a g. r. gsauroswné, a syce na wětšyjm díle, slowenská městečka.

S. 38.

W Stolicy Unghwárské.

Unghwárské zem s owsem dáwa dobrá wjna,

Kdež gest Unghwár, Kapoš, Sebranec a Winna.

Unghwárská St. C. Unghensis, Ung. V. die Ungher aneb Ungwarer S. má půlnočnj stranu, w níž Tatry leží, nevrodnau a studenau, ale polednj gest každé vrodě a wšsemu oseuj y rýwám [winicem]

tem] vhodná, aniž gi zvíř a dobytek chybí. —
O. Vh. Sl. Rusy.

U n ě w á r, Ungvarinum, *Ungvár*, Ungwar, ho-
 dné městečko, ležící w přigenném a vrodném kra-
 gi, při řece Unĝu. Bylo předtim slowitnějsí.
 Jezuwitský chrám, kolleg, seminarium, y wšse co
 zde tento řád měl, darowala **M. Terezye** **Kunáč-**
skému biskupu, který nynj tu w bývalé kollegi
 sýdlo své má. Gimnazyum w arey gimnazyum
 wyzdwiženo gest. Nalézagi se tu y katol. farnj,
 a řecký kostel, k tomu hlavnj třidecátek a solnj v-
 řad. W blizkém, gestě y nynj dost pevném a dobrém
 zámku magj kanownjey příbytky. — **O. Vh. Rusy.**
D. komora.

Sebranec, aneb **Sobranec**, *Szobráncz*, **So-**
branz, s hogitedlnau tyselau wodau; **W inna**, s
 dobrým zámkem, a **Rap o š** neb **Welké** **Rapussa-**
ny, *Nagy-Kapos*, gsau městečka menšs. Wje gich
 w této Stolicy nenj.

S. 39.

O Stolicy Abaujwárské.

W Abaujwárské gest hognost každé strany;

Tam ždi **Rossie** spatěš, hornjch **Wher** hlavy,
Mecen zayf též starých **Němcůw** sýdlo dwogj,
K njmž y Jasowo se, **Syřsawa**, **Gene-**
pogj.

Abaujwárška **St. C. Abaujvariensis**, *Abauj-*
V. die **Abaujwarer S.** drží přednj místo mezy Stoli-
 cemi hornowherškými. Sory gegi půlnočnj sau dí-
 lem winicemi od **Tolagškých** málo podlegšsými wy-
 fazeny,

fazeny, dílem důly [báňmi] zlatými, stříbrnými a železnými, též drahým kamením, jako onyxy, chryzolity, jaspisy, opaly, rubiny ic. v zkamenělina-
 -nami [petrefakty] sloužit. L. 1766. nalezen byl v vsy **Boldogky** celý zkamenělý peň, který přes 15 centnýřů vážil. Pláň roviny gegi trávne a orbě přshodně gsau. Wffeliké také wařenj a k strawě slaužicý zrosiliny hogně w nj se rodi. Swlazugi gi řety **Sornát** neb **Sernát**, genuž Němcy y **Kunnert** řkagi, potom **Tarča**, **Slaná** ueb **Ssajawa** a **Bodwa**. Prwnj mezy **Rossicemi** a **Wncem** dělá osirow přes 3 mjle dlouhý. Tu y tam pramenj se w nj y hogitedlné wody. — Zde též, gať ginde, horák, t. g. obywatel hor, gest **Slowan**, totiž tuto **Slowák** a **Rus** neb starowěrec, polák pať, t. g. obywatel rovného pole, **Wher**. W **Rossicých** wšaf a w **Wecenzayfu** y **Němcy** gsau.

Rossice, **Callovia**, **Kassa**, **Raschau**, králow-
 -ské swob. a hlawnj w hornjch **Wěřich** město y slawná pewnost v **Sernátu**, w pěkném, wrodném, rovném kragi. Gest dlouhé 380, široké 170 do 230 sáhů. Teče strz nę řjčka **Čermel** řčená, kterážto na hlawnjm ryňku okrauhlý ostrůweť dělá. A na tomto ostrůwku gest to neyflowútněgšj stawenj **Rossické**, totiž katólický farnj chrám sw. **Alžběty**, který králowna **Alžběta** I. I. 1324. založila, králowé pať **Ludwif** a **Křatyas** dostawěli. Má podobu kříže, gest ze samého čtwerhraného tesaného kamenj wyhnán, ney-
 -mistrněgšim řezbářským dílem, a gať wnitř tať zewnitř slaupy, pyramidami y ginými rytinami ozdoben. Okolo celého stawenj otáčj se zewnitř pawlač neb ambit se zábradljm kamenným. Tento
 weleb-

welebný, 20 sáhů dlahý, 15 široký a 27 oltářů
 magicý chrám mnozý spisowatelé k onomu slawné-
 mu chrámu sw. Štěpána we Wjoni připodobňugi,
 a tomuto gen wzhledem welikosti předeš dáwagi. —
 Na témž ostrůwku gest znamenitá statue [obraz]
 neposkwrněného početj panny Marye, chrám sw.
 Michala, kášarna do zoti sáhů zdýlji 2c. Ostatnj
 wzácněgšj stavenj po městě gsau: chrám a klášter
 Dominykánšj, chrám a klášter Frantiskánšj,
 chrám a klášter Ursulinský, chrám akademický v
 sw. Trogice, chrám a kolleg jezuitšká, králowšká A-
 kademie, wogenšký špitál, dům komendantšký,
 zbrognice, hořégšj kášarna, zemanský konwikt,
 radnj dům, stoličnj dům, král. mařacyň 2c.; w
 předměstj 3 chrámy ewangelické a 1 kalwinšký, 2c.
 Gine domy také hezké gsau, zwlášt panšké. — Gest
 tu y komornj administracy a arcygimnazyum.
 Mezy zdegšjmi Včenými byli: poeta Bo k á c y u s,
 T y m o n, K a p r i n a y 2c. — Obywatelů, genž gsau
 Něm. Sl. a Uh., gest přes 6 tisýc. Žiw. obchod,
 a řemesla.

J a s s o w o neb J a s s o w, Jassovia, *Jassó*, *Jas-*
sau, městečko s dobrým zámkem, a mšle od Rossic,
 w dolj horami zawřeném. Gest powěstně zwláště
 probosštswjm Premonstrátškým, které se zde nalé-
 zá. Nádherný, wnitř mramorem a zlatem se le-
 sknaučý, s měděnými a dobře pozlacenými wěže-
 mi, rovně nádherný klášter, gine přjbytky, obo-
 ra, kwiťnice, gsau znamenité okrašy tohoto mšsta.
 Biblioteka a spisowna neb archywo zdegšj neměně
 pamatné gsau. — Těto prelaturě náležj y

M e c e n z a y f hornj y dolnj, Ober- und Unter-
 mezen.

mezenself, dvě obširná městečka, w nichž krom ně-
kterých Slováků a Uhrů, Němcy bydlj, kteří za
starodávna z Němec byli přišli, diwnau a nekaž-
dému Němcy srozumitedlnau německau řeč mluwj,
a z železa wffeliké nářadí kugi a strogi, též sylvni-
ce [hrázké cesty] dělati, města kamenjm dlaziti,
wody stogaté, bahna, do struh spausštěti ic. wý-
borně vměgj, a wúbec welmi pracowitj lidé gsau.
Dobýwagi také mnozý z nich w zdegsšich banich žele-
zo a měd. — Tu býwagi hrubé trhy na obilj.

Genc, Göncz, swárné městečko vheršké, kde
dlauhý dřewěný most přes Zernát, dobré wintce,
a mnoho owoce. Předtim tu reformáti dobré gi-
mnazyum měli. — D. hr. Čáky.

Syékawa, Szikszó, Sissau, městečko, při
němž Turcy dwakrát poraženi byli, a kde dobré
garmarky na dobytek býwagi.

Zaniška neb **Znická**, městečko slowenské;
Sepšj prwé bylo slowútněgsšj. — Při hodném
městečku **Sántowé** nalézá se mnoho zkameněleho
dřewa; při wsy **Teľky** bani nalézagi se chryzolity,
stalaťkyty, rubiny; při wsy pak **Charwátjku** neb
Charwátowých [*Erdő - Horváthi*], jaspisy, onychy
a chalcedony. — **Regec** a **Welká Jda** [*Nagy-
Ida*] byli někdy powěstnj zámkové. L. 1557. Fran-
tissek **Perény**, nemage dosti wogáků, musyl Wel-
koidský zámek Cykánům k bráněnj swěřiti, kteří se
tak zmužile chowali, že nepřátele negen několikrát
od zdy odehnali, ale také k odtáhnutj přinutili. Cy-
káni widauce an odcházegj, wolali za nimi, žeby
gisté tak snadně nebyli odesli, kdyby se oni Cykáni
z prachu nebyli wstříjleli. Y hned se obrátili zpát-
kem,

kem, zámku dobyli, a vssecku tu cykánskou posádku [garmyson] do nohy posílali. Na tomto hrádě též židé I. 1650. pamatný snám [schromáždění] měli, na němž zvláště to chtěli rozhodnauti, tačeli giž Mesyáš přissel? — Zvěděl to římský papež; y hned přissli od něho wyslancy, na gegichž to důkladné důwody židowstwo se rozwtjkalo.

S. 40.

O Stolicy Gemerské.

W Gemeru, genž Malý Hont zas obsahuge,

Stjtnjt znamenité železo nám kuge.

W Roznowě a Dobse, w Plessincej též kowy

Negebdomu penjž ženau stteljrowi.

Rimaséč a Putnok, Gemer, pole magj,

Snajnj Gellswané k řemeslům se znajj.

Sobota gi w střédre zemi chlěb swüg bjly,

W Lisowcy, y ginde, más kow, krugi milý!

Gemerská St. C. Gömöriensis, Gömör V. die Gömörer S. kde se k Liptowu a k Spišským hranicem wztahuge, má welké, skalnaté hory, a tač zem nerodnau; ale na poledne rozprostjrá se w otewřené pole, w němž se dostatek obilj y giných zemských wrod, gačo kukuryce, dobrého dohānu a přechutných dinj rodj. Wssač y hory gegi požehnané gsau. Nebo z nich se dobývá w hognosti to neylepsši železo, které Vhry magj, k tomu meď, rtuť [živé střjbro], antymonyum neb spjsglās, cynobr, mağnety, mramor, topasy asbest, zemské

zemské vhlj, Kobalt, z něhož se modrá barva dělá, ba při Kochowcých y něco zlata. Mezy tímto horami Králowa hole přední gest, na něj král Matyáš začasté se králowskými pečemi a pracemi unaweněho, honbau pomyrazil (odkudž y králowau slowe), a na něj, krom giných wod, Sroh wyteká. Pod horau Slanau, při Kédowé, pramení se Slaná neb Esajawa, hlavní řeka této Stolice, gížto y Rimawa, Balogic. swlažugi a chutnými rybami, zvlášt pstruhy, zaopatřugi. Gsau tu y wzácná pokolenj ptaků, gako bazanti, koroptwy, tetřewi, kwjčaly (čwjskoty, trskoty) ic. a zwěři podobně nemálo. Lesy gegi předtim přehusté, přjčinau mnohých hámruů, welmi zředly. Při Dobšíné a Kédowé wzácné ti so wé dřewo se nalézá. — Obywatele w hornj straně gsau Slowácý s některými Němcy, w dolnj pak Uhři.

R o ž n a w a, Rosnawia, *Rosnyó-Bánya*, Rose-nau, předtim král. baňské, nynj hodně biskupské město. Leží, gako w zahradě, w pěkném a zdrawém, wrchy ohrazeném krági, blíž řeky Slané. Po wyzdwižení rádu Jezuwitského, ustanowila zde M. Terezye biskupstwj, a zdejší jezuitská škola wění a ginau zámožnost [magnetnost] mu darowala. Gsau tu y Frantistáni. Ewangelicy magi a kazatele. A tomu, gest tu baňský wřad. W podkrági Kožnawském mnoho železných hámruů se nalézá, y několik bohatých na železo banj. Zdejší řehy bywagj welmi hrubé, zvlášt na obilj. — O. Uh. Něm. Sl.; Žiw. čestela, obchod.

S t j t n j, *Csetmekinum*, *Csetmek*, *Eschetnek*, město hodně a šľowácné, w bolině, která od něho

S t j t n j.

Stitnjcká u flowe, a v wrchů Plessimská hora a Teplá strana řečených. Má znamenité swobody, a bydlí w něm y mnozý zemani. Zdegsj ewangel. kostel, djlo Gotské, starobylostj wznesené, pamatný gest. W něm gsau mnohé starozitné nápisy a náhrobky, tež slowútných někdy zde kwetaucých panských rodů, Četneckého a Bakošského obrazy, zbraň a forauhwe. Tjz ewangelicy magi tu latinské školy, a při nich insstytut pedagogický neb přestaunský k náležitěgsjmu wychowáwání a cwičení wewlastenských řečech mládeže mužského pohlawj. Jeho půwodem gest P. Čjš, tamnj ewang. rektor. Tu se dobývá a kuge železo, které se za neylepsj w kragině pokládá, a na Stitnjcké dolině do 16 hámrů se počítá, kterýchžto držitele Ssteljři slowau. Byl zde předtim y zámeť, z něhož ostatky gestě widěti. — Právě toho léta (1803.) neykrásněgsj djl města y s katolickým chrámem zhořel. Dotčený ewang. kostel zůstal neporuffený. Slawný vherstý poeta a Wice. Spán, Dinděssi, tuto žil. — O. čjři Sl.; žiw. obchod, formanstwj, banjctwj a hamernictwj y orba.

Dobša neb Dobšiná, Dobsina, Toppshan, obširně německé městečko, w hlubokém, auzkém nepřigemném vdolj. Gsau tu bání na měď, kobalt a železo, které gestě lepsj než Stitnjcké býti má. Krom hámrů gest tu y tať řečená maše, w nž se ruda rozpaussjti. a železné kotly, pece neb kamna, zwony, kaule zc. se legj. Zde se nalézá y asbest, t. g. kámen, z něhož se papir y plátno, které w ohni nezhořj, dělá. Kn. Káčocy z takowéhoto plátna kossile ml. W řečišti [na dně] zdegsj wody nacházeji

zejí se granáty. Kostel ewangelický geš hodný, od Susýtu vzdělaný; katolický nový, nádherný. Křagi tu ewangelicy y latinské školy. L. 1584. 14. Okt. připadli na Dobšínau Turcy Šilekowsstj w noci, gi zrabowali, podpálili a na 350 osob s sebau do otroctwj odwedli. Památka tohoto nešťestj, we weršich latinských a německých na tabulce w zdeššim ewang. kostele zawěššené pozůstává. L. 1751. zhořel Dobšinský les při wodě Šnilec řečené, na 2 míle dlouhý, taš strašlivým ohněm, že se stály puřaly a do doliny řitily. Odtud počal nastáwati nedostatek dřewa. — O. Něm. a některj Sl.; Š i w. krom banjctwj a hamernjctwj, y orba a drženj dobytka, zwiášš owec.

Plessiwec, Pelsöcinum, Pelsötz, Pelschö, (Pleschnitz) městečko wýsady [swobody] gako Ššitnj magicy, s pěkným stoličnjm domem. Tu totiž Stolice se shromáždšwá. Y zde geš dwogj hámer železný. Na blížkem Plessiwškém wrchu nacházj se bezedná díra neb propašt, gjž Vh. Csengö lyuk řikagi. — O. Vh.; D. Seremley z Plessiwce

Gelßawa, Alnovia, Igló, Eltsch, krásné slowenské městečko s pěkným kaštelem Koháryho a s dwěma kostely, ewangelickým a katolickým. Býwagi tu hrubé garmarky, zwlášš ua Jana, kdezto se mnoho plátna odprodává. Kapusta také se tu zwlášštnj dobroty w hognosti rodj. Oštatně geš gde mnoho pilných řemeslnjků, zwlášště kozeluhů, a obchodnjků. Blížký zdeššj wrch ze sameho mramoru záleži. — Tu geš y Muránská dolina se slawným a přetwrtým Muránským zámkem, gchož, mezy giným Wesseliny — a s njm milenka swau

swau — hezky dobyl. Když se do přehluboké studnice, genž w něm gest, kačice spustj, vychází, prý, na swětlo po wodě, která pod zámkem z gedné skály wyteká. L. 1530. dal Jan Zápola na něm penjze bítí. — W Muránském lesu powstala l. 1794. ocelowá fabrika, do ujj potřebná ruda od Dobssine se wozy.

R y m a s é ě, Rima-Szécsinum, *Rima-Szecs*, *Rima-Setsch*, hodné vhersté městečko v Rymawy, w němž welké garmarky na dobytek býwagi. D. hr. Forgáč, Roháry.

P u t n o ě, Puthokinum, *Putnok*, *Putnoř*, též vhersté městečko s katol. a kalwinským kostelem. Jeho obywatelé pod Ferdynandem wdatně s Turky bogowali; odtud posslo slowo: *Putnoki p-jkos* a *Putnoki tarisznya*: nebo w swých tanýstrách hlavy z Turků domu přinášeli. — Žiw. dělání rolj a winic.

G e m e r, Gömörinum, *Gömer*, *Gömör*, předtím zwláštnejsj, nynj skromné městečko. Gsau w něm hodné ewang. latinské školy. Dohán a di ně se tu dobré rodi, a k západu gsau zřiceniný zdegsjšho hradu Gemer řečeneho, od něhož celá St. gměno wzala. — W Gemeru žila před 40 roky welmi powěstná muzykantka, gm. nem Cynka Panna, cykánka, pro kterau páni často y 20 mijl cesty, k swým weseljm a radowančám posýlávali. Zudáwala se swým mužem, se swými čtyřmi syny a 4 dcerau. Tamnj zemský pán, Lány, byl gi dal za mládi w Rožnawě tak wycwičiti, a potom této celé familii wystawil pěkný dům, a každé 3 roky nowé čerwené šaty jim darowal. Na smrt Cynky

Danny rozličné smutné werffe, k gegi poctivosti, vdelány byly. Nebo ona y gináče, spolu y se swými domácími, ctnostný a pořádný život wedla.

Ratková, Ratkovia, *Ratkó*, Ratkau, též slowenské, dobré městečko, w němž zvláště koželuzy přebývají. Y tu ewangelicy mají menší latinské školy. — D. Koháry a g.

Velká Rewúce, *Nagy-Rötze*, Groß-Rauschenbach, podobně slowenské městečko. Tu gest zwon starý s pamatným nápisem. Na zdegším wysočém vrchu, Rohautě, nachází se mnoho topasu a křišťálu.

Krásná hora, gest zámeček pěkný, zбогнп kům nemilý, neb se tu stoličnj žalář nalézá. Y na tomto dal Jan Zápola penjze mincowati. Tu gsau dobře bane na rtuť [živé stříbro] a na cynobr. — Při Agtelku, gest přepamatná gestyně Bradla řečená, w nž gest přewysoké pěkné klenutj, jako negaký velký palác, potom druhé jako kostel s oltářem, s kazatedlnicí zc. dále teče strz tuto gestyni řeka z sáhy široká, s rychlostj a s hřmotem zc. Před několika lety poslala Londynská Akademie w Anglii 2 své audy k ohledávání tohoto přirozenj diwu, kteříž 3 dni w té gestyni ztráwimšše lonce gj nagiti nemohli. — Z dědinggau pamatné: Raměňany [*Kövi*], Ohtiná, kde dobrá papjrna, Balog, Dřenčany, kde zwěřines, Panita, Berzetjn zc.

Malý Hont,

aneb gať se potud gmenowal, *Dystrykt Mala Hontský*, *Districus Kis-Honthensis*, *Kis-Hont Klein*

Klein. Hont, obsahuge Kima wstau Dolina
 se fausednjmi wrchy, z nichžto ti, kteréž k pulno-
 cy patří, wysocý, lesnati, prameniti a na komy
 bohatj gšau. Brynze a syrce [osštěpky] které se po
 nich dělaji, Břežňanským se wrownawagi. Zwěť
 také mnohau chowagi, gať medwěde, giwe wepry,
 gezewce, geleny, srny ic. Zasluhuge zde gmeno-
 wán býti wrch Synec a Laz řečený, při wsy
 Kimabani, z gehož wysokého čela přerokossný a
 předaleký shled gest. W té nevytššeněgšsi pro-
 měnnošsi leži tu před očima nescišlné wsy a měste-
 čka, zámky, wrchy, rowiny, lesy, pole, až po
 Budinské wrchy (do 16 mjš. vzdali), a na druhé
 straně od Matry až k Tořagšským horám, a odtud
 dále až k Spišským a Liptowšským Tatrám. A to
 wšsecko holým okem dozřiti lze, mnohem pak dále
 musý se widěti strz dobrý perspektým. Byly w
 tomto wrchu před časy a gšau y báně.—W přecištych
 wodách zdegššich, gaťo w řece Kima wě [Kima]
 která od Tisowce, kde se prýššti, celau dolinau te-
 če, a w potocých Kima wicy, Koka wě
 Družnicy, Swarjně, Kerpném a giných,
 které wšsecky do Kimawy tekau, ti neychutnigššij
 pštruhomé, potom nřeny, šštjky, podstwý, au-
 hoři [mjene] ic. se chowagi. Kyselých k tomu wod
 neb ššrawic hognost se tu nalézá, gaťowá gest w p.
 Tisowšká, Březowšká, při wsy Březowě, Gelineňan-
 šká, při Geleném a Sufšanech, Dondelšká, Wždan-
 šká, zwlášště pak Massinská, nedaleko Wždan. Zem
 na obilj gest wrodná, a rodi se w nj zwlášště od
 Škálnjka až do Soboty, kde se giž wdolj otwírá,
 ta neykráššij pšenice, wššak owššem netolij, kolik

obyvatelé potřebují. Gsau pať obyvatelé tito Slowáci, nepochybně, gať D. Bartolomeides profazuge, z Čech sem přišli, čehož mezy giným y zvláštěj krog zdejších žen, ten který ony welikými štaty nazývají, důvodem se býti zdá. K yť y gegich a okrauhle, lenkami a zlatými ozdobami se lešťnaučů, wysoko stojící čepce, niude w cele zemi, fromě tohoto kragu, se nespattují. Tito Slowáci gsau lidé welmi pracowiti, pilni, wliďni, přiwitliwi, a gať y Matie Bel o nich piše, weseli a řemeslni. Dělagi zvláště přemnoho dřewěneho nádobj, gať Mopky [Masle, žestáře] bodně, wedra, která oni ročkami nazývají, sudy, bečky, kádě, štrně, kola neb koleša, kočy, sedla, lopaty, obruče, gegichž swazky karykami gmenugi, šindle, prkna [desty] a t. d. mnozy tež hrcněřstwi pilni gsau. Těmito pať wěcmi neywjc se zanášegj w zymě, kdyz Vher obyčegně lenossj, na gaře pať a w letě na dolnj zem, zvláště do Pessji, Kečkemetu, do Kunšágu, Jasšágu zc. wozýmaji, a za ně obili a penjze domu přiwážegj. — Vhrů w Malém Soutě neni, leč w Wždanech, w R. Sobotě, w Zacharowcých, a na nize ni Pokoradi; y tu pať, a zvláště w Sobotě, Slowák nechybj. Podle artyk. 9. poslednj dyety tento dystrykt k St. Gerneršte přiwtělen gest. — Gsau w něm dvě městečka: R i m a w š t á S o b o t a, Rima-Szombatinum, *Rima-Szombath*, Groß-Stefelsdorf a obyčegně Rima Sombath, městečko hodné a pěkné, s prostranným čtwerhranným placem. Na tomto placy stoj nowý, nádherný stoličnj dům a chrám katolický, proti němu pať kostel reformátský. Chrám nowý ewangelický, s nowau vlicy, w

hořejším městě gest, a w něm pamatný od krále Šwedského darovaný kalich. Sobotský chléb pro swau znamenitau bělost, tažitost [elastycnost] a zvláštnj dobrou chuť, powěstný gest. Ātorty také zdejší, gichž se mnoho dělá, známé gsau. Leží toto město v Rimawy, w rowince, zvlášť na dobrou pšenicy vrodné. Obywatele, skoro wšcko Uhři, magi žiwnost z orby, z obchodu, z dobrých domácých garmarků y z řemesel. — Dr. hr. Kobáry.

Tisowec, Taxovia, Tiszóltz, Tetscholz, městečko slowenské mezy welkými wrchy, na nichž drahé tisowé dřevo neb tisyna roste. Tu se dobývá železo a neywýbornější magnet. Gest tu také hámer a papjrna.

3 Dědin pamatnější gsau; Klenowec [Klénotz], wesnice melká a hodná, mezy welkými wrchy a lesy. Tu se mnoho sukna walasického [hrubého] dělá, mnoho owec drží, y mnoho máku rodj; Kofawa, kde bane na zlato a stříbro, papjrna y štawice; Rimawské Brezowo, kde gest znamenitá masse a — gafo y na Liketi a w Snaušti — železné hámy, z nichž Šlitnjckemu rovné (ba podle saudu některých, gestě lepší) železo pochází; — dále, Rima-Baně, předtim baňské městečko, Koruna-Baně řečené; Dondeleč, kde se nalézá znamenitá fabrika na majolifu; W ůžďanech, které negsaw městečko, než toliko wes, kwetaw ewangelické latinské školy, kdež y pěkný panský kástel; Srahowo, Ráhó, bylo někdy slowútnější.

§. 41.

○ Tornanské Stolicy.

Torna neymenšj gest mezy Stolicemi;

Torna a divné gestyně tu w zemi.

Tornanská St. C. Tornensis, *Torna V.* dle Torner G. w njž se gen gedno městečko a 41 dědin nalézá, gest na wětšim díle hornatá, a w těchto horách kopá se železná ruda. Pole gest kamenté a škřemenité, následowně nehrubě orné. Pastwy gsau dobré, a z lesů také mnohý vžitek obyvatelům vyplývá. — Kwjčal zde se mnoho lapá a za ně negeden zlatý vtěží. Bodwa, Gablonce, a Černazyna gsau zdejší wody. — O. Vh. někteřj Sl. a Rusy.

Torna, *Torna*, městečko v třčvy Torny, s přelným káštělem, s zahradami a s rybníky hraběte Keglewice, gemuž ono náleží. Tu býwagj stoliční sgezdowé. Zdejší předtim téměř nedobytedlný hrad, w rumě leží.

Při wšech Sadele, Borzowa a Sylice řečených gsau, gať při Agtelku, podivné weliké gestyně w zemi, gakowé se zřjda kde spatřugj. W prwnj, při Sadeli, skoro půl mje weliké, gest mnoho kostj z wšeligatých zwjrat; druhá, při Borzowé, gest plná ledu; třetj, při Sylicy, gest neypamatnějšj a neyznámejšj. Vstj gegi gest 18 sáhů z wýšj, 8 z šířj. Wnitřnj hlubokost gegj, pokud se wyšetřiti mohlo, do 50 sáhů wynášj, a podzemnj skrýšse na wšecy strany se rozcházegj. Neydivnějšj při nj gest to, že w té neytužšj zymě
w nj

w ni gest teplo gačo w létě, odtud w podzýmku
 wšseliké žijaly a zvířata, gačo mauchy, lomáči,
 netopyři, sowy y lištky a zagicy do ni se hrnau.
 Ale gač náhle na gaře teplejší poměťj powane,
 tu w této gestyni zyma powstává, a snežná wo-
 da, která s vrchu a po stěnách do ni teče, mrzne, a
 syce tím taužegi, čím wentu wětšj horko gest. Tu-
 dy w ni letního času náramná sýla ledu býwá, kte-
 rýžto wšseligaké podiwné podoby, gačo wysokých
 skal, tlustých slaupů a, po stěnách, mistrně dělaných
 kobercůw mjwá.

§. 42.

Ⓞ Stolicy Borsodské.

Borsodská gest rovně zvláštňj chwály hodná,
 Ictiž na chléb, njno, tráwu přebrodná.

Miškowec zde welký, Kewejd s Alsawem,
 Dyosd'ör, Čát, Křížné, Dnod, s Sens
 derowem.

Borsodská St. C. Borsodienſis, *Borsod V.*
die Borschoder G. gest wššim dobrým požehnána,
 oplýwagjc výborným obiljm, výborným wjnem,
 dobytlem, lesy, zvířj, rybami, mědi a hogite-
 dlnými wodami. Má vrchy, ale y welké rowiny.
 Ržecky Tisa, Slaná, Bodwa ic. gi swlážugi. —
 O. Vh. a někteřj Sl. a Nēm.

Miškowec, Miskolczinum, *Miskoltz*, *Misch-*
folz, ač ne králowské, wššak hodné, welké, pěkně
 stawené, a zvláštňjch wyřad [swobod] vžiwagi-
 cy měřto, w přjgemné dolině, v wod Synomy a
 Sfajawy. Vllice má přjme a šširoké, domy (gichž

se na 2400 počítá) švárné, spogent stamené, pla-
ce, geden w starém, druhý w novém městě, dost
prostranné. Mezy ozdobnějšj stavenj patřj: re-
formátský chrám na vršku Sawassi, chrám wšech
Swatých, Frantiskánský kostel a klášter, stoliční
dům, radnj dům, též panské domy (neb tu mnoho
pánů bydlj), jako Alimássiho, Bykyho ic. y posléz
ewang. kostel. Gest tu katolické y reformátské gi-
mnazyum. Wina Misskowská gsau výborná a oblj-
bená. Ona otwjragn život y ženau moč, a rodj se
na zdejšjch wršcích Sawas, Müntsent, Tapolca,
a t. d. řečených. Na Sawassi nalezagn se zkamentli-
ny, obrové kosti, (snad z mamotu neb megalony-
ru?) a podobné řjdkosti. — L. 1781. Misskowec wel-
mi zhořel, a l. 1560. padlo tu z powětřj, v hro-
mobitj a blýskánj, 5 kaulj jako člowčj hlawa wel-
tých, težkých a syrau zapáchagitých. (Že y w no-
wějšjch časých w Indyi, w Anglii, we Wlassich, we
Francouzých stáli z powětřj aneb, podle zdání ně-
kterých zpytatelů přirozenj, z měsýce padalo, to
pravdivý skutek gest. Ba w Slawonyi padl. l. 1751.
měs. máge, kus železa 71 funtů ztjži. — Strjbro
a zlato wšsať gessťe padati nechce —). Garmarky
Misskowské býwagn welké. — Obywatelů, genž gsau
zwlášť Uh. potom Sl. Kácý, Rusý, Něm., do 13,000
se počítá, z njchž 2 třetiny Kalwiny gsau.

D y ó s d š r, *Dios-Győr*, nedaleko Misskowce,
městečko w rozkossném vdolj, s kostely katolickým
a kalwinským a se spuštěným hradem. Dobré wi-
no y mnoho ovoce se tu rodj, a tulače dělagn. W
Syn w ě, která zde teče, pstruhové a giné ryby
se hogně zdržugn. Na sausednjm wrchu prýstj se
teplá

teplá voda, při nž před časy královská lázeň byla. Tu blízko gest opatstwj sw. Petra z Teplice. Sta-
cházeji se w tomto okolí celé zkamenilé ryby. L.
1773. trefeno gest zde na žilu zlaté a stříbrné ru-
dy. — O. Vh. Nēm.

U s a l o w, *Afzaló*, šwárné a lidné městečko,
v řeky Zlaté [*Aranyos*], nedaleko Miškowce. Ma-
gi tu katolicy y reformáti kostely. — O. Vh. D. ka-
pitola Welkówarad.

S e n d e r o w, Szenderovia, *Szendró* [*Szent-András*]
městečko v B d w y, s kostely katolickým, reformát-
ským, frontistlánským, při němž y klášter. Tu
gest na řečišti Bodwy pramen vody syrné, která
se hořicý slamau y zapáliti dá. Byl tu někdy y
hrad. — O. Vh. D. hr. Čáfy.

R ě j ž n é neb K e r e s t e š, Keresztelum. w ka-
lužnem místě. L. 1596. byla tu bitwa mezy Turky
a Cýsařskými, kterěz památka pozůstává w Ture-
ckém písmě na kameni, při cestě, nž se do Kewezdi-
gede. O. Vh.; D. lomora.

E d e l j n, Edelinum, *Edelyén*, městečko dobré
s pěkným zámkem Esterházyho, gemuž ono náleži
a s kostely katolickým a reformátským.

O n o d, městečko, předtim slowútněgšji. Káló-
cy tu krwawý sněm držel, neb na něm Okolicány
rozselán byl. Zdegšji hrad wšeliké příběhy měl.

K e w e z d, *Kövesd*, hodné městečko. Tu nedale-
ko gest hrob Tureckého Wezýra Babiliho, — Č á t
a t. d. — Při w sy R u d o b a n i g f a u dobré bání na
měď; při S a l o n ě pramenj se voda, která w zy-
mě horká [boraucý], giným časem teplá gest. Pó-
dobný pramen nalézá se y při zdegšich T o p o l-
č a n e h,

Čanech, genž se w mnohých nemocech gafo lázeň potřebuge.

§. 43.

W spogených Stolicých Sewesšké a zewnitřnj Solnočké.

A.) W Stolicy Sewesšké.

Sewesšká zvlášť pase dobytka moc wšeho;

Tam se wěže stwěgj Žağra biskupského,

Tu y Dinděš ležj w rowině y Pata,

Satwan, Sewes, Upce, Matra wr-
cholata.

Sewesšká St. C. Hevesiensis, *Hevos V.* die Sewescher S. spogena se zewnitřnj Solnočkau, gest pěkný a požehnaný kraj. Obilj wšelikého a dobytka, který se po širých rowinách (puštinách) pase, má zbytek. Wjno čerwene Žageršké y Dinděšské gest dobré, a prwnj zvlášť oblíbené. W řekach Tise, Žağru, Tarně, Sadwě, rozmanitých chutných ryb, gmenowitě w Tise zvlášťnjch wyz hognost se nalézá. W Matře pak zde ležjcy tu y tam na žlatau rudu natrefeno býwá. — W. Vh. a někteřj Sl. a Něm.

Žağer Agria, *Eger*, Erlau, welké, wznesse-
né a stare biskupské město, w přigemném vdoji. Ři-
čka tehož gmena šrz něj teče, a ten djl města,
který, na pravém břehu gest, patřj k Sewesšké, osta-
tnj k Boršodské St. Zdegšj bohaté biskupstwj y
město giž Štiěpán I. založil, a toto hned leta 1010.
zdi obehwáno bylo. Mnoho pěkných stawenj ho o-
zdobuge,

zdobuge, gafo : stavenj uniwersytétské neb wysokých škol. biskupská rezidencý, hvězdárna, Telefesské seminarium, Kolleg Šoglárská, která se akademijm wrownává, kapitolský kostel, quartýr, stavenj bratřj milosrdných, též kláštery a kostely Frantiskánský, Minoritský, Serwitský a t. d. k tomu, dum stoliční, špitále ic. Wýšše města, na příkré skále, gest hrad, nynj biskupský, kterýž mnohá obležení wystál; a asy půl míle od města nalézá se w přerozkossném místě biskupský zámek, ale již zaslý, *S o r. k o n t r a s t y* řečený. — Na obogim břehu zdejší dotčené vody gsau wary [teplice]. — *O. Vh. Ném. Sl.*

Pozn. Právě gať toto píši, přichází zpráva, že Jeho gasnost chř. a král. z welkého Žageršského biskupštwj gestě dvě glná wdělal, totiž: gedno má býti kossické, druhé Sarmarské a třetj, samo Žageršské, má se w arcybiskupštwj wyzdwihnouti.

D i n d ě š, Gyöngyelum, *Gyöngyös*, Dendesch, hezké a přjgemné městečko, w rowině pod *Matrau*. Gest tu čtvero katolických kostelů, mezy nimiž neyznamenitějšj, sw. Bartoloměje, 22 oltářů má; k tomu Frantiskánský klášter s kostelem a konwentem, y pěkné panské domy. Lesy zdejší gsau hodně, a rodj se tu y mnoho dobrých, welkých mandl. Sarmarsky *Dinděšské* býwajj hrubé. — *O. Vh. a někteřj. Ném. Žiw. polnj hospodářstwj, obchod. D. hr. Berény, bar. Bruder, Suňady a g.*

S a t w a n, Hatvania, *Hatvan*, Hatwan, městečko obšjrné, pod *Matrau*, při *Zadwě*. *Sr. Staremberk* založil zde Kapucynský klášter, a *hr. Kražalkowic*, genuž nynj *Satwan* náležj, wzdělal nádher.

nádherný farnj kostel, gegž hlawni oltář způsobu římského okraštěge, a rovně nádherný káštěl. Město asy od 35 let velmi se zmohlo a zkwetlo. W geho trawném okolí mnoho tisyc konj se pase, a zvláštjnj díně (zelene) w hognosti se rodj. Gedna před několik lety se našla, která 36 funtů wázila. — L. 1524. Jan Zapola zde sněm položil. O. Vh. Nēm. Kácy.

Pata, Gyöngyös-Pata, 2 mjele od Dinděffe, pod Matrau; *Sewes, Hoves*, s pěkným káštělem. — D. hr. Galler ag.; *Upce, Pastuchow, Páztó*, ic. gsau též městečka menšj.

B.) Zewnitřnj Solnočé Stolicey.

W Solnočé, gjž Tisa powodněmi škodj,
Rovně welká stáda po rowinách chodj;
Slowenským zde Solnoč pokršený slowem,
S Teresentmiklóšsem, Turau, Poroslowem.

Zewnitřnj Solnočá St. C. Szolnokienſis exterior, *Külső Szolnok V.* die äußere Solnofer St. kteráž zewnitřnj sluge pro rozeznánj gi odedwau giných téhož gměna, totiž gedně w Sedmihradsku, která w nitřnj, a druhé na Sedmihradské hranicy ležjcy, která se pro střednj nazýwá. — Dozůstáwá z čirých polj a rowin, na nichž gest mnoho dobrých rolj a stád wšselikých. Tisa rybna gi častým rozwodněnjm škodjwá. Počítá se nynj tato St. za geděn pro ces neb oddjł Sewesšké Stolice — O. Vh.

Solnok, Szolnokum, Szolnok, Sol'nof, nepochybně od Słowenskeho slova Solnj rak řečené městečko, neb w něm gest dáwnj solnice a solnj vřad. Leží v wpádu Zadwy do Tisy. Nalézá se zde krom farnjho kostela y Frantiskánský klášter a vysoký most přes Tisu. W zdejských bahnách welké želwy [korytnačky] se zdržugi, s nimiž se někdy až do Anglie kupčj. Zámek Solnočský gest položenj y lunjtem přeewný. — O. Vh.

Teresezentmiklós, Török-Sz. Miklós, půl druhé míle od Solnoku, městečko dobré, při němž gest welká pustina neb pustatina. — D. hr. Almási.

Tura, Thur, město welmi obšjrné, s mnohými vherstými dobře se magjčými obywateli, kteří zwlášt hrnčjři gsau. L. 1751. byli se zbauřili.

Poroslow, Poroszló, Fured, Fured, obě při Tise, s přjwozy ic. gsau též městečka.

S. 44.

W Stolicy Czongradské.

Po Czongradské též se tichá Tisa wine ;

Tus ty w pěkném fragi, slawný Segedjne,
Tu y Czongrad, Sentes, w rowinách se
swjtj,

Tam y w Wássárheli, má co oráč žiti.

Congradská St. C. Csongradiensis, Congrad V. die Eschongrader B. ač djl gegj za Tisau leží, wšak se předce k Předtisý počítá. Gest na wětšim díle rowná, na obilj, na dobytek, ryby ic. přebohatá, taž že se ze wšeho tohoto mnoho ginám wywážj a

wáží a odprodává. W zdegšich wodách, zwláště w Tise, též w Kerešsi, Marussi, Kurcy ic. tolik ryb gest, že se y swině nimi krmj. Dabrbkové se winicemi zelenagj. — O. Vh. Sl. Kácy a někerj Ném.

Segeđjn, Szegedum, aneb Szegedinum, Szeged, Segedln, slavné král. swob. a fupecké město, w rowině, na něco zwýššeném místě, mezy Tisau a Marussi, které se tu spogugi. Záleží ono 1) za sameho, od l. 1751. král. města, gináč Palánka řečeného a od Němcůw obydleného, kteréž syce zdj ani dlažby nemá, w němž ale pěkné domy, wznesšený farnj chrám a Piaryšská kolleg s filozofickými školami, y řecký nádherný kostel ic. gsau; — 2.) z pewnosti neb zámku, zdj a přikopem opatřeného, kde krom přibytků pro kommandanta a garnyson, y kostel gest; 3.) z dwogihó předměstj, hornjho a dolnjho, neywic od Vhrů obydleného. W hornjm gest Minorystký kostel a klášter, přiwoz a solnice, w dolnj magj Frantiskáni, krom kláštera, znamenitý kostel, w gehož přewelkém nádwořj král Matyáš I. 1479. sněm držel. — Po 4té,) patřj sem tržiště, neb Kukurucwár oš s řádem domů. — Na placy gest radnj dům, kasárna a magacyn. — Před časy bylo toto město slavnějšj a mělo přes 20 kostelů. — Podkragj [chotár] geho gest welké, pozustáwagjcy z mnohých puštin, kdež gsau mnohé sálájše y osady, a kde se zwlájšť moc dobrého dohánu rodj. Ryb w Segeđjně welká hognoš gest a garmarky na dobytek, na slaninu, dohán, dřewo, suché ryby ic. býwagj přehrube. — Gest tu y hlawnj třidcátel a dům kázně [Zuchthaus]. — Trpělo toto

toto město zvláště od Turkůw mnoho. — Obywatelůw se přes 16,000 počítá.

Wá s s á r h e l, slovensky *Tr h o w i s s t ě*, *Hódmező-Vásárhely*, při bahnisti neb gezyrku *S o d* řečeném, gest welmi obširně, lidné městečko, k němuž 18 pustatin patřj. Obywatelé, z částky Slowácy, hledj winohradů, dohánu, zahrad, a ostatnjho hospodářstwj. L. 1779. dal tu nedaleko hr. *Károli* od *Tisy* až zas k *Tise*, která se zde welkými oklikami wine, struhu [žlab] 18,000 sáhů dlanhau wykopati.

S e n t e s, *Szentes*, rovně welké město; — dále *Č o n ě r á d*, kde *Keres* do *Tisy* wpadá, se starým zámkem. Y tato dvě města orby a dobytka hledj.

Při někdejšíh hradě *Z e n t h e o n e n* weleslawný *Ewgenyus* l. 1697. tak Turky porazyl, že gich 30 tisíc pobitych, y s wůdcem, na bogisti zůstalo. Z cýsařských napadlo leč 600. A tato bitwa sotwa 2 hodiny trwala.

S. 45.

Wětšj Kumányi a Jazygyi neb Jásffágu.

Bugné rolj, pastwy, w wětšj Kumányi
Magj Bhrj, rovně gať y w Jazygyi.
Tuto *Ar o k s á l á s* s *J á s b i r y n e m* tyge,
Tam sy s *M a d a r a s s e m* *K a r c a g* blaze žige.

Wětšj Kumánye neb *Kunffág*, *Cumania* major, *Nagy-Kunfág*, *Groß-Kumanten*, ležj syce za *Tisau*, wšak s *Seweškau* *Stolicý* skoro spo-

gena gest. A tak tu se o ni powj. — Tito Rumáni, giž l. 1121. do Vher přišli, a w tomto dobrem, vrodnem kraji od krále vherstkeho Štěpána I. o-fazeni byli. Pilni gsau orby a drženi dobytka, a mluwěgi vherstky. Před časj měli swüg vlastnj gazj. — Nychutněgšj dyně se v nich rodj. — O gegich, gať y o Jazygů neb Jásů práwjch a swobodách giž w §. 23. powědjno gest. Nenačzá se w teto Rumányi gen patero dědin a gedno městecko, totiž *Karcag* [*Karczag Uj-Szallas*], w němž kalwinský a katolický kostel, mnoho domů a lidu gest, a welké garmarky býwagi. — Wsy gsau: *Madarás, Rúnhelsség* a. t. d.

Jazyg y e neb *Jáság*, Regio Jazygum, *Jász-ság*, *Jazgerland*, gest kraj wedlé *Sewešte* a *Solnočké Stolicy*, též vrodnosti a powahy, které Rumánye. Osadili se zde tito Jásy neb Jazykové okolo léta 1086. a stogj, gať y Rumáni, pod *Palatynem*. Gest gich obogich spolu do 80,000 dussi. Jásy bydlj w 11ti městečkách a tež vherstky mluwěgi. Sotwa pať od slowenského slowa *gazj*, *Jazykové* neb *Jásy* nazwáni gsau, ale raděgi od slowa *Jász*, střelu znamenagjcyho, neb oni welmi dobřj střelcy byli.

Jásbirén, *Jász-Berény*, gest welké, pěkně starwené a přednj město w *Jazygyi*. Na ostrůwku, který w něm *Zadwa* dělá, stogj *Frantiskánský klášter*, a na tomto, prý, místě, má se *Attylůw hrob* hledati. Obilj a dobytka gest tu hognost. Ukazuje se zde y bilý, pěkně wyřezaný roh, kterým, gať se prawj, za starodáwná *Lél*, vherstý wůdce, cýsaře *Kunráda* do smrti zabil.

Ar o k s á l á š , A p á t y , K y š é e a t . d . g f a u
též dost obširná městečka.

IV. O Ž á t i s ý .

§. 46.

O Marmarušské Stolicy.

W Marmarušské nagdeš welkau hognoš soli,
L a t r y z y m n é , l e s n é , m á l o d o b r ý c h v o l j ,
Z m ě s t H u s t , S y ſ e t s s o l n j m s ě l a d e m , k r á l i t
z y s k u ,
D l a u h é p o l e , L ě t s s u , R o w n a u , k r o m ě
W y s t u .

Marmarušská St. C. Marmarusiensis, *Ma-
ramaros V.* die Marmaroscher B. gest téměř cele od
Tater zavzata, a gen při Tise má něco rovného po-
le. Orbě tedy newelmi vhodná gest, wšak se před-
ce dost obilj w nj rodjvá, a z dobytka zvláště
owce s welkým prospěchem se držíwagi. Mimo to,
zvěři, ryb, ovoce a dřewa tu weliká hognoš. Nej-
předněgššj wšak dobrodinj této Stolice gest s ū l,
kterěz se tu celé wrchy nalézagi. Kopá se gmeno-
witě v Rowné neb Ronaseku. Tisa w této
Stolicy má swúg dwogj prámen, a krom nj tekau
tu y Mara, Apšse ic. Na zdegššjch Tatrách dya-
manty, od českých twrdššj, se nacházýwagi. — O,
Ph. Rusy. Walassi a někteřj Sl. a Něm.

S u s t , H u s t , gest neypředněgššj městečko této
Stolice. Předtim bylo w lepššim stawu a kwítu.

Tlynj gsau tu kostely: katolický, kalwinský, řecký a Frantiskánský y s klášterem. Leží nedaleko wříje dla Tisy. Zdejší hrad na vysoké skále, gest gestě až po dnes přepewný a wogáky osazený.—O. Vh. a Rusy neb starowěrcy.

Syget, slowensky y Syhot, Sziget, hezké měšičko s kostely katolickým, kalwinským a řeckým. Gest tu y hlavní solnice a solnj vřad y hlavní třidcátě.

Dlauhé pole, Hofszú-mező, při Tise: O. Vh. — Tétssa [Tétső], při též řece, W yst a t. d. gsau menší měšička. — Při wsy Rowné neb Rowaňetu, gest, gať giž řečeno, troje solnjch banj.

S. 47.

W Stolicy Berecké.

Berecká má orbu, zwěr gi též les chowá :

Tu gest Munkáč slavný, pewnost Ludwjkowa, Sgednocenj Njžecy biskupstwj tu magj,

Bereckás též s Wary tu se nalezaji.

Berecká St. C. Bereghienfis, Beregh V. die Beregher S. která, ač wjc před Tisau leží, předce k Zátisy se počítá, wztahuge se, tať gaťo předeslá, k Polsku, a obsahuge dobrý djl Tater, w gegichž welkých lesých mnoho zwěři gest, y mnoho swinj žaludy se krmj. W dolnj straně, giž řeka Latorce swlazuge, gsau vrodné rowiny a winohrady. Mězy zdejšími prameny gest geden slaný, gehož woda k wařenj a pečenj se potřebuge, druhý pať gest sen na člowěka wwozujicý. Prvší se tu y kownj wody. — O. Vh. Rusnácý a Něm.

Mun.

M u n k á č, Munkácsinum, *Munkács*, *Munkatsch*, gest hodné městečko, ale zvláště pověsná y nynějšho času pevnost, ležící na samotné, přitré skále, w rowině. Wzdelal gi král Ludwíj I. l. 1360. Rákócy a Tekeli w nj své pošlady měli. Nynj náležj y s městečkem hraběti z Ssenbornu. W tomto obširném městečku gsau kostely katolický, kalwinský a řecký, též hlawnj třidcátek a solnj věrad, k tomu fabryka na sstrymsle, giž hr. Ssenborn založil, y hámry. — Na blížkém přjwršj gest řecký klášter mnichů Bazyljanských, s opatským sw. Mikuláše, nynj w biskupstwj řecké wyzdwiženým. — **O. Vh. Rusy.**

Bereĕsás, *Beregşász*, městečko nemalé s kostely katolickým, kalwinským a řeckým.

Wary, *Varum*, *Vary*, též dobré městečko, gačo y Bereĕ a dolnj *Wereĕka*.

S. 48.

O Stolicy Vĕoĕské:

W Vĕoĕské les mnohý s wrchy spatřjš státi;
Na d'sólóš a **Salmy** tuto slusj znáti.

Vĕoĕská St. C. Ugocsensis, *Ugocsa V.* die Ugotscher **S.** ležj s obogi strany **Tisy**, a gest malá, hornatá, bahnitá, a středně vrodná. Nejlepšj, co w nj gest, gsau lesyny s hognošj změři. Ryb též nemálo se tu w **Tise** lapá. — Nemá gen dvě městečka, totiž **Na d'sólóš** [*Nagy-Szölös*] s kostely katolickým, reformátským a řeckým y s **Frantiskánským** klášterem. — **O. Vh. a Rusnácý** neb **Rusy. D. Perény.** — Druhé městečko gest **Salmy**,

Halmi, w rowině, s vherstými kalwinstými oby-
wateli.

S. 49.

W Stolicy Sabolčské.

W Sobolčské y wepři krmj pšenicy se
W bugných rowinách tam při wýstupné Tise.
Zde gest Welký Rálow, Bátor s Deser-
mjnem
Seyduckým, y Nánaš, Batház; giných
minem.

Sabolčská St. C. Szabolcsensis, Szabolcs V.
 die Soboltscher S. pozůstává ze samé převrodné ro-
 winy. Y kwěte w nj polnj hospodářstwj. Obilj wffe-
 líkého někdy takowá hognost gest, že se y čístau pše-
 nicý swině krmj. Těz dobytka, zwěři a ryb w nj
 nazbyt. Wjna nemá, ani zdravé wody. Tisa gi
 swým rozwodněnjm často štodjwá a kaluže činjwá.

— O. Vh. a některj Rusnacy a Walassi.

Welký Rálow, Nagy-Kálló, gest hlawnj
 městečko w této Stolicy, při velké bařině [morasti]
 ležjcy. Magj w něm kostely Řecy a Reformáti.
 Sgezdomé také stoličnj tu se držiwagi. Bljž města
 gest welká sanýtrna, gelikož okolnj země mnoho
 sanýtru w sobě má.

Bátor, Bathorinum, Báthor, neb *Nyír-Bá-*
thor, lidné městečko, w němž krom katolického a
 reformátského kostela, y frantiskánský neb mino-
 rytský klášter a chrám gest. Zde leži pohřbený,
 gačkožto w swém domowě, onen slawný hrdina Ště-
 pán Bátorý.

Malý

Malý Wárad, *Varadium minus, Kis Várad*, *Klein Warden*, se starým hradem, gest tež zdegň městečko, — gať y *Nándok, Nadudwar*, — D. generál *Revičý* a g. — k tomu *Polgáry*, které od l. 1802. y z ohledu na porty k této *Stolicy* přivtěleno gest.

Zde se nacházegj y tať řečená *Seydučka* městečka, *Oppida Hajdonicalia, Hajdú-városok*, w počtu 6, gegichž obywatelé *Vhři* (do 27,504 duššj, teměř wšsecko reformátského náboženstwj) mnohé zemanské swobody magj, od 1791. 2 ablegáty na dyetu posýlagj, daň [porcye] platiwagj, a bogowati musegj. — *Besermjn, Nánás* a *Sat ház* gsau z těchto městeček neywětšj a neylidněgšš; ostatnj, totiž *Doroğ, Wámospérc* a *Soboslow* gsau menšj. *Polgáry* nynj, gať dotčeno, k *Sabolčské Stolicy* patřj.

§. 50.

W *Satmarské Stolicy*.

Satmarská, gsau rovná, wšsak y wrchowatá,

Má krom dobrých polj, střjbra tať zlatá,

Kralowšká dvě města, *Satmar* s *Welkau*
Banj;

Nad'károly y *Wyssnj Bani*, prostau danj.

Satmarská St. C. Szathmariensis, Szathmár V. die *Satmarer S.* gest na wětšim díle rovná, ale y pahrbkowatá a pščitá. Krom obilj a owoce rodj se w nj zwláště mnoho *kufuryce* a dobre wjno. Bohatá gest k tomu na *zlato*, *střjbro* a *měd*. W *Sámossi*, genž gi swlazuge, mnoho *ryb*, a gmenowitě

nowitě heryněů se chová. — *W. Vh. a někteřj Sl. Něm. Wal. Rusy.*

Satmar, Szathmarium, Sza'hdár - Németi, Satmar, od l. 1715. král. měst. Před tímto časem bylo dwogj městečko, totiž Satmar a Němety [Nimcowce], gež gen Sámoš dělil, kterážto řeka y Satmar obtýká. Krom 4 kostelů, totiž 2 reformátských, iho řeckého, iho katolického, a krom starozitneho frantiskánského kláštera, gsau tu ozdobněgšj stavenj: radnj dům, kasárna, městský hostinec, stavenj erjezuwitské, dům hraběte Károliho. Gest tu y solnice. Na zdegšjm poli mnoho dynj se rodj. L. 1711. zawřjn byl zde počog, a tak Káčbcké zbauřenj vpočogeno. — Obywatele, gichž se do 5,090 počjtá, gsau Vh. a někteřj Něm. a Wal.

*Welká Baně, Neostadium, předtim Rivulus Dominarum, Nagy-Bánya aneb Ujváros, Neustadt, král. baňské město mezy wrchy. Tu gsau bání na zlato, hlavnj baňské inspektoršwj, mince a baňský vřad, hlavnj třidcátek a solnice. Gest zde y celý kasstanowý les. — *W. Němcy, gichž se přes 2000 počjtá.**

Wyšnj Baně, Felső-Bánya, rovně baňské město, které cýf. Leopold I. odemšfeh danj oswobodil a bání od něho odkaučil. Obywatele, gichž se přes 3000. počjtá, gsau Sl. Něm. a Wal.

*Welký Károl, Nagy-Károly, Groß-Karl, velké a lidné město w přjgemné a vrodné rowině. Gest tu krom katolického, řeckého a kalwinského kostela y Piarystský chrám s kollegj, a filozofické školy, k tomu hrad, hlavnj třidcátek a solnice. — *W. Sl. Vh. Něm. Rusnácj. D. hr. Károli.**

Gsau

Gsau tu gessťe městečka: Ečed, *Ecsed*, v kso-
ky Krásné, se zámkem, w bahnitěm místě. Wel-
ký Majtýn aneb Mastýn, *Nagy-Majtény*, též
při Krásné; E r d d d pod horau, na něj mnoho
búčiny. Tu gsau dobré slenné huti. — O. Nēm.
D. tentýž. — Dále: Skalka, Čenger, Da-
rowce [*Daróc*]; Syny neb Synér-Wára-
la, kde toho léta (1803.) gistý býwalý wogák w
145. roce wěku swěho umřel, byw wždyčy čerstwý
a weselý.

§. 51.

W Stolicy Byharšké.

W šširě Byharšké gest s welkým Debrecýnem
Welký Wárad, Bajom, Byhar s
Besermjnem,
Dyóseš a Mička, Derečka, krom Bjla,
Marčeta a Wasskow; giných také šla.

Byharšká St. C. *Bihariensis*, *Bihar V.* die
Biharer S. gest welmi welká, rowná a wšsemi při-
rozenj darmi, obilj, wjnem, dobytkem nad mjrú
oplýmagicý, též ryb hognošť y dřewo a kowý
magicý. Kopá se za gisté w nj měš a železo, a
lámá alabastr y mramor. Keresš a Beretow
gi swlažugi, wšak často y z břehů swých wystupu-
gice, polj ššodj. Zde bydlj opravdowj půwodnj
Vhřj, kterj wzhledem swých mrawů a sličnosti ře-
či, daleko giné předčj. Při wššich wšak y Wa-
lassi, lidé syrowj, se hnjzdi. — Gsau w nj dvě
welká města, totiž:

Debrecýn, *Debrecinum*, *Debreczen*, *Debrec-*
šin, swob. král. na prostrannost a lidnošť neywět.

ſi město w Uhřích. Y z ohledu na ſupectwi geſt wo
 Peſſti prwnj. ſiemeslnſtů take niſde tolik nenj, ko-
 lik w něm. Samých koželuhů [waržů] k. p., geſt
 přes 180. — Leží w ſſiré, vrodné rowině, a geſt
 toliko walem obehnáno, bez zdi. Geho pamatno-
 ſti gſau: kolleg reformátſká, welmi ſlawná, giž row-
 ne proteſtanti w Uhřích nemagi. Někdy y přes 400.
 Togátů, to geſt ſtarſſich, černě oděných ſtudentů,
 w nj ſe nalézá, kterjž téměř w ſſickni darmo ſe de-
 wagi; meſſſho žákowſtwa mimo to welká ſala.
 Gegj biblioteka geſt wzácná, a profesoři gſau oby-
 čegně wyſoce včenj muži. — K tomu: dyſtryktuál-
 nj tabule, piaryſtſké gimnazyum, zemaniſtý kon-
 wikt, wogenſké hlawnj kommiſſarſſiwj, třidcatek
 y ſolnice. — Znamenitěgſſi ſtawenj, mimo giž ře-
 čené, totiž reformátſkou kolleg 2c. gſau: dwogi,
 zwláſt wětſſj, reformátſký koſtel, piaryſiſtý klá-
 ſter s gimnazyum, radnj dům, Frantiſſkánſký
 kláſter a chrám, národnj ſkola, dům ſyrotčj, a
 patyka 2c. též mnoho nádherných paňſtých domů.
 Debrecynſké mýdlo, které lauhem ze zdegſſi zemi
 ſé k ſſó řečené včiněným, ſe ſtrogi, a w celé Ka-
 kauſté monarchyi rowného nemá, — Debrecynſký
 chleb, Debrecynky [Debrecynſké ſayky], giž ſe
 ročně do gedenácte millionů dělá, čutory, Debre-
 cynſké ſlaniny 2c. gſau wſſudy známé a powěſtné.
 Též y tak řečených ğub neſmirně mnoho ſe tu činj.
 Wſkolnj puſtiny [puſtatiný] gſau do patnácte mlj
 weliké, po njchž ſe neſčjſlné množſtwj rohateho do-
 bytka paſe, a prawj ſe o giſtem Birowi, že tento
 ſám do 10 tiſýc kuſů měl. Rodj ſe též zde, krom
 pěkné pſſenice, mnoho dynj a mnoho kukuřyce.
 Se wſſe.

Sewšsemi těmito wěmi, a k tomu s dohánem, veliký obchod a kupectwí se vede. — Wrchnost gest od l. 1774. odpoly katolická, odpoly kalwinská. Řeč vherstá zde zvláště čistě a sličně se mluví. — Debrecyn giž mnoho trpěl gať od nepřitele, tať od ohně, a práwě gen teď minuleho leta welká geho částka popelem lehla. Obywatelů l. 1792. 29,153. se počítalo.

Welký Wárad, Magnovaradinum, Nagy-Várad, Großwardein, welké město při Sedmihradské hranicy, v rychlého Keresse. Předtim bylo twrdá pewnost, a gestě gest podnes w dobrém stawu. Má zde sídlo katolický biskup, v biskup sgednoce-nořecký, oba s kapitolami. Prwnjho rezydency gest welmi nádherná, gaťo y nový chrám kapitolský, w němž Zykmund cýs. a kr. pohřben leží. — Na-lezá se tu též premonstrácké probosststwj, gaťo y kláštery s chrámy: pawlinský, frantiskánský, bra-trěj milosrdných a wřsulinský, mimo to řecké ko-stely, arcygymnazyum, hlawnj třidcátek, solnice. Do Pawlinského kláštera položen gest toho leta dystrykтуálnj konwiť. Lámá se tu y mramor po-pelate barwy s náčerwenými fleky, a prýstí se pod nedalekým wrchem powěstné teplice, nemocy kože, andů zc. hogjcy. Toto město od Turků a zvláště od Tartarů welmi mnoho podstaupilo. — **Nowý Wárad** gest na tré rozdelen a od pe-wnosti odtržen. — Z Wáradu byli rodem: Arcybiskup Petr Pázman, básněř Gara y, Sodásy zc. lidé wznesseni. — O. Vh. Nēm. Walassi. Žiw-orba, řemesla, drženi dobytká.

Dyósef, *Diószeg*, gest obširné a lidné mě.
stečko

stečko s kalwinským a řeckým kostelem. Tu se welmi dobrý dohán a wjno rodj. — **O Vh.**

Belenes, též hodné městečko, s dwogim katolickým, gednjm řeckým a gednjm kalwinským kostelem.

Byhar, předtim pewné městečko, od něhož **Stolicy** gméno dáno.

Mička, lidné a **Marketa**, hezké městečko se solnicý a s kostely: katolickým a reformátským.

Bajom (welký) *Nagy-Bajom*; **Besermjn** (rácký) *Rátz-Böszörmény*; **Derečka**, kde se w blížkém gezýrku perly nacházýwagi — **Wassow**, **Bjl** [*Bdel*], **Sékelhyd**, **Čatár**, **Lesd** a mnohá giná gsau také zdegsji městečka.

W této **Stolicy**, nedaleko dědiny **Funace** neb **Fornace** nacházegi se, rovně gako w **Tornanské**, welké gestyně, které přjmo do zemi do 50 sáhů zhlaubj gsau. Mnoho gest w nich kapaličného kamenj, též z kamenělých kostj z lidj a z giných zwjřat, a stěny gegich záležegi z neytwrdssi stály.

§. 52.

O Békésšké Solicy.

Békésška též lid swüg bjším syti chlebem;

Tu sy **Slowák** bydlj pod liběgsjim nebem;

Tu **krom D'uly**, **Sarwaš**, **Čaba**, **Homlóš**
kwetau

SBékéšsem, a wě nec snažnosti se pletau.

Békésška **St. C. Békeliensis**, *Béks V.* die **Befescher G.** lezi podle **Čongradské**, a gest na wffeliké obilj, zwláště ale na neykrašssi pšenicy převrod.
ná.

ná. Dobytká také množšwí chová, a tu y tam rodi se y wjno. Trogi Kereš strz nj teče; odkudž y ryb dostatek má. Ale dřewa a dobré pitné wody se gj newššudy dostává. Záleži téměř z samých rowin. Obywatelůw welká částka pozůstává ze Slowáků, gegichž welké osady tu w neypěkněššim kwětu gsau, ačkoliw gešště není 100 let, co se počaly. Ostatnj gsau Vhři a některj Walassi. — Nezy těmito Slowanškými osadami, a bez mála y mezy ginými zdeššimi městečky, neypředněšši toho času gest

Sarwaš, Szarvas, y Keresse, městečko obšširné, welmi lidné a ššwárné. Známým a powěššt-
ným ho učinil za naššich časů, králowšký hospo-
dáršký instytut, neb hospodáršská škola, kterau
sde P. Sam. Tessedjk, tamnj ewang. Saráš, muž
wysoce wčený a neobyčegně wčiniwý, wyzdwihl.
Ewangelicy magj tu welkau cýrkewa a národnj šsko-
ly. Založeno gest nyněššij městečko l. 1725. přiči-
něním barona Šarukšera, genuž toto okolí nále-
želo, město a pewnost, která tu předtim stála,
bywšši we wálkách docela rozbořena. — Léta 1787.
počtalo se zde lidu 7,789 a přes 800 domů. Pššes-
nice, která se w této černé, maššné zemi k podiwu
dařj, a stáda dobytká, zwláššt rohateho, Sarwaš
zbohacugi. Gest w tomto okolí y moc droššů.

Dula, dwogj, německá a vheršká, Német-
Gyula, Magyar-Gyula, kterážto dvě městečka gen
Kereš dělji. W prvwnjm býwagi stoličnj ššezdomě.
Oba městečka gsau pěkná a welká spolu, do 1500 do-
mů obsahujicý. Ležj w převrodném kragi, a nachá-
zegj se w nich trogi kostely: katol. kalwin. a řecký,
Mimo

Mimo to starý zámeš, y dwogj obora [zvěřinec]
— O. Vh. Ném. Kácy. D. hr. Károli.

Békeš, městečko reformátské, hodné a šwárné,
též v černeho Keresse, as 800 domů obsahující. Y
tu dobrá pšenice a proso se rodj, y mnoho do-
bytka se chová.

Ostatnj zdejší Slowenští osady gsau: Čába,
blíž Duly, založená l. 1715. kde nedávno hedbavnj
fabrika byla, a kde se před několika lety Burian,
ewang. kazatel, na zpitomělých gelenech wozył; —
Polnj Birýn [Mező-Bárdny], založený leta 1725,
s novými ewangelickými latinskými školami, kte-
re se lonškého roku wyzdwihly, a s kostely e-
wangelickým a kalwinským; — Romlóš, Oroš-
háza ic. Wšedky tyto wesnice gsau velmi velké
a lidné, gažož se v p. na Orošháze přes 6000 lidu
počítá. Obywatele gegich gsau wcele ewangelictj
Slowácy, polnjho hospodářstwj, s velkým swým
prospěchem, pilnj. — Kópce neb hlumy [Halmok]
w tomto okolí, buď přirozené neb kunstem učině-
né, gsau pamatné. Wydal o nich spis kněz ewan-
gelický Markowic.

S. 53.

W Stolicých Čanadské a Uradské.

W brodné, wšak malé, Čanadské znát sluffj,
Dáwnj Čanad, k tomu Makow při Marussi.

W Uradské pať Urad starý také nový,

W fragi, genž chléb, wjno, rodj Walachowi.

A) Čanadská St. C. Tsanadiensis, Tsanad V.
ble Tschanader S. pozůstává též neywje z pěkných
rowin.

romin. Vrody gagi gsau obilj a dobré wjno. Z Marusse, která srze nj teče, došatek ryb má, aniž gi lesy chybi, w nichž mnohý wepř žaludem tyge. Gest malická, a není w nj leč 2 města, a o smero dědin. — V. hácy, Vh. Wal.

Čanad, Tsanadum, Csanad, Eschanad, město biskupste, staré. Štěpán sw. král založil tu biskupstwj, a král Uba aneb Samuel swüg dwür držel [rezydował], Ladislaw pak IV. dal královský hrob rozdělati, w němž y sám pohřben gest. Držely se zde několikrát y sněmy. Zdejší starý hrad wseřlým wálečným přiběhům podroben byl. Magi tu y hácy chrám.

Mako w, Makó, město hodné a velké, w rodnem kráji, při Marussi, s kostely katolickým, řeckým, reformátským. — Náleží biskupu Čanadskému.

B) Uradská St. C. Aradiensis, Arad V. dle Uradar G., leží podlé Marusse, a gest na dobrém díle wřchwatá a lesnatá. Obilj y wjno w nj se hogně rodi. Mj nešský čerwený auspruch aneb suchohroznové wjno, genž se na Mj nešských a Daračských winných wřšich rodi, gest powěšné a wzácné. Chowá se w nj y dobytka mnoho. — V. Walassi neb Oláfy a některj Vh. a Něm.

Starý Urad, Aradinum, (Arad vetus), O Arad, Alt-Urad, pewnosť a město hodné, w této Stolicy prwnj, při Marussi. Pewnosť wzdělár gest na místě staré l. 1763. w zátocě Marusse město od času Jozefa II. zwláště zkwetlo. Gestu Frantiskánský klášter a kostel, krom farnj kostelů katolického a řeckého, které gsau w amém městě,

měste, dělicým se na město vhersté a na město německé. Řecký biskup zde gest dworem, a před časý bylo tu slowútné probosststwj. Zdegssj garmarlowé na dobytek býwagi bez mála tak hrubj jako Rečkemetstj.

Nowý Urad, leží syce giž w Banátě, s druhé strany Marusse, wšak mostem se starým spogen gest, pročez tu se podobtne. — Gest městečko pěkně stawené, gehož obywatelé, Němcy, s dřewianau obchod wedau. — D. Lowás.

Ostatnj městečka gsau: Soborsyn, městečko hezké, se solnicy; — Slowenstý Warad, Darač aneb Dorok; Pečla dwogj. — Na Mezoheděssi gest králowská weliká klisnice [mjneš], w njež se přes 3 tisýce konj a mezy těmi do 100 hynstů [celých konů] nacházý. Z těchto hynstů ročně asý 60 se do Stolic rozprodává, aby se tak w krugině lepssi koně rozplemenili.

S. 54.

W Temesškém Banátě, tři Stolic, totiž: Temesškau, Torontalskau, Krassowskau, y Temesšké wogenské končiny obsahujcým.

Banát, genž zwlássi tow, žwět má y dobrau zemi, Zawjrá kraj končin s třemi Stolicemi.

W Temesšké má král hrad Temeswar y město, Gest y Wrssec, Lipa, Čálowá zde přes to,

W Torontalské Miklós, Bečkerek y wjce;

W Krassowské gest Luhoš, Fačet, Drawice.

Posléz

Posléz Pančowa tam we wogenstém kragi,
Nowá Palánka též, dose při Dunagi.

Teměšský Banát, Banus Temesiensis, *Temesvári Banát*, das Temescher Banat, gest kragina 32 mjl dlouhá a 6 až do 20 mjl široká. — Vrodnost gegi gest nad obyčeg weliká. Rodj se w nj zbytečně pšsenice, tež, kukuryce ic. ba y reyže [ryžkaffe], potom owoce wšseliké, tabak, wýta neb rýt [Waib]. Pahrbkowé winicemi wysazeni gsau, a na Wrsseckých winných wrššich ročně do 80,000 otkowů wjna se vrodj. Hory zdegsšj weliké, na střebro, zwláště pak na měď, železo a olovo bohaté gsau. Lesů také a w nich wšseliké zwěři hognost se nacházý. Krom Dunage, Tisy a Marusse, tekau tu Běh [Bega], Teměš, Bysrá, Kragowá, Bjlá řeka, Uera a jiné wody, které pšsek zlatý s sebau ženau, gehož wymýwánjm zwláště cykání se zaneprazdňugi. — S hogitedlných wod neypoměstněgsšj gsau Měhadské teplice, genž y Serkulesowým i war y Slowau. — Nad to dobytka y wčel, a hedwábničků [hedwábnych čerwů] welká sýla se tu drži. Powětřj wššak nezdrawé gest. Nebo mnoho se nacházý wod stogatých a kaluži, gačo gest v p. Jlanstá y Čákové. Slozem, Banát gest, gač Dr. Swartner w swě Statystyce prawj, w mnohém ohledu, vberstá Peru. — Před časy wládli tjmto kragem Ājmané, gačož až podnes mnoho rjmšských starožitnastj a zbytků w něm pozůstává. Po nich ho drželi y Slowácý, kteřjž před přigetjm Vhrů do této země, tu panowali. Nynj zde neywjě Walasšj, lid diwočý, nezwe.

nezvedený, w podzemních gizbách a gačo w pelesich bydl). Gsau wšak mezy nimi y Kácý, Wolhaři, Cykáni, Němcy. M. Terezye prvé spustěný a nesličný tento kraj, w kweťlý proměnila, y tjm, že ho l. 1779. ku králowstwj Vherstemu přiwětila, na 3 Stolice a kraj wogenstých hranic ho rozděliwšši.

A.) **Temesšská St. gest** nad ostatnj dvě předněgšši. Leži podle Marusse. W nj gest

Temesšwar, **Temesvarinum**, **Temesvár**, **Temeschwar**, w řeky Běhu, král. město a pewnost prawná, stará, a celé Ewropě známá. Gest pak tato, y nyněgššiho času hlavnj pewnost proti Turkům, djlem wnowě wzdělaná, djlem ostatě stareho hradu. Starožitná twrz [zámeč] ze sameho tesaneho čtwerhraneho kameni, w gegim prostředku stoji. Okolo této, ostatnj nowá djla se nalězaji. Město také wnitřnj, w pěkně rowině wnowě wystaweno, waly obraženo a třemi bránami opatřeno gest. Domy w něm (w počtu okolo 153) wšefčo gsau pěkně, celistwě, a wlice široké. Mimo to ozdobuge ho kommandantská rezydencý, němečký radnj dům, stoličnj dům, chrám kapitolstý (tu totiž gest sýdlem Čanadská kapitola), krásný řečký kostel, krásné dwa kláštery obogjch Františkánů, farnj chrám ic. kterážto kostelnj stawenj z Turečkých messit [modlitebnic] předělána a přeswěcena gsau. K tomu klášter Milosrdných s chrámem, býwalý Jezuitský kostel, ráčý stoličnj dům, rezydencý řečkého biskupa, pěkná židowská synagoga, špitále, kasárny, zbrognice, mağacyň ic. Gest tu y vřad kommissarstý, solnj ic. — Před každau

každau bránau gest gednoipředměstj, a syce každé lidněgšj, než samo město. Gména gegich gsau: *Michala*, *Město fabryk*, *Město Jozefowo*, genž zvláště pěkné, po cýs. Jozefowi II. tak nazwané gest. Vžlabj, které strz něg gde, k welikému prospěchu obchodu, až do Dunage dobjhá. — *Dowětřj w Temešwáru*, pro okolnj kaluže, není zdrawé, w tomto ale poslednjm předměstj zdrawěgšj gest. — *Temešwár* za wšech časů od bauček wálečných, zvláště pak *Tureckých*, mnoho podnikal, gakož teprw 85 roků gest, co ho onen nesmrtečné sláwy hrđina, princ *Ewgényus*, z rukau těchto auhlawnjch gména křesťanského nepřátelůw wytrhl, od kteréhož času město y pewnost y celá tato země zkwetla. — *O. Rácy*, *Něm.* Židé a někteřj *Vh.*; Žiw. hospodářstwj, obchod, řemesla.

Wršec, *Versetz*, *Werschez*, město velké, do 1400. domů magicy, a na přjwršj, w pěkném vrodném místě ležicý. Tu gest gždna kářarna a fabryka, w njž se hedwábne cayky pripravugj. Rodj se zde, from wjna, mnoho reyže. L. 1783. vrodilo se gj 16,000 kyl. — *O. Rácy* a *Něm.*

Lipa, *Lippa*, předtim pewnost. Tu se rodj mnoho obilj, wjna a karlatek [sljw] z njchž se moc sljwowice pálj. — *O. Něm.* a *Wal.*

Čářowa, *Čsářkova*, pěkná wesnice s kářarnau.

B.) *W Torontalské* [*C. Torontaliensis*, *Torontál V.*] lesné, wšak y mokré *Stolicy* gsau :

Velký sw. Mikuláš, *Nagy Sz. Miklós*, městečko; gehož obywatelé dobrau žimnost magj. Tu se měla l. 1802. praktycká hospodářská škola založiti.

B e č k e r e k (velký). *Nagy Becskerek*, v řeky Běhu, se starým zámkem. — O. Rácy.

C.) **K r a s s o w s k á** *St. C. Crassoviensis*, *Krafsó F.* dle *Kraschower G.*, leží podle Sedmihradka. *Marussegi* z částky *zwlažuge*. Tu *gsau*:

L u h o š, *Lugos*, *Lugosch*, hodné městečko, do 500 domů magicý. Leží w pěkném kraji, při *Lušossi*. Předtim bylo pevné.

O r a w i c e, *Oravicza*, pěkné městečko baňské, při němž se mnoho mědi dobývá. Gest tu y baňský vřad. — O. Něm.

D o ě n á č k a, *Dognácska*, též baňské městečko, s baňským vřadem. Tu se dobývá stříbrná, měděná, olowěná y železná ruda.

K a r a n s e b e s, *Karansebes*, městečko hodné, w němž řecký biskup bydlí, a w němž, prý, *Owidius* v vyhnanstwj žil. Rodí se tu dobré wjno. Gest tu také krom kasáren, y solnice.

S a č e t *dwogi*, německý a walaský, při aužlabi řeky Běhu, gest hodná *dwogi* wesnice. — Při *wsy Boššánu* nalézají se železné hámry,

D) **T e m e š s k é** *wogenšké končiny*, *Confinium militare Temesiense*, leží při Turecké hranici, podle *Walachye* a *Dunage*, s gehož druhé strany *Srbsto* gest. Mnoho stogatých wod w tomto kraji se nachází, a od *Walachye* dělí ho velké, na kowy bohaté, hory. W prostředku má vrodné rowiny. Bydlí w něm hraničtj *wogácy*, lidé daně neplatjcy, ale za to, w čas potřeby, *bogugjcy*, — *Gsau* tu:

P a n č o w a, *Pancsova*, tohoto kraje hlavní město, do 1000 domů w sobě *zawjragjcy*. Leží ne-
daleko

daleko Dunage. Mimo katolický a řecký kostel, o. zdobugi ho pěkná wogenšká stavení, jako kasárna, špitál, oficyrské domy, dům očisťování ic. Byli w něm mnozí řeckí kupcy a německí řemeslníci.

Nová Palánka, Uj-Palánka, při Dunagi, w pěkném kráji.

Stará Orsová (nová náleží Turkům), *Mehádye* ic. — *Wšecka* tato místa byla předtím pevná a hrazená. — *Medaleko Mehádye* jsou slavné teplice, totiž pověstné w *ary Serěulesowy*, kteréžto se na rozličných místech, w jednom úzkém údolí, w řek *Černé* a *Kragowé* prýsí, a w mnohých nemocích hohitedlné jsou. Tu se nalézají mnohé římské starožitnosti *Libowali* sobě totiž římané tyto teplice, a to o kolj *ad aquas gmenowali*. — Na blízkém vrchu genž vrchem *laupěžnickým* slowe, jsou gestyňe, z nichž jedna, pěkné klenuté čtverhrané gízy podobu má. — Při *Nové Moldawě* (stará byla předtím též pevnost), městečku hezkém, jsou huti a bány na měď; tak jako y v *Sfašky*, kdež přes to y cementová woda teče.

Wšeobecná poznamenání.

I. *Tyto Stolice*: *Záranbšská*, *Krásná*, *Střební*, *Solnošská* a *Ryvářský* distrykt, které předtím k *Whrům* a gmenowité k *Zátišým* patřily, přiwtěleny jsou w 16tém století k *Seadmhradsku*, aniž wje do počtu *wheršých* *Stolic* přináležejí.

II. Tyto Charwatšké a Slowanšké Stolice: Kerešská, Pošeňanská, Gyrmšská, Waraždinská, Werúčská, Zahrabská, připogeny gšau minulého století k Bhrám, takže y ablegaty na sněmy vberšké pošlávaji, což y gegich král. swob. města, Zahrab [Ugram], Pošeňka, Waraždin, Koprontice zc. činjwaji.

III. Dr. Šwartner slusně wšfečka swob. král. města w Bhrěch w tyto kšasy rozwrhugé:

1nj kl. měst 20 až do 30 tisíc lidu magičých; kamž patřj: Debrecšn, Budjn, Pešt, Presspurek, Štáwnice, Segedjn a sw. Mara.

2há kl. měst 10—20 tisíc obywatelůw magičých. Sem patřj: Komárno, Ráb, Šopron, hornj Bělehrad, Nowý Widék, Zombor.

3tj kl. měst 5—10 tisíc obywatelůw magičých. Sem patřj: Škallce, Ernawa, Oštrěhom, Šatmár, Kossice, Pressow, Pět kostelů, Kremnice, Bysřice, Šemešvár.

4tá kl. gštj ostatnjch měst.

IV. Šentěj Špšowatel následugjch nekralowšká města, gakožto welmi weliká, lidná a znamenitá, právem gmenuge, totiž: Kečkemét, Miššowec, Welš Wárad, Welš Kereš, Žager, Wacow, Wesprým, Šentes, Nowau wes, Šmolnjš, Wáššárhel [Hód-mező Vásarh.] Turu [Mező-Thúr], Makow.

V. Poněwadž tato následugjch města často y w obecném žiwotě gmenowati šyššime, tak se tu podobnau:

Klauzenburk, Šermanštat a Kronštat, gšau welká města w Šedmšhradšku. W Kronštatu,

Bliž Tureckých hranic ležícím, počítá se 20,000 obyvatelůw, gičž 4 pětinu kupcy a řemeslnicy sau.

Bělehrad dolní, přeslavná pevnost, gest w Serbsku, s druhé strany Dunage, nyní w Tureckých rukách.

Petrwaradin, při Dunagi, proti Báčské Stolici; Zemlín též při Dunagi, proti Bělehradu, Esek při Drámě, Gradiska při Sávě, gsau pevnosti a města w Slavonyi.

Warajdin, proti Salabské Stolici, gest w Charwatich.

Fiume, slowensky Řeka, gest vheřské kupačké město, s mořským přístawem, na moři Ubrýatském.

Konec Oddělení prvního.

T a b e l k a

skazujicj veľikost, dedičné vrchnj Espány, poreye neb daně Stolic, Dystryktů a měst, y stránky na nichž se gegich wyspánj nalezá neb počjná.

Omnena Stolic Dystr. a měst	Blauhof (němedě mje)	Širokof (němedě mje)	Poreye		Děd. vrchnj Espánj	Stránky
			řzl.	fr.		
Ubaunwárská	12	3—5	50885	39 ³ / ₈	—	91
m. Kossice.	—	—	12525	42	—	92
Uradská . .	11	2—3	75502	46 ¹ / ₁₀	—	126
Báč. Bodročká	—	—	117428	26 ¹ / ₁₀	—	54
m. sw. Mara	—	—	18005	41 ¹ / ₁₀	—	54
m. Zombor	—	—	11742	50 ¹ / ₁₀	—	55
m. V. Widéf	—	—	11351	24 ¹ / ₁₀	—	54
Baraňanská	15	6—8	115862	43 ³ / ₈	—	76
m. s. kostelů	—	—	6262	51	—	76
Bělehradská	18	5—8	73588	29 ¹ / ₁₀	—	72
m. Bělehrad	—	—	13308	33 ¹ / ₁₀	—	73
Bekesšská .	9—10	9—10	43439	57	—	124
Berečká . .	10	5	27399	58 ¹ / ₁₀	hr. Stenborn	116
Borssodská .	—	—	63411	16 ⁴ / ₁₀	—	105
Bybarská .	13	10	167531	14 ¹ / ₁₀	—	121
m. Debrecjn	—	—	35228	31 ¹ / ₁₀	—	121
Čanadská .	10	3—9	19571	24 ¹ / ₁₀	—	126
Congradská .	6—7	4	37577	6	—	111
m. Segedjn	—	—	23877	6 ⁷ / ₈	—	112

Pozn. 1.) Daň každé Stolic, bez královských w nj obřazených měst, y daň každého města, položena gest zde podle rektifikacj poret na naposlednjm sněmu l. 1802. wypracowaně. — Platj se nynj od porty 782 řzl. 51³/₈ kreyc. — m. znamená město.

Pozn. 2.) Dědičné vrchnj Espány gen dotčené Stolicce magj, w ostatnjch tuto hodnost hned tomuto hned giněmu magistrátu král vdjli.

Omnena

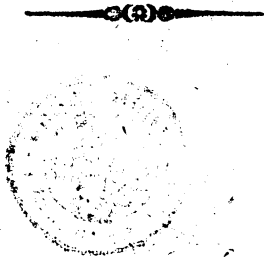
Osmena Stolic Dystr. a měst	Dlaubost (německé mje)	Širokost (německé mje)	Poreče		Děb. vrchní Espán.	Důstoj 9
			rjl.	fr.		
Gemerská (bez Mal. Hontu)	10	8	68108	29 ⁵ / ₈	—	95
Hewešská m. Žáger .	8	5	šum. 98635 10177	53 ³ / ₈ 7 ³ / ₈	Arch. Žáger.	108 108
Hontská m. Štáwnice	9	2—5	80242 14091	45 ⁷ / ₈ 24 ⁶ / ₈	hr. Koháry.	39 39
m. Béla .	—	—	1370	— ⁵ / ₈	—	40
m. Pafanes	—	—	1761	25 ¹ / ₈	—	40
Hont (malý)	3	1	16048	33 ¹ / ₈	—	95
Žazyg .	4	2—3	šum. 78285	37 ¹ / ₈	Palatyn.	113
Komárská m. Komárno	—	—	78285 8611	7 ⁷ / ₈ 25 ¹ / ₈	hr. Nádaždy.	37 37
Krašovská	—	—	76622	3 ¹ / ₈	—	124
Kumánye menší	10	1 ¹ / ₂ —5	} wš Žazyg		Palatyn.	55
Kumánye větší	3—4	3—4			Palatyn.	113
Liptovská	9	3	36011	23 ³ / ₈	hr. Blésházy	26
Marmaróšská	12	7—8	40708	31 ¹ / ₈	—	1
Mossonská	5	3—4	102162	44 ¹ / ₈	—	55
Meogradská	12	5	85231	19 ³ / ₈	—	46
Nytranská m. Skalice	16	2—8	225462 3914	36 16 ³ / ₈	—	21 21
Oravská	6	3	49319	56 ⁵ / ₈	—	26
Oštréhomská m. Oštréhom	5	2—3	46188 6262	31 ¹ / ₈ 51	arch. Oštréh.	69 71
Vešťanská s Žoltstau a Vilišstau	—	—	} 191506	12 ⁵ / ₈	Palatyn.	44
m. Budjn	—	—			34445	40 ⁴ / ₈
m. Vešť	—	—	31314	15	—	47
Prešpurská m. Prešpurer	12	8	198062 31314	37 ⁷ / ₈ 15	hr. Pálfi.	16 16
m. Ernava	—	—	12525	42	—	18
m. Sv. Gíj	—	—	3914	16 ⁷ / ₈	—	19

Ošmena Stolic Dystr. a měst	Dlauboff (německé mjste)	Gyroloff (německé mjste)	Dorčye		Děb. vrchnj Espánt	Stránky
			rjl.	fr.		
m Vezonek	—	—	6456	33 ⁷ / ₈	—	19
m Moora	—	—	7045	42 ¹ / ₂	—	18
Ribská	—	—	45405	39 ¹ / ₂	—	69
m. Káb	—	—	15657	7 ¹ / ₂	—	70
Sabolčská	16	8—10	42665	39 ¹ / ₂	—	118
m. Polgáry	—	—	1565	42 ¹ / ₂	—	119
Henducká něša	—	—	21137	7 ¹ / ₈	—	119
Galabská	19	4	15671	15 ¹ / ₂	hr. Ustan.	64
Satmaršká	16	12	61845	38 ¹ / ₂	hr. Karoli.	119
m. Satmár	—	—	6458	33 ¹ / ₂	—	120
m welká Báně	—	—	3327	8 ¹ / ₂	—	120
m wyssaj Bán.	—	—	7045	42 ¹ / ₂	—	120
Solnočká	9	3—4	—	—	—	110
Spíšská	10	5—6	64977	4 ¹ / ₂	hr. Czaky.	78
m. Lewoke	—	—	5479	59 ¹ / ₈	—	79
m. Rejmaref	—	—	6262	51	—	80
16 měst s při- pogehmi	—	—	29652	49 ¹ / ₈	—	82
Danůwjmí	—	—	—	—	—	—
Ešaríšská	12	5—7	67325	38 ¹ / ₂	—	84
m. Pressow	—	—	6654	16 ¹ / ₂	—	85
m. Bardyom	—	—	3522	51 ¹ / ₂	—	86
m Sabinow	—	—	1761	25 ¹ / ₂	—	86
Somodšská	14	1—14	104119	57 ¹ / ₂	—	75
Sopronská	10	4—9	205108	20 ¹ / ₂	kn. Esterházy.	58
m. Sopron	—	—	27008	32 ¹ / ₂	—	58
m Železně	—	—	4305	42 ¹ / ₂	—	59
m. Rust	—	—	2739	59 ¹ / ₂	—	59
Lefowšská	10	3—6	84965	28 ¹ / ₂	—	34
m. Kremnice	—	—	8611	25 ¹ / ₂	—	34
m. Now. Báně	—	—	1957	8 ¹ / ₂	—	35
Temešská	—	—	179567	39 ¹ / ₂	—	124
m. Temešvár	—	—	13602	7 ¹ / ₂	—	126
Tolnanšká	16	2—7	73588	29 ¹ / ₂	—	74
Tornanšká	4	3	9394	16 ¹ / ₂	hr. Keglewic.	104
Torontalská	—	—	146981	15 ¹ / ₂	—	124

Označení Stolic Distriktů a měst	Vzdálost (německé míle)	Šířková (německé míle)	Počet		Dél. vrchní Espáni	Stránky
			roz.	fr.		
Trenčanská	12	3—4	130736	59 $\frac{5}{8}$	hr. Zlíbkav.	24
m. Trenčín	—	—	2348	34 $\frac{1}{8}$	—	24
Turčanská	5	2—3	28965	40 $\frac{7}{8}$	bar. Révay.	32
Bačská	4	3—4	9394	16 $\frac{3}{8}$	—	117
Bngvárská	14	4—6	24268	32 $\frac{5}{8}$	—	90
Besprýmská	14	2—6	79851	20 $\frac{1}{8}$	—	67
Zemplinská	20	3—8	100205	36 $\frac{1}{8}$	—	87
Zvolenská	10	4—5	46971	22 $\frac{2}{8}$	—	29
m. Bystřice	—	—	8612	25 $\frac{1}{8}$	—	29
— Břežno	—	—	3914	16 $\frac{7}{8}$	—	31
— Libětová	—	—	1565	42 $\frac{6}{8}$	—	31
— Zvolen	—	—	2348	34 $\frac{1}{8}$	—	31
— Krupina	—	—	2935	42 $\frac{4}{8}$	—	31
Železná	16	5—14	205108	20 $\frac{3}{8}$	kn. Batány.	61
m. Ryseř	—	—	7428	33 $\frac{6}{8}$	—	65

Nápravenj některých omylů.

Stránka.	řádek.	omyl.	nápravenj.
11 .	7 od vrchu,	Wlachy .	Wlassi.
20 .	5 —	neytěstěnněgššj	neyytěstěnn.
22 .	8 od spodku,	Halltsch .	Holltsch.
43 .	11 od vrchu,	Silokowo .	Silekowo.
64 .	3 —	může .	můžes.
77 .	16 —	slawenj .	slawnj
90 .	10 od spodku,	wětššym .	wětššim.
92 .	6 od vrchu,	plaha .	plah a
113 .	12 od spodku,	napadlo .	nepadlo.
113 .	15 —	Zenthe .	Zentě, předtim k této St. patřicým.
124 .	9 —	Solicy .	Stolicy.
129 .	3 od vrchu,	Banus .	Banatus,

MUZ.51